

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΙΜΗΝΙΑΝ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

ΤΕΥΧΟΣ Δ'

(ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ ΚΑΙ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1907)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Δ. Ι. ΛΑΜΨΑ. «Ὁ Διδακτικὸς διάλογος». (Συνέχεια καὶ τέλος).
Β. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ. «Γουλιέλμος Ράιν».
Δ. Ι. ΛΑΜΨΑ. «Ὑποδειγματικὴ διδασκαλία περὶ τῆς γλαυκῆς».
Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΥ. «Σουηδικὴ Γυμναστικὴ».
Κίνησις τοῦ Συνδέσμου.— Συνεδρία, διαλέξεις, εὐχαριστήρια, ἐηλώσεις κλπ.

«Ὁ ἀνοίγων ἐν σχολεῖον κλείει μίαν φυλακὴν»

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ «ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ»

Ο ΨΗΦΙΣΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Ἄρθρον 1ον. — Ἐκδίδεται ἐπὶ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων Δημοδιδασκάλων διμηνιαῖον παιδαγωγικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον» ἐκ δύο τοῦλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

Ἄρθρον 2ον. — Τὸ περιοδικὸν δὲν ἐκδίδεται τὸν Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον ἐκάστον ἔτους ἕνεκα τῶν διακοπῶν τῶν μαθημάτων.

Ἄρθρον 3ον. — Τὸ περιοδικὸν ἀποστέλλεται δωρεάν πρὸς τὰ μέλη τοῦ Κεντρικοῦ Συλλόγου, ἐφ' ὅσον οἱ πόροι τοῦ Συνδέσμου ἐπιτρέπουσι τοῦτο. Εἰς δὲ τὰ μέλη τῶν ἐπαρχιακῶν Συλλόγων, τῶν δηλωσάντων ἑνώσιν, ἀποστέλλεται προκαταβαλλομένης ἐτησίας διδράχμων συνδρομῆς. Πρὸς πάντα δὲ βουλόμενον δημοδιδάσκαλον ἢ ἄλλον τινὰ ἀποστέλλεται προκαταβαλλομένων δραχμῶν πέντε ἐτησίως.

Ἄρθρον 4ον. — Τὰ τοῦ περιοδικοῦ διευθύνει ἐπιτροπεία, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Προέδρου, ὡς εἰσηγητοῦ, δύο μελῶν τοῦ Συμβουλίου καὶ τεισάρων τακτικῶν μελῶν, ὀριζομένων πάντων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου.

Ἄρθρον 5ον. — Ἀπαρτία πρὸς συνεδρίαν τῆς ἐπιτροπείας καταρτίζεται ἐκ τεισάρων μελῶν. Αἱ ἀποφάσεις δὲ αὐτῆς λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν, κινήσεως ἐν ἰσοψηφίᾳ τῆς ψήφου τοῦ Προέδρου.

Ἄρθρον 6ον. — Ἡ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπείας ταύτης ἐξακολουθεῖ καθ' ὅλην τὴν περίοδον ἐκάστου Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ἄρθρον 7ον. — Συνεργάται τοῦ περιοδικοῦ γίνονται πάντες οἱ παιδαγωγοί, οἱ Ἐπιθεωρηταὶ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, οἱ Δημοδιδάσκαλοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων, οἱ Διευθυνταὶ ἢ Ὑποδιευθυνταὶ ἐφημερίδων, αἱ λόγιοι Κυραὶ καὶ δεσποινίδες, οἱ ἰατροί, οἱ διευθυνταὶ τῶν Γεωργικῶν Σχολῶν καὶ καθόλου πάντες οἱ περὶ τὰ γράμματα ἀσχολούμενοι.

Ἄρθρον 8ον. — Ἄν κατὰ τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπείας προσφερομένη τις τυχὸν ὅλη θεωρηθῆ μὴ συνήδουσα τῷ σκοπῷ τοῦ Περιοδικοῦ ἢ τοῦ Συνδέσμου δὲν δημοσιεύεται.

Ἄρθρον 9ον. — Διατριβαὶ οὐκ ἐπιστημονικαί, λίβελλοι καὶ ἐν γένει πάντα τὰ προσωπικὸν χαρακτήρα ἔχοντα δημοσιεύματα δὲν δημοσιεύονται.

Ἄρθρον 10ον. — Παράπονα καὶ καταγγελίαι ἐνυπόγραφοι κατὰ τῶν προϊσταμένων ἀρχῶν δημοσιεύονται, ἂν κρίνῃ τοῦτο εὐλόγον ἢ ἐπιτροπεία.

Ἄρθρον 11ον. — Ἀνώνυμοι ἐπιστολαὶ ἢ δημοσιεύματα ὑπὸ ψευδώνυμον δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

Ἄρθρον 12ον. — Τὸ περιοδικὸν θὰ δημοσιεύῃ πᾶσαν τὴν κίνησιν τοῦ Συνδέσμου, τὰς παιδαγωγικὰς διαλέξεις, μεταφράσεις ξένων δημοδιδασκαλικῶν περιοδικῶν καὶ συγγραμμάτων σχέσιν ἔχόντων πρὸς τὴν κατωτάτην ἐκπαιδεύσιν καὶ

Ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΑΥΤΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου· ὄρα σελ. 90)

Πρῶτον πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι τὰ ἔργα, ἅτινα ὀφείλει ὁ διάλογος οὗτος νὰ ἐπιτελέσῃ ἀλληλοδιαδόχως, εἶνε τάδε, ἢ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν πρόκλησις ἐπαρκῶν παλαιῶν παραστάσεων, συγγενῶν πρὸς τὸ μεθοδωθῆσόμενον νέον καὶ ἡ διασάφησις τῶν ἀσαφῶν ἐξ αὐτῶν, ἢ πρὸς τὴν πρόσληψιν τοῦ νέου κατάλληλος διάταξις τῶν οὕτω διασαφηθέντων παραστάσεων καὶ ἡ ἐπανάληψις τοῦ οὕτω διασαφηθέντος καὶ διαταχθέντος ἀφομοιωτικοῦ ὕλικου ὑπὸ τῶν μαθητῶν. Εἶτα ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι αἱ ἐρωτήσεις τοῦ διδασκάλου, αἱ σκοποῦσαι τὴν ἀνάπλασιν τῶν παλαιῶν συγγενῶν παραστάσεων πρέπει νὰ ἔχωσι στενὴν σχέσιν πρὸς τὸ μεταδοθῆσόμενον καὶ διὰ τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς διδασκαλίας τεθέντος σκοποῦ προαναγγελθέν τοῖς μαθηταῖς νέον, διότι, ἂν οἱ μαθηταὶ δὲν διαβλέπωσι συνάφειαν μεταξὺ τῶν ἐρωτωμένων καὶ τοῦ τελευταίου τούτου, δὲν θὰ κατανοῶσι τὸν σκοπὸν καὶ τὴν χρησιμότητα τῶν προβαλλομένων αὐτοῖς ἐρωτήσεων, διὰ τοῦτο δὲ θὰ ἀδυνατῶσι ν' ἀποκρίνωνται εἰς ταύτας ὀρθῶς. Εἶτα αἱ αὐταὶ πρέπει νὰ γίνωνται ἐν ἀδιαλείπτῳ λογικῇ ἀκολουθίᾳ, νὰ μὴ ὦσι δ' ἀσυναφεῖς πρὸς ἀλλήλας. Ἄν τὸ τελευταῖον τοῦτο συμβαίῃ, προφανῶς οἱ μαθηταὶ δὲν θὰ κατανοῶσι τὸν λόγον τῆς μεταπηδήσεως ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐρωτήσεως εἰς τὴν ἄλλην, δὲν θὰ ἐννοῶσιν ἄρα τὸν σκοπὸν καὶ τὴν

χρησιμότητα τῶν διαφόρων ἐρωτήσεων, διὰ τοῦτο δὲ δὲν θὰ δύναται νὰ δίδωσι τὰς ποθομένας ἀπαντήσεις. Τρίτον αἱ περὶ ὧν πρόκειται ἐρωτήσεις τοῦ διδασκάλου πρέπει νὰ μὴ ἀφορῶσι πράγματα μὴ ὑπάρχοντα ἐν τῷ παραστατικῷ κύκλῳ τῶν μαθητῶν, διότι οὕτω θὰ ζητῶνται παρ' αὐτῶν ἀδύνατα. Ὅσάκις διὰ τοῦτο παρατηρεῖ ὁ διδάσκαλος, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀδυνατοῦσι ν' ἀποκρίνωνται εἰς τινὰς τῶν ἐρωτήσεων αὐτοῦ, ὀφείλει αὐτὸς εὐθὺς νὰ δίδῃ τὴν ἀπόκρισιν. Εἶτα ἡ ἔκτασις τοῦ ἀναλυτικοῦ διαλόγου ὀφείλει νὰ εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν κατὰ ταύτην ἀντιληπτικὴν δύναμιν τῶν μαθητῶν. Ὅσοι μικρότεροι τὴν ἡλικίαν εἶνε οἱ μαθηταί, ὅσοι διὰ τοῦτο πτωχότεροι καὶ δυσκίνητοί τε εἶνε ὁ παραστατικὸς αὐτῶν κύκλος, τοσοῦτον λεπτομερεστέρας τοῦ νέου προπαρασκευῆς παρίσταται ἀνάγκη, τοσοῦτον ἔκτενέστερος διὰ τοῦτο ὀφείλει νὰ εἶνε ὁ ἀναλυτικὸς διάλογος. Ὅσοι τοῦναντίον οὗτοι εἶνε ὠριμώτεροι, ὅσοι διὰ τοῦτο πολυμερέστεροι καὶ εὐκίνητοί τε εἶνε ὁ κύκλος τῶν παραστάσεων αὐτῶν, τοσοῦτον συντομώτερος ὀφείλει νὰ εἶνε ὁ ἀναλυτικὸς διάλογος καὶ ἡ δι' αὐτοῦ γιγνομένη προπαρασκευή, ἵνα ἐν τέλει ὅλως ἔλλειψωσι. Σημειωτέον ἐπίσης, ὅτι ὁ ἀναλυτικὸς διάλογος, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ μακρᾶς μεθοδικῆς ἐνότητος, δὲν πρέπει νὰ ἐκτείνηται εἰς γενικὴν προπαρασκευὴν ταύτης, ἀλλ' ὀφείλει νὰ προπαρασκευάζῃ χωρὶς ἕκαστον τῶν τμημάτων αὐτῆς, οὕτως ὥστε νὰ γίνηται κανονικὴ ἐναλλαγὴ μεταξὺ προπαρασκευῆς καὶ προσφορᾶς, διότι ἄλλως ἡ χρονικὴ ἀπόστασις ἢ μεσολαβοῦσα μεταξὺ τῆς γενικῆς προπαρασκευῆς καὶ τῆς προσφορᾶς ἕκαστου τῶν τμημάτων θὰ εἶνε πολλάκις τοσαύτη, ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ ἔχωσι λησμονήσει τὰ ἐν τῇ προπαρασκευῇ ἐξαρθέντα ἀφομοιωτικὰ στοιχεῖα ἕκαστου τῶν περὶ ὧν πρόκειται τμημάτων, ὅποτε δὴ καὶ θὰ ἀποβαίῃ ἀναγκαῖα ἢ ἐπαναφορὰ τούτων εἰς τὴν μνήμην τῶν μαθητῶν, ἣτις ὅμως θὰ γίνηται ἐπὶ βλάβῃ τῆς προόδου τῆς προσφορᾶς τοῦ νέου καὶ θὰ προκαλῆ ἐν μεγίστῳ βαθμῷ τὴν ἀνίαν τῶν μαθητῶν. Ὅπερ ἔτι ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ ὁ διδάσκαλος κατὰ τὸν περὶ οὗ πρόκειται διάλογον, εἶνε τοῦτο, ὅτι δηλ. ὅσάκις οἱ μαθηταὶ ἐπὶ ταῖς ἐρωτήσεσιν αὐτοῦ προσάγωσι καὶ ἄχρηστα καὶ ἐπουσιώδη στοιχεῖα, δὲν πρέπει ν' ἀποκρούῃ ταῦτα ἀποτόμως, διότι

οὕτω θ' ἀποθαρρύνῃ τοὺς μαθητὰς καὶ θὰ καταπνίξῃ τὴν πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι προθυμίαν αὐτῶν. Ἀντὶ τούτου ἐπιβάλλεται αὐτῷ ν' ἀπομακρύνῃ τὰ περὶ ὧν πρόκειται στοιχεῖα ἀπαρατηρήτως καὶ τεχνιέντως ἐν τῇ προόδῳ τοῦ διαλόγου καὶ δὴ ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ προκαλουμένην διάταξιν καὶ ἐπανάληψιν σύμπαντος τοῦ ὑπὸ τῶν μαθητῶν προσαχθέντος ἀναλυτικοῦ ὕλικου. Τέλος ὁ ἀναλυτικὸς διάλογος, καθόσον, καίπερ ὧν συγγενῆς πρὸς τὸν ἐξεταστικόν, ἐν τούτοις δὲν ἔχει σκοπὸν τὴν τῶν μαθητῶν ἐξέτασιν, δὲν πρέπει προδήλως νὰ ἔχῃ ἐξεταστικὸν χαρακτήρα. Ἄν τὸ τελευταῖον τοῦτο συμβαίῃ, προφανῶς οἱ μαθηταὶ δὲν θὰ προσάγωσιν ἐλευθέρως καὶ προθύμως τὰ ζητούμενα στοιχεῖα τῆς ἐμπειρίας αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο ἀπαραίτητον εἶνε, ὅπως ὁ διάλογος ἔχῃ τὸν χαρακτήρα φιλικῆς, ἐλευθέρως καὶ ἀβιάστου συνδιαλέξεως. Μόνον ἐν τοιαύτῃ ἀνοίγουσιν οἱ μαθηταὶ τὴν τε καρδίαν καὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ προσφέρουσι προθύμως καὶ μετὰ θάρρους εἰς αὐτὸν πᾶν ὅ,τι ἐκείναι ἐγκλείουσιν. Ἐν τοιαύτῃ μόνον καὶ ἡ ἀμβλυτάτη κεφαλὴ δξύνεται καὶ τὸ ἀπροσιτότερον θυμικὸν λαμβάνει τὸ θάρρος νὰ ἀνοιχθῇ. Οὐδεὶς τῶν μαθητῶν θέλει κατὰ ταύτην νὰ ἀπολειφθῇ τῶν ἄλλων ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν ἰδίων ἐμπειριῶν καὶ ἐν τῇ κατὰ τὸ μέτρον τῶν οἰκείων δυνάμεων συμβολῇ πρὸς προπαρασκευὴν τοῦ νέου. Πάντες χαίρουσι, διότι αἱ ἀτομικαὶ αὐτῶν ἐμπειρία ἀναγνωρίζονται καὶ ἐκτιμῶνται καὶ πάντες ἀποβλέπουσι μετὰ διπλοῦ διαφέροντος πρὸς τὸ μεταδοθησόμενον νέον, ὅπερ παρέχει ἀφορμὴν εἰς οὕτω ζοηρὰν συνδιάλεξιν.

4) Ὁ **συγκεντρωτικὸς διάλογος**, ὅστις ἐργαζόμενος ἐπὶ γνωστῆς τοῖς μαθηταῖς συγκεκριμένης ὕλης ἔργον ἔχει διὰ καταλλήλων τοῦ διδασκάλου ἐρωτήσεων νὰ συγκεντροῖ τὴν συνείδησιν ἐκείνων ἢ εἰς τὸ βαθύτερον περιεχόμενον αὐτῆς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατανοήσεως τούτου, ὃ δὴ θὰ ἀποβῇ καὶ περιεχόμενον **τοῦ** διὰ τῆς διδακτικῆς ἐργασίας τῆς συγκρίσεως καὶ συλλήψεως ἐξαχθησομένου **ἀφηρημένου**, ἵτοι τῆς γενικῆς ἐννοίας, τοῦ κανόνος, τοῦ νόμου, τῆς γενικῆς ἀληθείας ἢ εἰς τὰ κύρια σημεῖα ταύτης ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν συνδέσεως τῶν στοιχείων τούτων εἰς **ἀτομικὴν ἐννοίαν** τῆς περὶ ἧς πρόκειται

ύλης καὶ τῆς διὰ τῆς προσκλήσεως τῆς τοιαύτης ἐννοίας στερεωτέρας ἐντυπώσεως τῆς ὅλης ὕλης ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν. Ὁ τὸν πρῶτον τῶν ἀνωτέρω σκοπῶν ἐπιδιώκων συγκεντρωτικὸς διάλογος ἐφαρμόζεται κατὰ τὴν δευτέραν βαθμίδα τοῦ σταδίου τῆς προσκλήσεως τοῦ νέου, ἢτοι τὴν βαθμίδα τῆς βαθυτέρας ἐπεξεργασίας αὐτοῦ, ἣτις σκοπεῖ τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατανόησιν τοῦ βαθυτέρου περιεχομένου τοῦ μεταδοθέντος νέου καὶ ἣτις εἰκότως δύναται νὰ ἦ ποικίλη τὴν φύσιν (ἠθικὴ, θρησκευτικὴ, λογικὴ, ἱστορικὴ, βιολογικὴ, γεωγραφικὴ κ.τ.λ.) ἀναλόγως τοῦ ποιοῦ τοῦ βαθυτέρου περιεχομένου, ὅπερ πρόκειται νὰ κατανοήσωσιν οἱ μαθηταὶ καὶ ὅπερ κατὰ τὰ εἰρημένα θὰ ἀποτελέσῃ καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ διὰ τῶν σταδίων τῆς συγκρίσεως καὶ συλλήψεως ἐξαχθισομένου ἀφηρημένου. Τοῦ συγκεντρωτικοῦ διαλόγου τοῦ ἐπιδιώκοντος τὸν δεύτερον τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων σκοπῶν γίνεται χρῆσις πρῶτον μὲν ἐν τῇ μετὰ τὴν προσφορὰν ἐκάστου τμήματος τοῦ νέου καὶ τὴν ἀναπαράστασιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐπακολουθούσῃ συνενώσει τῶν οὐσιωδῶν αὐτοῦ σημείων ἐν μιᾷ συντόμῳ προτάσει (τῇ καλουμένῃ **ἐπιγραφῇ** τοῦ τμήματος), εἶτα δὲ ἐν τῇ μετὰ τὴν τοῦ νέου προσφορὰν ἐπακολουθούσῃ πολλάκις διδακτικῇ ἐργασίᾳ τῆς συνδέσεως, ἣτις ἔργον, ὡς ἐρρήθη, ἔχει τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν συνένωσιν τῶν κυρίων σημείων σύμπαντος τοῦ εἰς αὐτοὺς μεταδοθέντος συγκεκριμένου ὕλικου εἰς **ἀτομικὴν ἐννοίαν** αὐτοῦ καὶ τὴν διὰ ταύτης στερεωτέραν ἐντύπωσιν τούτου ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν καὶ ἣτις ἐπίσης δύναται νὰ ἦ διαφόρων εἰδῶν ἀναλόγως τοῦ ποιοῦ τῆς συγκεκριμένης ὕλης, ἥς τὰ κύρια σημεῖα πρόκειται νὰ συνδεθῶσιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν. Σημειωτέον νῦν, ὅτι ὁ συγκεντρωτικὸς διάλογος, ὅστις γίνεται ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς συνδέσεως τῶν κυρίων στοιχείων τῆς προσενεχθείσης συγκεκριμένης ὕλης εἰς ἀτομικὴν ἐννοίαν αὐτῆς, ἔχει ἰκανὴν τὴν συγγένειαν πρὸς τε τὸν ἐξεταστικὸν καὶ πρὸς τὸν ἐπαναληπτικὸν διάλογον, καθόσον καὶ δι' αὐτοῦ γίνεται ἐξέτασις καὶ ἐπανάληψις τῆς διδασκείσης ὕλης. Διαφέρει δ' ὅμως αὐτῶν κατὰ τάδε. Πρῶτον δι' αὐτοῦ οὐ μόνον γίνεται ἐπανάληψις τῆς διδασκείσης ὕλης, ἀλλ' ἐπιτελεῖται καὶ βαθυτέρα ἐξέτασις αὐτῆς, καθόσον οἱ μαθηταὶ ἐξαναγκάζονται νὰ διακρίνωσι τὰ κύρια καὶ

οὐσιώδη τοῦ νέου σημεῖα τῶν μὴ τοιούτων καὶ νὰ ἀντιλαμβάνονται αὐτὰ κεχωρισμένως. Δεύτερον διὰ τοῦ αὐτοῦ ἡ ὕλη στερεοῦται μᾶλλον ἐν τῇ συνειδήσει τῶν παιδῶν. Ὁ λόγος δὲ τούτου εἶνε, ὅτι τὰ κύρια ταῦτα στοιχεῖα ἐντυπούμενα σταθερῶς ἐν τῇ συνειδήσει τῶν παιδῶν γίνονται εἰς αὐτοὺς ἰσχυρὰ στηρίγματα πρὸς ἐπανάληψιν τῆς ὅλης ὕλης. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα προδήλως ἐπιτελοῦσι τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν, ἣν παρέχουσιν εἰς τὴν ἐξάρτησιν οἱ ἥλοι ἐμπηγνύμενοι τῷ τοίχῳ· δυνάμεθα δὴλα δὴ καὶ ἐξ αὐτῶν νὰ ἐξαχθίσωμεν καὶ οὕτω νὰ στερεώσωμεν πολλά, ἅτινα ἄλλως δὲν θὰ ἐνετυποῦντο στερεῶς. Τέλος διὰ τοῦ αὐτοῦ διαλόγου ἐξελέγχεται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου οὐχὶ ἡ ἀπλὴ μόνον καὶ ἐπιπολαία κατοχὴ τῆς διδασκείσης ὕλης ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ὅλως τοῦναντίον ἡ σαφὴς καὶ βαθεῖα ταύτης ἐπίγνωσις ὑπὸ τούτων. Ἀκριβῶς δ' ἔνεκα τούτου τοῦ λόγου καλὸν εἶνε νὰ ποιῆται ὁ διδάσκαλος χρῆσιν τοῦ διαλόγου τούτου οὐ μόνον ἐν τῇ πρότερον δηλωθείσῃ περιπτώσει, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ αὐτοῦ τοῦ ἐξεταστικοῦ διαλόγου, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἐν τινι διδακτικῇ ὥρᾳ μὴ περατωθείσης ἐπεξεργασίας διδασκτικῆς τινος ἐνότητος, ἣτις πρέπει προφανῶς νὰ ἄρχηται δι' ἀναπλάσεως τῶν κυρίων σημείων τῶν μέχρι τοῦδε προσενεχθέντων τμημάτων τῆς περὶ ἧς πρόκειται ἐνότητος.

5) **Ὁ εὐρετικὸς διάλογος**, ἐν ᾧ ἡ ὕλη δὲν εἶνε δεδομένη καὶ γνωστὴ, ἀλλὰ νῦν τὸ πρῶτον πρόκειται νὰ εὐρεθῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἀνευρηγούντων μὲν, ἀλλ' ὀδηγουμένων ἐν τῷ ἔργῳ τῆς εὐρέσεως διὰ καταλλήλων ἐρωτήσεων τοῦ διδασκάλου. Τοῦ εὐρετικοῦ νῦν διαλόγου δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰ ἀκόλουθα δύο εἶδη.

Ἐν μὲν εἶδος αὐτοῦ εἶνε ἐκεῖνο, **καθ' ὃ τὸ νέον ὑλικόν, ὅπερ πρόκειται νὰ εὔρωσιν οἱ μαθηταί, εἶνε ἀφηρημένον**, ἢτοι τὰ ἐν πολλοῖς ὁμοειδέσι συγκεκριμένοις ἀντικειμένοις ἐνυπάρχοντα γενικὰ καὶ ἀφηρημένα στοιχεῖα καὶ καθ' ὃ οὗτοι, ὀδηγούμενοι ὑπὸ καταλλήλων ἐρωτήσεων τοῦ διδασκάλου, πρῶτον μὲν ἀνευρίσκουσι τὰ ὁμοειδῆ συγκεκριμένα ἀντικείμενα, συγκρίνουσι ταῦτα πρὸς ἄλληλα καὶ ἀνευρίσκουσι τὰ κοινὰ αὐτῶν γνωρίσματα, εἶτα δὲ συλλαμβάνουσι τὰ τελευταῖα ταῦτα εἰς μίαν ἐννοίαν, κανόνα, νόμον κ.τ.λ. Τοῦ εἶδους τούτου τοῦ διαλόγου γί-

νεται προφανῶς χρῆσις ἐν τοῖς σταδίοις τῆς συγκρίσεως καὶ τῆς συλλήψεως. Ὅτι νῦν τὰ περὶ ὧν πρόκειται γενικὰ καὶ ἀφηρημένα στοιχεῖα δύνανται νὰ μεταδοθῶσι τοῖς μαθηταῖς ἑτοῖμα καὶ διὰ δογματικοῦ μονολόγου τοῦ διδασκάλου καὶ διατὶ ἢ ὑπὸ τῶν μαθητῶν πρόσκτησις τούτων πρέπει νὰ γίνηται μᾶλλον διὰ τοῦ εὐρετικοῦ διαλόγου, περὶ τούτων εἵπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

Τὸ δ' ἕτερον εἶδος τοῦ εὐρετικοῦ διαλόγου εἶνε ἐκεῖνο, **καθ' ὃ ἢ νέα ὕλη, τὴν ὁποίαν πρόκειται νὰ εὐρωσιν οἱ μαθηταί, εἶνε συγκεκριμένη.** Τοῦ εὐρετικοῦ τούτου διαλόγου, οὐτινος προδήλως γίνεταί χρῆσις ἐν τῷ σταδίῳ τῆς προσφορᾶς ἢ προσκτήσεως τοῦ νέου, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰ ἀκόλουθα εἶδη.

Πρῶτον μὲν εἶδος αὐτοῦ εἶνε ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἢ ἄγνωστος τοῖς μαθηταῖς συγκεκριμένη ὕλη συνίσταται εἰς ἀντικείμενα καὶ φαινόμενα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ὑποπίπτοντα εἰς τὴν κατ' αἰσθησὶν ἀντίληψιν τῶν μαθητῶν καὶ ἐν ᾧ ὁ διδάσκαλος διὰ καταλλήλων ἐρωτήσεων ἄγει τούτους εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε νὰ δύνωνται αὐτοὶ νὰ δεικνύωσι καὶ νὰ περιγράψωσι τὰ ἀντικείμενα καὶ φαινόμενα ταῦτα, ὡς ταῖς ἰδίαις αἰσθήσεσιν ἀντιλαμβάνονται αὐτά, οὕτω δὲ νὰ κτῶνται αὐτενεργῶς σαφεῖς ἐξωτερικὰς ἐποπτείας τούτων. Τοῦ εἶδους τούτου τοῦ εὐρετικοῦ διαλόγου, ὅπερ δύναται νὰ κληθῆ **ἐποπτικὸς-εὐρετικὸς διάλογος**, δύναται νὰ γένηται προδήλως χρῆσις ἐπὶ τῆς διδασκαλίας φυσικῶν, γεωγραφικῶν καὶ γεωμετρικῶν ἀντικειμένων καὶ φαινομένων, ὑποβαλλομένων εἰς τὴν κατ' αἰσθησὶν ἀντίληψιν τῶν μαθητῶν. Ἐπὶ τῆς διδασκαλίας νῦν τῶν αὐτῶν πραγμάτων δύναται νὰ γίνηται χρῆσις καὶ τῆς μονολογικῆς δεικτικῆς-περιγραφικῆς μορφῆς, καθ' ἣν οὐχὶ οἱ μαθηταί, ἀλλ' ὁ διδάσκαλος δεικνύει καὶ περιγράφει τὰ περὶ ὧν ἐκάστοτε πρόκειται ἀντικείμενά, φαινόμενα καὶ σχέσεις, ἐν ᾧ οἱ μαθηταὶ κτῶνται ὅλος παθητικῶς ἐξωτερικὰς αὐτῶν ἐποπτείας. Ὅτι νῦν ἐπὶ τῆς περὶ ἧς πρόκειται διδασκαλίας εἶνε λυσιτελεστέρα ἢ χρῆσις τοῦ ἐποπτικοῦ διαλόγου, εἶνε, νομίζομεν, φανερόν, μεθ' ὅσα εἵπομεν περὶ τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ διαλόγου ὑπὲρ τὰς διαφόρους μονολογικὰς μορφάς.

Δεύτερον εἶδος αὐτοῦ εἶνε ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἢ ἄγνωστος τοῖς μαθηταῖς συγκεκριμένη ὕλη πρόκειται τούτοις ὡς ἀναγνωστικὸν τεμάχιον μὴ γεγραμμένον ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ καὶ ἐν ᾧ ὁ διδάσκαλος ἄγει τοὺς μαθητὰς διὰ καταλλήλων ἐρωτήσεων εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε νὰ δύνανται οὗτοι μόνοι νὰ ἐρμηνεύωσιν αὐτό, οὕτω δὲ νὰ κτῶνται αὐτενεργῶς σαφεῖς ἐσωτερικὰς ἐποπτείας τούτου. Τοῦ εἶδους τούτου τοῦ εὐρετικοῦ διαλόγου, ὅπερ δύναται νὰ κληθῆ **ἐρμηνευτικὸς—εὐρετικὸς διάλογος**, δύναται νὰ γίνηται χρῆσις ἐν τῇ Ἀναγνώσει συγγραφέων γεγραμμένων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ καὶ ἐν ταῖς ξέναις γλώσσαις. Ἐπὶ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης δύναται νὰ γένηται χρῆσις καὶ τῆς μονολογικῆς ἐρμηνευτικῆς μορφῆς, καθ' ἣν αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ἐρμηνεύει τὸ ἐκάστοτε ἀναγνωσκόμενον τεμάχιον, ἐν ᾧ οἱ μαθηταὶ κτῶνται ὅλος παθητικῶς ἐσωτερικὰς τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ ἐποπτείας. Ὅτι πάλιν ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει δύναται νὰ προτιμᾶται ὁ ἐρμηνευτικὸς διάλογος, εἶνε περιττὸν νὰ προστεθῆ.

Τρίτον καὶ τελευταῖον εἶδος τοῦ περὶ οὗ πρόκειται εὐρετικοῦ διαλόγου εἶνε ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἢ ἄγνωστος τοῖς μαθηταῖς συγκεκριμένη ὕλη οὐτὲ εἰς τὴν κατ' αἰσθησὶν ἀντίληψιν αὐτῶν ὑποπίπτει οὐτὲ ὡς ἀναγνωστικὸν τεμάχιον τούτοις ὑπόκειται, καθ' ὃ ἄρα οὗτοι ὀφείλουσι βοηθούμενοι ὑπὸ καταλλήλων ἐρωτήσεων τοῦ διδασκάλου νὰ εὐρωσιν μόνοι καὶ νὰ προσφέρωσι τὸ ζητούμενον νέον, ἐρειδόμενοι μόνον ἐπὶ τοῦ παραστατικοῦ αὐτῶν κύκλου καὶ δι' ἐπὶ ἐκείνων τῶν στοιχείων αὐτοῦ, ἅτινα εἶνε ὁμοειδῆ ἢ ἔχουσιν ἐσωτερικὴν σχέσιν πρὸς τὸ περὶ οὗ πρόκειται νέον. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ εὐρετικοῦ διαλόγου δύναται νὰ κληθῆ **κυρίως εὐρετικὸς διάλογος**, διότι κατὰ τοῦτο μόνον οἱ μαθηταὶ κυριολεκτικῶς εὐρίσκουσι μόνοι τὸ νέον. Τὸ αὐτὸ εἶδος δύναται νὰ κληθῆ καὶ **ἀναπτύσσων ἢ ἐξελίσσων διάλογος**, διότι κατ' αὐτὸ ἢ ὕλη δὲν προσφέρεται ἐφ' ἅπαξ, διὰ μιᾶς, ἀλλ' ἀναπτύσσεται, ἐξελίσσεται μικρὸν κατὰ μικρὸν πρὸ τῶν ὁμμάτων διδασκοντός τε καὶ διδασκομένων.

Ταῦτα εἶνε τὰ διάφορα εἶδη τοῦ εὐρετικοῦ διαλόγου, τοῦ σκοποῦντος τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτενεργὸν πρόσκτησιν νέου συγ-

κεκριμένου ύλικου. Ἡ ἀκριβεστέρα ἐξέτασις ἐκάστου τῶν εἰδῶν τούτων εἶνε ἔργον ἰδίων μονογραφιῶν, δὲν δύναται δὲ νὰ γένηται ὑποκείμενον τῆς παρουσίας πραγματείας, ἧς ἔργον εἶνε ἡ ἐν γενικαῖς γεαμμαῖς ὑποτύπωσις τῶν κατὰ τὸν διάλογον καὶ τὰ εἶδη αὐτοῦ. Ὁ ἐν τούτοις ἐνταῦθα θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἔτι νὰ πράξωμεν, εἶνε τόδε, νὰ διασαφήσωμεν δι' ὀλίγων τὰ κατὰ **τὸν κυρίως εὑρετικὸν ἢ ἀναπτύσσοντα διάλογον**. Ποιοῦμεν δὲ τοῦτο πρῶτον μὲν διότι τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ περι οὗ πρόκειται εὑρετικοῦ διαλόγου εἶνε τὸ δυσχερέστατον ἐκ πάντων τῶν εἰδῶν αὐτοῦ εἰς τὸν διδάσκαλον, εἶτα δὲ διότι τὸ αὐτό, καίπερ ὄν τὸ σπουδαιότατον καὶ χρησιμώτατον ἐκ πάντων τῶν εἰδῶν τοῦ διαλόγου, δὲν εἶναι ἱκανῶς γνωστὸν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς διδακτικὴν πράξιν.

Ὁ κυρίως εὑρετικὸς ἢ ἀναπτύσσων διάλογος.

α) **Τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ.** Ὑποκείμενον τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου εἶνε πᾶσα συγκεκριμένη ὕλη, ἄγνωστος τοῖς μαθηταῖς καὶ μὴ δυναμένη νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὴν κατ' αἴσθησιν ἀντίληψιν αὐτῶν. Ἀκριβέστερον δ' ὑποκείμενον αὐτοῦ δύναται νὰ εἶνε ἡ πράξις ἢτοι ἱστορικὰ γεγονότα ἢ γεωμετρικὰ, φυσικὰ καὶ γεωγραφικὰ ἀντικείμενα καὶ φαινόμενα, μὴ δυνάμενα νὰ δειχθῶσιν εἰς τοὺς μαθητὰς ἢ τέλος γλωσσικαὶ καὶ ἀριθμητικαὶ σχέσεις, ὡσαύτως μὴ δυνάμενα νὰ ὑποπέσωσιν εἰς τὴν κατ' αἴσθησιν ἀντίληψιν τῶν μαθητῶν. Τὰ μαθήματα ἄρα, ἐν οἷς δύναται νὰ γένηται χρῆσις τοῦ διαλόγου τούτου, εἶνε ἡ Πολιτικὴ, ἡ Ἱερὰ καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἡ Φυσικὴ Ἱστορία καὶ ἡ Γεωγραφία, ἡ Φυσικὴ, ἡ Ἀριθμητικὴ, ἡ Γραμματικὴ καὶ ἡ Γεωμετρία.

β) **Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ.** Σκοπὸς τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλος ἢ ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἀπτενεργὸς προσκτικῆς σαφῶν ἐσωτερικῶν ἐποπτεῖων τῆς περι ἧς ἐκάστοτε πρόκειται ὕλης καὶ ἡ παρ' αὐτοῖς ἀνθόρμητος ἐξέγερσις τῶν διὰ τῶν ἐποπτεῖων τούτων δυνάμενων νὰ προκληθῶσιν συνασθημάτων.

γ) **Ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ.** Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου εἶνε τὰ ἐπόμενα :

α) ὁ ἀναπτύσσων διάλογος εἶνε ἐλευθέρω, φιλικῆ, ἀβίαστος

συνδιάλεξις μεταξὺ τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν μαθητῶν, γιγνομένη πρὸς πλήρωσιν γνωστοῦ ἀμφοτέροις σκοποῦ, ἢτοι πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν εὑρεσιν καὶ πρόσκτησιν τοῦ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εὐθὺς πρὸ τῆς ἐνάραξως τοῦ διαλόγου προαναγγελθέντος νέου.

β) οἱ μαθηταὶ ἔχοντες σαφῆ συνείδησιν τοῦ πληρωτέου σκοποῦ καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ καταλλήλων ἐρωτήσεων τοῦ διδασκάλου ἀνευρίσκουσι τῇ ἰδίᾳ φαντασίᾳ καὶ σκέψει καὶ προσφέρουσι τὸ νέον μικρὸν κατὰ μικρὸν, στοιχεῖον πρὸς στοιχεῖον καὶ δὴ ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῶν ὁμοειδῶν πρὸς τοῦτο ἢ ἐσωτερικὴν πρὸς αὐτὸ σχέσιν ἐχόντων γνωστῶν.

γ) ὁ διδάσκαλος βοηθεῖ τοὺς μαθητὰς ἢ μᾶλλον συμπρῦττει τούτοις ἐν τῷ περι οὗ πρόκειται ἔργῳ κινῶν πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὴν φαντασίαν καὶ τὴν σκέψιν αὐτῶν καὶ δὴ διὰ μικρῶν σχετικῶς ἐπικουριῶν, δι' ὑποδείξεως τῶν ὁμοειδῶν γνωστῶν ἢ τοῦ εἶδους τῆς ἐσωτερικῆς σχέσεως τοῦ ἤδη γνωστοῦ πρὸς τὸ ζητούμενον νέον, ἐπικυρῶν τὸ ὀρθῶς εὑρεθέν, φροντίζων περὶ τῆς διορθώσεως τοῦ ἐσφαλμένου καὶ παρέχων τέλος ἐκεῖνο, ὅπερ οἱ μαθηταὶ δὲν δύναται νὰ ἀνεύρωσι.

δ) ὁ διδάσκαλος γινώσκων τὸν παραστατικὸν τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν κύκλον ζητεῖ διὰ τῶν ἐρωτήσεων αὐτοῦ παρὰ τῶν μαθητῶν ἐκεῖνα μόνον τὰ στοιχεῖα τοῦ νέου, πρὸς ὧν τὴν εὑρεσιν ὑπάρχουσιν ἐν ἐκείνῳ οἱ ἀναγκαῖοι ὄροι· ὡσάκις δ' οἱ τοιοῦτοι ἐλλείπουσιν, ὡσάκις δηλονότι οὔτε ὁμοειδές τι πρὸς τὸ νέον γινώσκουσιν οἱ μαθηταὶ, οὔτε ἐν ἐσωτερικῇ σχέσει εὐρίσκειται τοῦτο πρὸς τὸ ἤδη γνωστὸν, προσφέρει αὐτὸς τὸ νέον, ἀποφεύγων ματαίας ἐρωτήσεις ἀγούσας εἰς ἀκάριστος μαντείας καὶ διαστρόφους εἰκασίας. Πᾶσα μεθοδικὴ ἐνότης θὰ περιέχῃ ἱκανὰ στοιχεῖα, ἅτινα ὁ μαθητὴς θὰ ἀδυνατῆ ὅλως νὰ εὔρῃ τῇ ἰδίᾳ πνευματικῇ ἐνεργείᾳ καὶ ἅτινα διὰ τοῦτο πρέπει νὰ μεταδοθῶσιν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. Ζητῶν ὁ διδάσκαλος τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν μαθητῶν ἢ ματαίως θὰ πονήῃ ἢ θὰ ἀπευθύνη ἐρωτήσεις περιεχοῦσας τὰ ἐρωτώμενα.

ε) Ὁ διάλογος χωρεῖ πρὸς τὰ ἐμπρὸς τηρουμένης ἀσθηρότατα τῆς ἐσωτερικῆς τῶν νοημάτων συναφείας, δι' ἧς διευκολύνεται σφόδρα τοῖς μαθηταῖς ἡ εὑρεσις τοῦ ἐκάστοτε ζητουμένου νοήματος.

μεταξὺ τῶν διαφόρων διαδοχικῶν ἐρωτήσεων ὑφίσταται ἀδιάλειπτος λογικὴ ἀκολουθία, ἀποφευγόμενου παντὸς λογικοῦ χάσματος καὶ ἄλλματος.

Τοιοῦτον χαρακτῆρα ἔχων ὁ ἀναπτύσσων διάλογος οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχει πρὸς τὸν **Σωκρατικὸν** καλούμενον ἢ **κατηχητικὸν διάλογον**, πρὸς ὃν συγγέεται ὑπὸ τινων. Ἐν ᾧ ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ ὁ ἐρωτώμενος ἀγνοεῖ τὸν σκοπὸν τοῦ τε ὅλου διαλόγου καὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐρωτήσεων, ἐν τῷ ἀναπτύσσοντι σαφῆς οὗτος πρόκειται ἀεὶ τῷ μαθητῇ. Ἐν ᾧ ἐν ἐκείνῳ ὁ ἐρωτώμενος, ὡς ἀγνοῶν τὸν σκοπὸν τοῦ διαλόγου καὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐρωτήσεων, ἀδυνατεῖ νὰ εὔρη μόνος τὰς ποθουμένας ἀποκρίσεις, αἵτινες διὰ τοῦτο δίδονται αὐτὸ τοῦτο ἐτοῖμαι εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἐρωτῶντος, ἐκβιάζοντος οὕτως εἰπεῖν ἐκείνον εἰς ταύτας, ἐν τούτῳ ὁ μαθητὴς ἔχων σαφῆ ἰδέαν τοῦ σκοποῦ τῶν ἐρωτήσεων προκαλεῖται καὶ ἀναλαμβάνει νὰ καταβάλῃ πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν πρὸς αὐτενεργὸν εὔρεσιν τοῦ ζητουμένου καὶ κατορθοῖ τοῦτο. Ἐν ᾧ ἐν ἐκείνῳ περατωθέντος τοῦ διαλόγου εὐρίσκεται ὁ ἐρωτώμενος ἐκπληκτος πρὸ τοῦ ἐπιτευχθέντος ἀποτελέσματος, ἀδυνατεῖ δὲ νὰ ἐπισκοπήσῃ τὴν ὁδόν, ἣτις πρὸς τοῦτο διενύθη, ἐν τούτῳ ἔχει οὗτος πλήρη συνείδησιν τοῦ πληρωθέντος σκοποῦ, καθόσον αὐτὸς ἔζηχεν ἑαυτῷ τοῦτον καὶ αὐτὸν νὰ πληρώσῃ ἐπεζήτει, δύναται δ' εὐκόλως νὰ ἐπισκοπήσῃ τὴν ὁδόν, ἣν διήνυσε πρὸς πλήρωσιν τούτου. Ἐν ᾧ συντόμως ἐν τῷ ἀναπτύσσοντι διάλογῳ πρόκειται περὶ τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτενεργοῦ πληρώσεως γνωστοῦ αὐτοῖς σκοποῦ, ἐν τῷ Σωκρατικῷ πρόκειται περὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἐρωτωμένων διὰ ξένης ἐργασίας πληρώσεως ἀγνώστου αὐτοῖς σκοποῦ.

Ἡ σπουδαιότης τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου.

Ὁ ἀναπτύσσων διάλογος, ὡς ἤδη ἐκ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ ἐξάγεται, κέκτηται μεγίστην σπουδαιότητα, πλεονεκτεῖ δὲ σφόδρα τῶν δύο μονολογικῶν μορφῶν, **τῆς περιγραφικῆς** καὶ **τῆς διηγηματικῆς**, ὧν δύναται νὰ γίνηται ὡσαύτως χρῆσις ἐπὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ὑποκειμένων αὐτοῦ. Εἶνε δ' οἱ λόγοι τῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς ὑπὲρ τὰς μονολογικὰς μορφὰς ὑπεροχῆς αὐτοῦ προφανῶς οἱ αὐτοὶ πρὸς τοὺς λόγους, δι' οὓς κα-

θόλου ὁ διάλογος κέκτηται σπουδαιότητα καὶ ὑπερέχει τοῦ μονολόγου. Ἄν δ' ὅμως οἱ λόγοι οὗτοι ἰσχύουσιν ἐπὶ παντὸς εἶδους τοῦ διαλόγου, ὅλως ἐν τούτοις ἰδιαίτως ἰσχὺν ἔχουσιν ἐπὶ τοῦ ἀναπτύσσοντος. Οὐ μόνον ὑπὲρ πᾶσαν μονολογικὴν μορφήν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἶδος διαλόγου ὁ ἀναπτύσσων διάλογος τοῦτο μὲν ἐξαναγκάζει τὸν διδάσκαλον νὰ ἐρευνᾷ ἀκριβῶς, βαθέως καὶ πολυμερῶς καὶ νὰ διασαφῇ ἑαυτῷ τελείως τὸ ἀντικείμενον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, οὕτω δὲ νὰ καθιστᾷ τέλειον ἑαυτοῦ κτῆμα τοῦτο, νὰ ἐρευνᾷ τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας καὶ δεξιότητας τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ νὰ λαμβάνῃ γνῶσιν τῶν γνώσεων τούτων, οὕτω δὲ νὰ προσαρμύξῃ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀντιληπτικὴν βαθμίδα αὐτῶν, τοῦτο δ' ἄγει τοὺς μαθητὰς εἰς προσοχὴν, ἐξεγείρει καὶ συγκρατεῖ ταύτην σύντονον, ἅμα δ' ἐπιτρέπει εἰς τὸν διδάσκοντα τὴν ἐξέλεξιν τῆς παρὰ τοῖς μαθηταῖς ὑπάρξεως αὐτῆς. Τίνα νῦν σημασίαν ἔχουσιν ἀπὸ διδακτικῆς ἀπόψεως ἡ τελεία κατοχὴ τῆς ὕλης ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ἡ προσαρμογὴ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀντιληπτικὴν δύναμιν τῶν μαθητῶν καὶ ἡ προσοχὴ τῶν τελευταίων τούτων, περὶ τούτων εἶπομεν ἄλλαχού. Ἰδιαίχοντως δ' ὅμως εἶνε σπουδαῖος ὁ ἀναπτύσσων διάλογος, διότι ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην διδακτικὴν μορφήν ἐξεγείρει τὴν αὐτενέργειαν τῶν μαθητῶν καὶ συμβάλλεται εἰς τὴν ἐπιτυχεστέραν ὑπ' αὐτῶν πρόσκτησιν τῆς διδακτέας ὕλης. Ἡ αὐτενέργεια τοῦ μαθητοῦ εὐρίσκεται κατ' αὐτὸν ἐν τῷ μεγίστῳ βαθμῷ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς, διότι διαρκῶς οὗτος βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ὅλης ἰδίας καὶ ἀτομικῆς ἐμπειρίας ἢ συνεργάζεται μετὰ τοῦ διδασκάλου, παριστάνων, φανταζόμενος, κρίνων, σκεπτόμενος μετ' αὐτοῦ ἢ ἐργάζεται ὅλως δημιουργικῶς. Ὅτι τέλος διὰ τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου οἱ μαθηταὶ προσκτῶνται ὡς οἷόν τε τελείως καὶ δὴ τῷ τε νῷ καὶ τῷ θυμικῷ τὴν διδακτέαν ὕλην, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ διασαφῆθῃ, μεθ' ὅσα εἶπομεν περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ὁμιλοῦντες καθόλου περὶ τοῦ διαλόγου, ἅτινα ἰσχύουσιν ὅλως ἰδιαιτέρως διὰ τὸν ἀναπτύσσοντα. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τινων, ὅτι κατὰ τὸν διάλογον τοῦτον πρόκειται περὶ καθαρᾶς νοητικῆς ἐργασίας, περὶ νοητικῆς ἐξαγωγῆς ὁρισμένων συμπερασμάτων ἐξ ὁρισμένων δεδομένων, ὅτι κατὰ τοῦτο δι-

αὐτοῦ ἢ διδακτέα ὕλη προσλαμβάνεται μόνον διὰ τοῦ νοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τοῦ θυμικοῦ, ὅπερ κατ' αὐτοὺς μένει ἄμοιρον πάσης ἐπιδράσεως. Ὅτι δ' ὅμως ἡ γνώμη αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη, συναγόμεν εὐκόλως, ἂν ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ὁ ἀναπτύσσων διάλογος ἐξαναγκάζει τοὺς μαθητὰς νὰ εὐρίσκωσι μόνον τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς διδασκομένης ὕλης, ἄρα καὶ τὰ ἀναφερόμενα εἰς πρόσωπα, ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν εὗρεσις τῶν προσωπικῶν τούτων στοιχείων εἶνε ἀδύνατος ἄνευ τῆς μεταθέσεως αὐτῶν εἰς τὴν θέσιν τῶν περὶ ὧν πρόκειται προσώπων, ὅτι ἡ μετάθεσις αὕτη συνδέεται ἀναποσπαστως μετὰ τῆς συναισθήσεως τῶν τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα πληρούντων συναισθημάτων, ὅτι ἄρα ὁ ἀναπτύσσων διάλογος εἶνε ἡ διδακτικὴ μορφή ἢ κατ' ἐξοχὴν ἐξεγείρουσα τὸ θυμικόν. Ἀπλῆ ἄλλως παρατήρησις τῶν κατὰ τὸν ἀναπτύσσοντα διάλογον γιγνομένων πείθει πάντα τελείως περὶ τοῦ πράγματος. Ὁ παρακολουθῶν π. χ. τὴν διὰ τοῦ περὶ οὗ πρόκειται διαλόγου ἀνάπτυξιν ἱστορικοῦ τινος γεγονότος θὰ ἴδῃ τοὺς μαθητὰς διαρκῶς ἐγκαταμιγνύντας ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς ἀναπτύξεως ταύτης ἠθικὰς κρίσεις περὶ τῶν δρώντων προσώπων. Ἄν νῦν ὁ παρατηρητὴς οὗτος ἐνθυμηθῇ, ὅτι αἱ ἠθικαὶ κρίσεις δὲν δύναται νὰ σχηματισθῶσιν ἄνευ προηγουμένου σχηματισμοῦ ἠθικῶν συναισθημάτων, ὧν καὶ μόνον εἶνε ἐκεῖνα ἀπόρροια, θὰ κατανοήσῃ, ὅτι ὁ ἀναπτύσσων διάλογος, ὃν παρακολουθεῖ, ἀδιαλείπτως ἀπευθίνεται πρὸς τὸ θυμικὸν τῶν μαθητῶν.

Αἱ κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου ἐνστάσεις καὶ ἡ ἀνασκευὴ αὐτῶν. Μεθ' ὅλην νῦν τὴν μεγάλην σπουδαιότητα, ἣν κέκτηται ὁ ἀναπτύσσων διάλογος, δὲν λείπουσι τινες ἐνστάσεις κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ. Εἶνε δὲ οἱ λόγοι τῶν ἐνστάσεων τούτων οἱ ἀκόλουθοι :

Τινὲς μὲν τῶν ἐνισταμένων ἀποκρούουσι τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου, διότι δι' αὐτῆς ἐρεθίζεται ἐν ὑπερβολικῷ βαθμῷ ἡ φαντασία τῶν παιδῶν. Ὅτι βεβαίως ἡ φαντασία τῶν παιδῶν ἐργάζεται ἱκανὸν κατὰ τὸν ἀναπτύσσοντα διάλογον, περὶ τούτου οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἀναμφίβολον δ' ὅμως εἶνε, ὅτι καὶ οἱ φόβοι τῶν οὕτως ἐνισταμένων περὶ τοῦ ὑπερερεθισμοῦ τῆς φαντασίας τῶν μαθητῶν εἶνε ὅλως ἀδικαιολόγητοι. Ἐν πρώτοις

οὗτοι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶσιν, ὅτι ἡ διδασκαλία δὲν θὰ κάμνη ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου, ἀλλὰ θὰ ἐφαρμόζη ἐν ὀρθῇ ἐναλλαγῇ πάσας τὰς διδακτικὰς μορφάς. Δεύτερον δέ, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, πρέπει νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψει, ὅτι, ὡς εὐθὺς ἐν τοῖς κατωτέρω θὰ ἴδωμεν, ὁ ἀναπτύσσων διάλογος, ὀρθῶς ἐφαρμοζόμενος, δὲν ὑπερερεθίζει τὴν φαντασίαν τῶν παιδῶν.

Ἄλλοι πάλιν ἀποκρούουσι τὴν χρῆσιν τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου, διότι φρονοῦσιν, ὅτι οὗτος συντελεῖ εἰς τὴν παρά τοῖς μαθηταῖς ἀνάπτυξιν ἐπάσεως καὶ ἀλαζονείας, ὡς ἐμβάλλον αὐτοῖς τὴν συνείδησιν, ὅτι αὐτοὶ δημιουργοῦσι τὸ νέον, αὐτοὶ ἐπιτελοῦσι τὴν γινομένην διδακτικὴν ἐργασίαν. Ὅτι ἡ ἐνστασις αὕτη δὲν εἶνε σοβαρά, εἶνε παντὶ πρόδηλον. Οἱ οὕτως ἐνιστάμενοι πρέπει νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψει, ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν συνείδησις τῶν πνευματικῶν αὐτῶν δυνάμεων καὶ κατορθωμάτων, ἡ αὐτοσυνείδησις τῶν μαθητῶν, ὡς ἄγουσα εἰς ὑψηλὸν αὐτοσυναίσθημα, εἶνε τι εὐκαταῖον, ὅτι δ' ἅμα τὸ τοιοῦτον αὐτοσυναίσθημα καὶ ἡ τοιαύτη αὐτοσυνείδησις δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀγάγῃ ποτε τοὺς μαθητὰς εἰς ἔπαρσιν καὶ ἀλαζονείαν, πρῶτον μὲν διότι οὗτοι θὰ συνορῶσιν, ὅτι δὲν παράγουσιν, ἀλλ' ἀναπαράγουσι τὸ νέον, εἶτα δὲ διότι θὰ παρατηρῶσιν, ὅτι δὲν τυγχάνουσι πάντοτε τοῦ ὀρθοῦ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς τοιαύτης ἀναπαραγωγῆς καὶ ὅτι μάλιστα σχεδὸν πάντοτε ναυαγοῦσιν, ἂν μένωσιν ὅλως ἀβοήθητοι ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

Ἄλλοι πάλιν ἀποκρούουσι τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου ἐν μόνοις τοῖς ἱστορικοῖς μαθήμασιν. Ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια κατ' αὐτοὺς εἶνε τι τετελεσμένον καὶ δεδομένον, διὰ τοῦτο δ' ὀφείλει αὕτη νὰ μεταδίδηται, οὐχὶ δὲ νὰ παράγῃται καὶ νὰ συντάσσῃται. Κατὰ τῆς ἐνστάσεως ταύτης παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ἀναπτύσσων διάλογος δὲν σκοπεῖ νὰ δημιουργήσῃ καὶ νὰ μεταβάλῃ τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ φέρῃ τὸν τε διδάσκοντα καὶ τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ πλάσωσιν ἐκ νέου, νὰ ἀναπλάσωσιν τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῶν καὶ δὴ ἐπόμενοι ταῖς ὑποδείξεσι τοῦ νόμου τῆς αἰτιώδους σχέσεως, εἰς ὃν ὑποτάσσονται καὶ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ὡς πᾶν ἄλλο γεγονός.

Ἐτεροι τέλος ἐνίστανται κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου, οὐχὶ διότι εὐρίσκονσιν τι ἐν αὐτῷ ἄξιον μομφῆς, ἀλλὰ διότι ἐν τῇ ἐξάρσει τῆς σπουδαιότητος αὐτοῦ διορθῶσιν ὑποτίμησιν τῶν λοιπῶν διδακτικῶν μορφῶν, φοβοῦνται δὲ διὰ τοῦτο, μήπως αὐταὶ μὲν ἀποκλεισθῶσι τῆς διδασκαλίας, ἐκεῖνος δὲ τύχη ἀποκλειστικῆς ἐφαρμογῆς ἐν αὐτῇ. Ἡ τοιαύτη ἔνστασις θὰ εἶχέ τινα λόγον, ἂν οἱ τονίζοντες τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου συνίστων τὴν ἀποκλειστικὴν χρῆσιν αὐτοῦ. Ὅπως τοῦναντίον οὗτοι, συνορῶντες, ὅτι καὶ ἐκάστη τῶν λοιπῶν μορφῶν ἔχει τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἄξιαν καὶ σημασίαν, συνιστῶσι τὴν χρῆσιν πασῶν τῶν μορφῶν ἐν ἀναλόγῳ ἐναλλαγῇ. Οἱ αὐτοὶ μάλιστα γινώσκοντες, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου εἶνε χρῆμα δυσχερέστατον διὰ διαφόρους λόγους, οὓς δὴ καὶ θὰ ἴδωμεν εὐθὺς ἐν τοῖς κατωτέρω, δὲν συνιστῶσι ταύτην εἰς ἐκείνους ἐκ τῶν διδασκάλων, οἵτινες δὲν πληροῦσι τοὺς ὄρους, ὑφ' οὓς αὕτη δύναται νὰ ἐπιτύχη.

Αἱ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου ἀναφύμεναι δυσχέρειαι καὶ τὰ μέσα τῆς ὑπερνικίσεως αὐτῶν. Ὡς ἤδη ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου καταφαίνεται, ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ δὲν εἶνε τι εὐχερές. Ὁ διδάσκαλος θὰ προσκόπη κατ' αὐτὴν εἰς ἱκανὰς δυσχερείας. Τινὰς νῦν τούτων παρουσιάζει ὁ ἀναπτύσσων διάλογος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ παντὸς ἄλλου εἴδους διαλόγου.

Οὕτω δυσχερῆς εἶνε πρῶτον εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ ἐν αὐτῷ **ἡ κατόρθωσις ὀρθῶν ἐρωτήσεων.** Ἡ δυσχέρεια αὕτη ὑπερνικᾶται ὑπ' αὐτοῦ, ἂν φροντίζη νὰ πληροῖ πάσας τὰς ἀπαιτήσεις, αἵτινες ἀπευθύνονται πρὸς τὴν ἐρώτησιν. Πρὸ παντὸς δ' οὗτος ὀφείλει νὰ φροντίζη ὅπως αἱ, ἐρωτήσεις αὐτοῦ ὧσιν ἀνάλογοι ἴδια κατὰ τὸ περιεχόμενον πρὸς τὰς πνευματικὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὅπως κατὰ τοῦτο ζητῆ μόνον ἐκεῖνο, περὶ οὗ δύναται νὰ προσδοκᾷ ἀπόκρισιν καὶ δὴ ὀρισμένην παρὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, μόνον ἄρα ἐκεῖνο, ὅπερ εὐρίσκεται ἐν ἀντιληπτῇ τοῖς μαθηταῖς ἐσωτερικῇ σχέσει πρὸς τὸ ἤδη γνωστὸν ἢ εἶνε ὁμοειδὲς πρὸς ὑποδειχθὲν τοιοῦτο, προσφέρῃ δ' αὐτὸς πᾶν, ὅπερ ὑπερβαίνει τὰς

δυνάμεις αὐτῶν, οἷον εἶνε πᾶν τὸ μὴ ὄν ὁμοειδὲς πρὸς τι γνωστὸν ἢ ἐν μηδεμιᾷ ἢ ἐν μὴ ἀντιληπτῇ τοῖς μαθηταῖς ἐσωτερικῇ σχέσει πρὸς τὸ ἤδη γνωστὸν εὐρισκόμενον. Πρὸς πλήρωσιν δὲ τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης ἐπιβάλλεται εἰς αὐτὸν νὰ ἐξακριβοῖ τελείως καὶ νὰ γνωρίζῃ ἀσφαλῶς τὸν παραστατικὸν κύκλον καὶ τὴν νοητικὴν δύναμιν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἔχων δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν ταῦτα νὰ ἐπεξεργάζηται ἤδη ἐν τῇ προπαρασκευῇ αὐτοῦ τὰς πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀπευθυνθησομένας ἐρωτήσεις. Εἰς τὸν ἀρχαρίον μάλιστα διδάσκαλον ἐπιβάλλεται καὶ ἡ καταγραφὴ τῶν ἐρωτήσεων τούτων καὶ ἡ ἐπιμελὴς σπουδὴ τῆς τοιαύτης ἐγγράφου προπαρασκευῆς.

Δυσχερῆς ὡσαύτως ἀποβαίνει εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ ἐν τῷ ἀναπτύσσοντι διαλόγῳ **ὁ ὀρθὸς χειρισμὸς τῶν ἀποκρίσεων τῶν μαθητῶν.** Τὴν δυσχέρειαν ταύτην ὑπερπηδᾷ ὁ διδάσκαλος, ἂν ἀκολουθῇ πάντας τοὺς κανόνας, οὓς ὑπετυπώσαμεν τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῆς προσηκούσης ἐξελέγξεως τῶν ἀποκρίσεων τῶν μαθητῶν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. Ὁ νῦν ἐνταῦθα ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν, εἶνε τόδε. Ἐν τῷ ἀναπτύσσοντι διαλόγῳ θὰ συμβαίη πολλάκις νὰ δίδωσιν οἱ μαθηταὶ ἀποκρίσεις, ἃς δὲν ἔχει προΐδει ὁ διδάσκαλος καὶ ἐξ ὧν τινὲς μὲν εἶνε χρήσιμοι διὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ νέου, ἄλλαι δὲ πάλιν εἶνε ἀχρηστοὶ πρὸς τοῦτο. Τούτου οὕτως ἔχοντος ὀφείλει ὁ διδάσκαλος τοῦτο μὲν νὰ γινώσκῃ οὕτω καλῶς τὴν ὕλην, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐκτιμᾷ εὐχερῶς τὴν ἄξιαν τῶν ἀποκρίσεων τούτων τῶν μαθητῶν, νὰ εἶνε δ' ἅμα τελείως ὠπλισμένος κατὰ πάσης ἐνστάσεως αὐτῶν, τοῦτο δὲ νὰ ἔχη ἱκανὴν εὐστροφίαν καὶ ἐτοιμότητα πνεύματος, ὅπως τὰς μὲν χρησίμους ἐκ τῶν ἀποκρίσεων τούτων αὐτὸ τοῦτο ἀρπάξῃ ἐκ τοῦ στόματος τῶν μαθητῶν καὶ μεταβάλλῃ, ἂν εἶνε ἀνάγκη, οὕτως, ὡς θὰ συντελῶσι πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ νέου, τὰς δ' ἀχρήστους ἀφήνῃ κατὰ μέρος, ἵνα μὴ παραπλανώμενος ὑπ' αὐτῶν ἀπομακρύνηται τῆς ὁδοῦ, ἣν ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ.

Πλὴν ὅμως τῶν δυσχερειῶν τούτων παρουσιάζει ὁ περὶ οὗ πρόκειται διάλογος ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτοῦ καὶ ἄλλας συμφύτους τῷ ἰδιαιτέρῳ αὐτοῦ χαρακτῆρι. Ἰδωμεν καὶ ταύτας διὰ βραχέων, ἐπι-

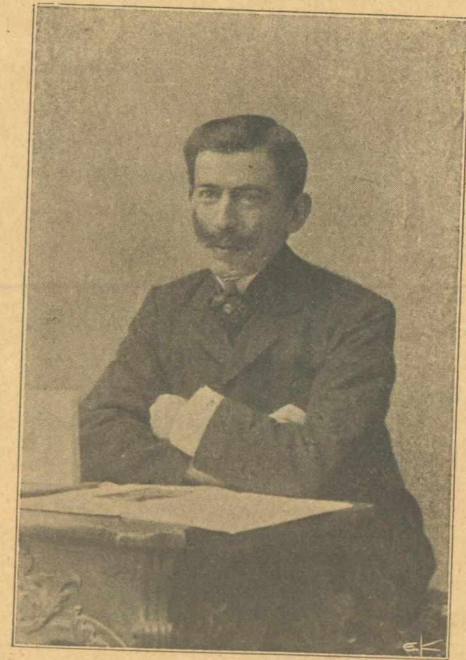

χειρήσωμεν δ' ἅμα νὰ καθορίσωμεν τὰ μέσα τῆς ὑπερникήσεως αὐτῶν.

Πρῶτον δύσκολος ἀποβαίνει εἰς τὸν διδάσκαλον ἡ **συγκρά-
τησις τῆς λογικῆς τῶν νοημάτων ἀκολουθίας**, ἥτις, ἀπαραίτητος οὖσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ διαλόγου, θὰ διασπᾶται ὑπ' ἀχρηστών ἢ καὶ χρησίμων, ἀλλ' ἀπροόπτων ἀποκρίσεων τῶν μαθητῶν ἢ καὶ ὑπ' ἐρωτήσεων αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου, προκαλουμένων κατ' ἀκολουθίαν διαφόρων ἀποκρίσεων τῶν μαθητῶν. Ἡ δυσχέρεια αὕτη ὑπερникᾶται ὑπὸ τοῦ διδασκοντος, ἂν οὗτος συγκρατῇ μετὰ σαφηνείας ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ τὴν λογικὴν συνοχὴν καὶ ἐπαλληλίαν τῶν ἰδίων ἐρωτήσεων. Ἐχων ταύτην ἐν νῶ θὰ προφυλάσσηται ἀπὸ πάσης ἀποπλανήσεως ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, ἣν ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ θὰ ἐπανερχεται ιαχέως εἰς αὐτήν, ἂν ποτε ἀναγκάζεται νὰ ἐξέρχεται καὶ νὰ ἐκτρέπεται ταύτης. Ὅπως δ' ὅμως ἡ λογικὴ συνοχὴ καὶ διαδοχὴ τῶν ἐρωτήσεων αὐτοῦ ἢ αἰεὶ παρούσα ἐν τῷ νῶ αὐτοῦ, ὀφείλει νὰ ἐπεξεργάζεται ταύτην καταλλήλως καὶ δὴ καὶ ἐγγράφως, ἂν μάλιστα ἢ ἀρχάριος, ἐν τῇ προπαρασκευῇ αὐτοῦ, ἅμα δὲ νὰ ἀπομνημονεύῃ αὐτήν κατὰ ταύτην ἐπαρκῶς.

Εἶτα δυσχερὲς ἀποβαίνει εἰς τὸν διδάσκαλον **νὰ συγκρατῇ ἑαυτὸν ἐν τῷ προσήκοντι βαθμῷ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ ἔργον τοῦ περιὸς πρόκειται διαλόγου**. Πολλοὶ διδάσκαλοι ἐνθουσιῶντες ἐπὶ ταῖς ἰδίαις ἐρωτήσεσι δίδουσιν αὐτοὶ τὰς οὐσιαστικωτέρας τῶν ἀπαντήσεων, ἀφήνοντες εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν εὔρεσιν τῶν ἐπουσιωδῶν. Ὅτι νῦν ὁ τοιοῦτος διάλογος ἐλάχιστα διαφέρει τοῦ μονολόγου, εἶνε πρόδηλον. Φανερόν δ' ἅμα εἶνε, ὅτι ὁ διδάσκαλος, ὅπως ὑπερникᾷ τὴν περιὸς πρόκειται δυσχέρειαν, ὀφείλει μηδέποτε νὰ λησμονῇ, ὅτι ἡ εὔρεσις τοῦ νέου ἀπόκειται ἐν τῷ ἀναπτύσσοντι διαλόγῳ πρωτίστως εἰς τοὺς μαθητὰς, ὅτι δ' εἰς αὐτὸν ἀφήνεται τὸ ἔργον τοῦ ὁδηγοῦ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς εὔρεσεως.

Δὲν πρέπει ἀφ' ἐτέρου νὰ λησμονηθῇ, ὅτι οἱ μαθηταί, ἐπειδὴ κατὰ τὸν διάλογον θὰ ἀναπτύσσεται καὶ θὰ ἐκανοποιῆται ἐν μεγίστῳ βαθμῷ ἡ αὐτενέργεια αὐτῶν, θὰ ἐπιθυμῶσι διαρκῶς νὰ προχωρῶσι πρὸς τὰ ἐμπρός, νὰ εὐρίσκωσιν αἰεὶ νέα στοιχεῖα τοῦ νέου, **νὰ συνθέσωσιν εἰ δυνατόν διὰ μιᾶς ὅλον τοῦτο**. Ἄν

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ι. ΛΑΜΨΑΣ

(Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου Ἀθηνῶν)

Τὸ «Δημοτικὸν Σχολεῖον», δημοσιεύον τὴν εἰκόνα τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ συνεργάτου, πράττει τοῦτο ἐξ εὐγνωμοσύνης, ἣν ὁ κλάδος τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἔχει πρὸς τὸν ἔξοχον Παιδαγωγὸν διὰ τοὺς ἀγῶνάς του πρὸς μόρφωσιν τοῦ Ἑλληνος Δημοδιδασκάλου, διὰ τὰ πεφωτισμένα του ἄρθρα καὶ τὰς ἐν τῷ «Παρνασσῷ» παιδαγωγικὰς αὐτοῦ διαλέξεις, αἵτινες ἔχυσαν πολύτιμον παιδαγωγικὸν φῶς καὶ συνέβαλον εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ Δημοδιδασκάλου.

Α. Α. Ν. ΜΟΥΜΟΥΡΗΣ

νῦν πληροῦται ἡ ἐπιθυμία αὐτῆ τῶν μαθητῶν, **θὰ προοκτῶνται οὗτοι ἐν τέλει τοσαύτην ὕλην, ὥστε θὰ ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ συγκράτησις καὶ ἡ ἐπισκόπησις αὐτῆς.**

Ὅπως ἀποφεύγη ὁ διδάσκαλος τὸ κακὸν τοῦτο, ὀφείλει μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἀνάπτυξιν καὶ σύνθεσιν ἐκάστου τμήματος τῆς νέας ὕλης νὰ διακόπτη τὸν διάλογον, νὰ προκαλῆ δὲ κατὰ τὴν διακοπὴν ταύτην τοὺς μαθητὰς νὰ ἀναπλάττωσι, νὰ ἀναπαριστώσι τὸ ἀναπτυχθὲν τμήμα καὶ νὰ περιλαμβάνωσιν ἐν μιᾷ προτάσει τὸν πυρῆνα αὐτοῦ.

Ὅμοιως πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψει καὶ τι, περὶ οὗ ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐγένετο ὑπανιγμός, ὅτι δῆλα δὴ ὁ ἀναπτύσσων διάλογος, ὡς ἐξεγείρων ἐν ἰκανῷ βαθμῷ τὴν φαντασίαν τῶν μαθητῶν, **δύναται ἐν τέλει νὰ ὑπερρεθίσῃ ταύτην,** νὰ ἐρεθίσῃ αὐτὴν ἐν βαθμῷ ἐπιβλαβεῖ εἰς τοὺς μαθητὰς. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ τούτου ὀφείλει προφανῶς ὁ διδάσκαλος νὰ συγκρατῆ ταύτην ἐντὸς τῶν λογικῶν καὶ ἐπιτρεπομένων ὁρίων, ἐρωτῶν μόνον περὶ πραγμάτων ὁμοειδῶν ἢ ἐσωτερικῆν σχέσιν ἐχόντων πρὸς ἤδη γνωστά, ἀποφεύγων δὲ πᾶσαν ἐρώτησιν, ἄγουσαν εἰς παραλόγους ἀναλογίας μαντείας καὶ εἰκασίας.

Δυσχερῆς ἀποβαίνει τέλος καὶ **ἡ συγκράτησις τῆς τάξεως** κατὰ τὸν ἀναπτύσσοντα διάλογον, καθόσον διὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ μετέχουσι τούτου ζωηρῶς πάντες οἱ μαθηταί. Φανερὸν νῦν εἶνε, ὅτι ἡ δυσχέρεια αὕτη ὑπερνικᾶται εὐκόλως ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τοῦ ἔχοντος ἀξίωμα παρὰ τοῖς μαθηταῖς. Ὁ μὴ ἔχων δ' ὅμως τοῦτο ἐν ἐπαρκεῖ βαθμῷ ὑπερπηδᾷ τὸ πρόσκομμα τοῦτο πολλῶν δυσχερέστερον ἐν τῷ περὶ οὗ πρόκειται διαλόγῳ ἢ ἐν πάσῃ ἄλλῃ διδακτικῇ μορφῇ. Οἱ μαθηταὶ προδήλως ἐπωφελοῦμενοι τοῦ χαρακτῆρος τοῦ διαλόγου τούτου δίδουσιν εἰς αὐτὸν ἐπίτηδες μωρὰς ἀποκρίσεις, φλυαροῦσι καὶ θορυβοῦσιν, οὕτω δὲ χαλῶσι τὴν τάξιν καὶ καθιστῶσιν ὀλοσχερῶς ἀδύνατον τὴν ἐπιτυχίαν τῆς διδασκαλίας.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ κἀμνη χρῆσιν τοῦ ἀναπτύσσοντος διαλόγου;

α') ἂν ἔχη ἐτοιμότητα καὶ εὐστροφίαν πνεύματος,

β') ἂν γινώσκῃ καλῶς τὸν παραστατικὸν κύκλον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

γ') ἂν προπαρασκευάζεται καλῶς καὶ δὴ οὕτως, ὥστε καὶ τὴν ὕλην νὰ γινώσκῃ μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτῆς λεπτομερειῶν καὶ τὰς ἐρωτήσεις αὐτοῦ νὰ ἐπεξεργάζεται καὶ ἀπομνημονεύῃ ἐν τῇ λογικῇ αὐτῶν διαδοχῇ καὶ

δ') ἂν ἔχη ἀξίωμα.

Ὁ πληρῶν τοὺς ὅρους τούτους καὶ διὰ τοῦτο ἐφαρμόζων ἐπιτυχῶς τὸν ἀναπτύσσοντα διάλογον θὰ συναισθάνηται κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ τὴν ὑψίστην τῶν παιδαγωγικῶν εὐφροσυνῶν, **τὴν χαρὰν ἐπὶ τῇ καλλιτεχνικῇ δημιουργίᾳ,** ἣτις μόνη παρουσιάζει εἰς τὸν διδάσκαλον τὸ ἔργον αὐτοῦ **ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ὄψιν** καὶ ὠθεῖ αὐτὸν εἰς τὴν περαιτέρω μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀνταπαρνήσεως ἄσκησιν αὐτοῦ.

ΤΕΛΟΣ

Δ. Ι. ΛΑΜΨΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

WILHELM REIN
(ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΡΑ·Ι·Ν)

Ἐπ' ἐνκαιρίᾳ τοῦ κατὰ τὴν 10ην Ἀυγούστου ἐ. ἔ. ἐορτασμοῦ τοῦ Ἰωβιλαίου τοῦ περικλειοῦς Παιδαγωγοῦ W. Rein ἐν Ἰέρῃ δὲν κρίνω οὐχὶ ἀπὸ σκοποῦ νὰ χαραχθῶσιν ἐνταῦθα ὀλίγαι γραμμαὶ ἀφορῶσαι τὴν βιογραφίαν τούτου, ἀφορμὴν λαμβάνων ἐξ ὀλίγων τινῶν, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ 46ον φύλ. τῆς 16 N)βρίου ἐ. ἔ. τοῦ Ἑλβετικοῦ Περιδικιοῦ «L'educateur».

Τοιαύτη τις σύντομος βιογραφία νομίζω, ὅτι δὲν ἤθελε φανῆ

ὄλως περιττή, γνωστοῦ ὄντος, ὅτι πολλαχοῦ ἴσως ἀγροεῖται καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Rein.

Ἡ ἑορτή, ἣτις διωργανώθη ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ εἰσόδου εἰς τὸ 60ον ἔτος τοῦ Rein, ὑπῆρξε καθόλου λαμπροτάτη καὶ ἀνταξία τῆς παγκοσμίου φήμης, ἥς ἀμερίστως καὶ δικαίως ἀπολαύει οὗτος.

Ὁ Γουλιέλμος Ράιν ἐγεννήθη ἐν Ἀϊζενάχῃ (Eisenach) τῷ 1847. Τὰς πρώτας του σπουδὰς ἐποιήσαστο εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς γενετικῆς του πατρίδος καὶ κατόπιν ἐτελειοποιήθη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἰένης, ἐνθα ἔσχεν ὡς καθηγητὴν τὸν ἔξοχον Θουριγκιανὸν Παιδαγωγὸν C. Stoy. Ἠκολούθησε δὲ τὸν Stoy εἰς τὴν Αἰδελβέργην (Heidelberg), κατόπιν δὲ τὸν εὐρίσκομεν εἰς τὴν Λειψίαν παρὰ τῷ ἐτέρῳ περιωνύμῳ Ἑρβαρτιανῷ Παιδαγωγῷ Ziller.

Εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν προσεκλήθη ὡς διευθυντῆς τοῦ Διδασκαλείου τῆς Weimar καὶ μετὰ 5 ἔτη ὡς τοιοῦτος εἰς τὴν γενέτειράν του Eisenach, ἐνθα παρέμεινεν ἀπὸ τοῦ 1876—1886. Ἐκεῖ τῇ συνεργασίᾳ δύο μεγάλων ἀνδρῶν, τοῦ Pickel καὶ Scheller ἐδημοσίευσεν πλείστα συγγράμματα (τὰ ὀκτώ του σχολικὰ ἔτη). Τῷ 1886 ἐκλήθη ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν διδάσκαλόν του, τὸν Stoy, ἐν τῇ Παιδαγωγικῇ ἔδρᾳ καὶ τῷ Παιδαγωγικῷ Διδασκαλείῳ τῆς Ἰένης.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ ἔνδοξον στάδιον διὰ τὸν Rein. Διὰ τῆς Παιδαγωγικῆς του μεγαλοφυΐας καὶ τῆς ἀκαταπονήτου θελήσεώς του κατώρθωσε νὰ ἐπιθέσῃ τὴν σφραγίδα τῆς προσωπικῆς του αὐθεντίας καὶ κύρους ἐπὶ τοῦ συγχρόνου κρατουῦντος ἐκπαιδευτικοῦ πνεύματος καὶ τοιοντοτρόπως ν' ἀναδείξῃ τὴν Ἰέναν παγκόσμιον παιδαγωγικὸν προσκύνημα, ἀφ' οὗ οἱ ξένοι ἐπισκέπται παραλαμβάνοντες τὰς διαφυγεῖς παιδαγωγικὰς ἀρχὰς μεταλαμπαδεύουσιν αὐτὰς εἰς τὰς διαφόρους γωνίας τοῦ Κόσμου, ἀκριβῶς ὡς τοῦτο ἔπραττον πάλαι ποτὲ οἱ κομισταὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ αἰωνίου πυρὸς ἐκ τῆς Μητροπόλεως.

Οὐδεὶς τὴν σήμερον δύναται νὰ καλῆται παιδαγωγός, ἂν δὲν ἐπεσκέφθῃ τὴν Μητρόπολιν τῆς παιδαγωγικῆς, τὴν Ἰέναν, ἀπαραλάττως ὡς δὲν δύναται τις νὰ ὀνομασθῇ Χαντζῆς, ἂν δὲν ἐπεσκέφθῃ τοὺς Ἀγίους Τόπους.

Οὕτω δὲ χάρις εἰς τὸν περίπυστον τοῦτον καὶ ἀκαταπόνητον παιδαγωγὸν Rein, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ὁποίου σεμνύεται ἅπασα ἡ Γερμανία, ἡ Ἰένα, ἡ ἀκρόπολις τῶν ἐλευθέρων ἰδεῶν, ὡς τὴν ἀποκαλοῦσιν οἱ Γερμανοί, ἡ χώρα, ἐνθα ἐνεπνεύσθησαν τὰ ἀθάνατα αὐτῶν ποιήματα οἱ διάσημοι Σχίλλερ καὶ Γκαίτε, κατέστη πλέον καὶ κέντρον παγκοσμίου Παιδαγωγικῆς κινήσεως.

Ὁ Rein συνέγραψε πλείστα ὅσα περισπούδαστα καὶ ἀξιόλογα Παιδαγωγικὰ συγγράμματα, ἅτινα προήγαγον καθόλου τὴν Παιδαγωγικὴν ἐπιστήμην καὶ ἐτελειοποίησαν αὐτὴν εἰς λίαν ἀξιόζηλον σημεῖον.

Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ κατέστησε τὸ ὄνομά του ἀθάνατον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἦν μετὰ τόσου ζήλου καὶ θέρμης ὑπηρετεῖ καὶ προάγει, εἶναι ἡ ἔκδοσις (2α ἔκδοσις) τοῦ ἑπτατόμου (8τομος ἢ 2α ἔκδοσις) Ἑγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ, ἔργον τοιούτου, οὕτινος ἀντάξιον δὲν εὐρίσκειται εἰσέτι εἰς οὐδεμίαν φιλολογοίαν.

Ὁ Rein εἶναι Παιδαγωγὸς Ἑρβαρτιανός, ἀκόλουθος δηλ. τῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν τοῦ Ἑρβάρτου. Ἀνήκει εἰς τὴν λεγομένην Νεοερβαρτιανὴν σχολίην, εἰς ἣν ὑπάρχονταί πολλοί, ὧν οἱ ἐπισημότεροι εἶναι ὁ Ziller, ὁ Dörpfeld, ὁ Willmann, ὁ Vogt, καὶ ὁ Mager καὶ Rein. Νεοερβαρτιανοὶ δὲ ὀνομάζονται ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπεξεργάσθησαν ὁπωσοῦν τὰς δοξασίας τοῦ Ἑρβάρτου καὶ προήγαγον ἐν πολλοῖς ταύτας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν ἄμεσον ἢ Ὀρθόδοξον Ἑρβαρτιανὴν Σχολίην, ἣν ἀπαρτίζουσιν ἄμεσοι μαθηταὶ τοῦ Ἑρβάρτου, οἵτινες ἐμμένονσιν ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ σοφοῦ των διδασκάλου πιστοὶ εἰς τὰς ἰδέας τούτου. Τῶν ὀρθοδόξων Ἑρβαρτιανῶν ἐπισημότεροι εἶναι, ὁ Waitz, ὁ Kern, ὁ Strümpell, ὁ Stoy, καὶ ὁ Sallwürk.

Τοιοῦτος ἐν ἀδορᾷ στενογραφίᾳ ὁ περικλεῆς καθηγητῆς τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἰένης Rein, ὅστις διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς του λαμπρόδος καὶ αἴγλης ἐπεσκέασεν ὅλας τὰς Παιδαγωγικὰς κορυφὰς τῆς ὑψηλίου, ὁ καταστάς ὁ Πατριάρχης τῆς συγχρόνου Παιδαγωγίας, καὶ ὅστις ἀκμαιότατος καὶ μὲ ὄλον τὸ σφριγὸς πρὸς ἐξυψηρέτησιν τῆς ἐπιστήμης του εἰσῆλθεν αἰσίως εἰς τὸ 60ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ἐπιστημονική ἐμβροίθεια ἄβυσσος· εἰς πεποιδήσεις ἐδραῖος καὶ ἀκλόνητος· κρίσις καὶ διάνοια διανγεστάτη. Πνεῦμα δημιουργόν καὶ πρακτικόν ἀπαράμιλλον· ἀνοχή παροιμιώδης· εὐγλωττία καὶ χάρις συναρπάζουσα, μορφή δὲ λίαν συμπαθῆς καὶ ἐπιβλητική. Ἰδὸν τὸ σπινθηροβολοῦν πνεῦμα τῆς Νεωτέρας Παιδαγωγίας, ὁ καταναγάζων ἐπιστημονικὸς φάρος, πρὸς ὃν ἐπὶ πολὺν θέλουσι προσανατολίεσθαι πάντα τὰ Ἕθνη, τὰ ἐφιέμενα, ὅπως παράσχωσιν εἰς τὴν παιδευομένην νεολαίαν ὑγιᾶνάματα ἐκπαιδευσεως.

Τὰς ἀνωτέρω γραμμὰς χαράτιων νομίζω, ὅτι ἀσμένως θέλουσιν αὐταὶ τύχη φιλοξενίας ἐν ταῖς πολυτίμοις στήλαις τοῦ μόνου ὀργάνου τῶν Ἑλλήνων Δημοδιδασκάλων, οἵτινες ἄλειρον εὐγνωμοσύνην αἰσθάνονται πρὸς τὸν ὀργανὸν σκαπανέα τῆς Παιδαγωγικῆς τελειοποιήσεως, ὁμοῦ μὲ τὰς διαπύρους εὐχάς, ὅπως ἐν πληρεστάτῃ ὑγείᾳ ἐορτάσῃ καὶ τὴν 100ετηρίδα του.

Βραχνεῖα (Πατρῶν) 29/XI/ 1907.

ΒΑΣΙΛ. Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
Δημοδιδάσκαλος

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΝ Τῷ ΔΗΜΟΤΙΚῷ ΣΧΟΛΕΙῳ.

Μεθοδικὴ ἐνότης : ἡ γλαῦξ.

Διδακτικὴ μορφή : ἑποπτικὸς διάλογος.

Γενικὸς σκοπός. Σήμερον θὰ γνωρίσωμεν καλύτερον τὴν γλαῦκα, τὴν ὁποῖαν πολλοὶ ἐξ ὑμῶν ἔχετε ἤδη παρατηρήσει.

1ος μερικὸς σκοπός. Ἐπειδὴ ἴδωμεν πρῶτον, διατί οἱ ἄνθρωποι δὲν φέρονται καλῶς πρὸς τὴν γλαῦκα.

Ἀνάλυσις. Τίς ἐξ ὑμῶν γνωρίζει, ἂν οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσι τὴν γλαῦκα; Ἡ γλαῦξ δὲν εἶνε ἀγαπητή. Οἱ ἄνθρωποι φοβεύουσι τὴν γλαῦκα, ὅπου καὶ ἂν συναρτήσωσιν αὐτήν. Διατί τοῦτο; Ἡ θορνώδης φωνὴ αὐτῆς πλησίον οἰ-

κίας τινός, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχει ἀσθενής, σημαίνει, ὅτι οὗτος θὰ ἀποθάνῃ. Ἡ ἰδέα, παιδιά, αὐτὴ εἶνε ἐντελῶς ἐσφαλμένη. Τὸ σημερινὸν μάθημα θὰ διδάξῃ ὑμᾶς, ὅτι ἡ γλαῦξ ἔρχεται πλησίον τῶν οἰκιῶν τῶν ἀσθενῶν δι' ἄλλον λόγον. Θὰ μάθωμεν μάλιστα ἀμέσως, ὅτι ἡ γλαῦξ εἶνε ἐν ἐξ τῶν ὠφελιμωτάτων εἰς τὸν ἄνθρωπον πτηνῶν. Θὰ ἐγνωσῆτε τοῦτο, ἂν μάθητε, τί τρώγει ἡ γλαῦξ.

Σύνθεσις. Ἡ γλαῦξ τρώγει, παιδιά, διαφόρους σκώληκας καὶ διάφορα ἔντομα, τὰ ὁποῖα βλάπτουσι τοὺς ἀγρούς. Εἰς χωρικός, ἀνοίξας τὸν στόμαχον γλαυκός, τὴν ὁποῖαν εἶχε φορεῖσει, εὔρον ἐκκληκτος ἐντὸς αὐτοῦ 75 κάμπας ἐξ ἐκείνων, αἵτινες τρώγουσι τὰ πεῦκα. Μὲ μεγαλυτέραν ὁμως εὐχαρίστησιν τρώγει ἡ γλαῦξ τοὺς ποτικούς τῶν ἀγρῶν, τοὺς ἀρουραίους, οἱ ὁποῖοι, καθὼς ἤξεύρετε, προξεροῖσι μεγίστην βλάβην εἰς αὐτούς. Εἰς διδάσκαλος παραμονεῖων νύκτια τινὰ παρετήρησεν, ὅτι γλαῦξ τις κατ' αὐτὴν συνέλαβε καὶ ἔφερεν εἰς τὰ μικρὰ αὐτῆς 11 μικροὺς ἀρουραίους. Πῶς σᾶς φαίνεται τώρα ἡ διαγωγὴ τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν γλαῦκα; Πολὺ ἄσχημος. Διατί; Διότι ἡ γλαῦξ εἶνε ὠφελιμωτάτον πτηνὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐπειδὴ τρώγει τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα καταστρέφουσι τοὺς ἀγρούς αὐτοῦ.

Ἀναπαράστασις τοῦ τμήματος ὑπὸ τινῶν τῶν μαθητῶν. Ἐπιγραφή: Τροφή (ἔντομα, σκώληκες, ἀρουραῖοι)—χρησιμότης εἰς τὸν ἄνθρωπον.

2ος μερικὸς σκοπός. Ἐπειδὴ ἴδωμεν τώρα, παιδιά, πότε ζητεῖ ἡ γλαῦξ τὴν τροφήν αὐτῆς.

Ἀνάλυσις. Αὐτὸ τὸ ἤξεύρετε ὅλοι, ὅσοι εἶδετε ἐλευθέρως γλαυκὰς ἢ ἡκούσατε τὴν φωνὴν αὐτῶν. Πότε εἶδετε ἢ ἡκούσατε τὰς γλαυκὰς; Κατὰ τὴν νύκτα! Πότε παρεμόνευε τὴν γλαῦκα καὶ ὁ διδάσκαλος ἐκεῖνος, περὶ τοῦ ὁποῖου σᾶς εἶπον; Καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν νύκτα. Τί δὲ θὰ κάμνη φυσικὰ ἡ γλαῦξ κατὰ τὴν νύκτα; Θὰ ζητῇ τὴν τροφήν της. Ὁρθῶς. Ἐν ὁμοῦ δὲν θὰ γνωρίζητε; Διατί ἡ γλαῦξ ζητεῖ τὴν τροφήν αὐτῆς κατὰ τὴν νύκτα καὶ ὄχι κατὰ τὴν ἡμέραν;

Σύνθεσις. Καὶ αὐτὸ ὅμως θὰ τὸ ἐγνωσῆτε, ἂν ἐνθυμηθῆτε, τίνα ζῶα ἀποτελοῦσι τὴν τροφήν τῆς γλαυκός. Εἶνε διάφορα ἔντομα καὶ σκώληκες καὶ οἱ ἀρουραῖοι. Μάλιστα. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ζῶα, ἐπειδὴ φοβοῦνται τὴν γλαῦκα καὶ ἄλλους ἐχθρούς, τί κάμνον τὴν ἡμέραν; Μένουσι κεκοιμημένα εἰς τὰς φωλεὰς αὐτῶν. Πότε δὲ ἐξέρχονται πρὸς ζήτησιν τροφῆς; Κατὰ τὴν νύκτα, ὅτε ἐλπίζουσιν, ὅτι θὰ μείνωσιν ἀπαρατήρητα. Πότε διὰ τοῦτο εἶνε ἠραγασμένην τὴν γλαῦκα καὶ ἡ γλαῦξ πρὸς εὔρεσιν τροφῆς; Τὴν νύκτα βεβαίως. Τί δὲ κάμνει καὶ αὐτὴ τὴν ἡμέραν; Κρύπτεται καὶ κοιμᾶται ἐν τῇ φωλεᾷ αὐτῆς. Εὐθὺς δὲ, ὡς νυκτώσῃ, ἐξέρχεται ἐκ ταύτης καὶ πετᾷ ἀπὸ τοὺς ἀγρούς πρὸς ζήτησιν τροφῆς.

Ἀναπαράστασις τοῦ τμήματος. Ἐπιγραφή: Τροφή—νυκτερινός βίος.

3ος μερικὸς σκοπός. Ἐπειδὴ ἴδωμεν τώρα, πῶς ἡ γλαῦξ ἀντιλαμβάνεται εὐκόλως τὴν λείαν αὐτῆς.

Ἀνάλυσις. Ἡ γλαῦξ ἀναζητεῖ τὴν λείαν αὐτῆς κατὰ τὴν νύκτα καὶ ὁμοῦ εὐρίσκει τοιαύτην εὐκόλως. Πῶς θὰ κατορθώῃ τοῦτο; Βεβαίως θὰ ἀντιλαμβάνηται αὐτὴν εὐκόλως. Δῆλα δὴ; Θὰ ἔχη πολὺ ἀνεπτυγμένας τὰς αἰσθήσεις. Τίνας δὲ ἰδίως; Τὴν ὄρασιν καὶ τὴν ἀκοήν. Πῶς δὲ θὰ ἔχη τόσον ἀνεπτυγμένας τὰς αἰσθήσεις ταύτας; Οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ ὦτα αὐτῆς θὰ εἶνε οὕτω κατεσκευασμένα, ὥστε νὰ δύνανται νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ἀκοῖν καλῶς.

Σύνθεσις. Πῶς θὰ εἶνε πρῶτον οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς γλαυκῆς ὡς πρὸς τὸ μέγεθος; Θὰ εἶνε μεγάλοι. Διὰ τοῦτο δέ; Θὰ δύνανται καὶ εἰς τὸ σκότος ἀκομῆ νὰ συναθροίζωσιν ἄρκετὰς φωτεινὰς ἀκτῖνας. Ὁρθῶς! Παρατηρήσατε αὐτούς! (Δεῖξτε εἰκόνας ἢ ἰχθυογράφους ἐπὶ τοῦ πίνακος τῶν ὀφθαλμῶν τῆς γλαυκῆς). Μάθετε μάλιστα, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς γλαυκῆς δύνανται νὰ συλλέγωσιν εἰς τὸ σκότος ἄρκετὰς φωτεινὰς ἀκτῖνας καὶ δι' ἓνα ἄλλον λόγον, διότι δῆλα δὴ αἱ κόραι αὐτῶν δύνανται νὰ διαστέλλωνται πολὺ. Τί ἐξάγετε λοιπὸν ὡς πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γλαυκῆς; Ὅτι εἶνε οὕτως κατεσκευασμένοι, ὥστε νὰ βλέπωσι καλῶς καὶ εἰς τὸ σκότος. Μάλιστα! Ἀλλὰ καὶ δι' ἓνα ἄλλον λόγον δύνανται ἡ γλαῦξ νὰ βλέπῃ εὐκόλως τὴν λείαν αὐτῆς. Παρατηρήσατε ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ (δεῖξτε εἰκόνας ἢ ἰχθυογράφους τῆς ὄλης κεφαλῆς τῆς γλαυκῆς!) τὴν θέσιν τῶν ὀφθαλμῶν τῆς γλαυκῆς! Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς γλαυκῆς διευθύνονται πρὸς τὰ ἔμπροσθεν. Ὅταν λοιπὸν πετᾷ τὸ πτηνόν, ποῦ θὰ εἶνε ἐστραμμένον; Πρὸ τὰ κάτω. Ἐπειδὴ δὲ πετᾷ ὀλίγον ὑπὲρ τὸ ἔδαφος; θὰ δύνανται νὰ βλέπῃ εὐκόλως τὴν λείαν αὐτοῦ. Ὁρθῶς! Γνωρίζετε λοιπὸν τώρα, πῶς δύνανται ἡ γλαῦξ νὰ βλέπῃ καλῶς καὶ ἐν τῷ σκότει. — Ἐννοεῖτε ὁμοῦ συγχρόνως, ὅτι, ἐπειδὴ σπανίως βλέπει φῶς, ἀγαπᾷ πολὺ αὐτό. Διὰ τοῦτο δὲ τί κάμνει, ὅταν ἴδῃ φῶς; Τρέχει πρὸς αὐτό, φωνάζουσα μὲ χαρὰν κοῖκου-βάου κτλ. Ἄλλως δέ, ὅπου ὑπάρχει φῶς, τί θὰ περιτριγυρίζῃ αὐτό; Διάφορα ἔντομα. Λοιπὸν; Ἡ γλαῦξ πετᾷ πρὸς τὸ φῶς, καὶ ὅπως συλλάβῃ ἔντομα. Εἰς τὰ χωρία τώρα ὑπάρχει συνήθως κατὰ τὴν νύκτα φῶς; Οὐχί! διότι οἱ ἄνθρωποι, κατάκοποι ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς ἡμέρας, κοιμῶνται ἐνῶς. Εἰς τίνας δὲ οἰκίας θὰ ὑπάρχῃ μόνον φῶς; Ὅπου ὑπάρχει καρεῖς βαρέως ἀσθενής. Ἐννοεῖτε τώρα, πρὸς τίνα σκοπὸν πετώσιν αἱ γλαυκῆς εἰς τὰς οἰκίας, ἐν ταῖς ὁποῖαις ὑπάρχουσιν ἀσθενεῖς; Ἴνα ἀπολαύσωσι τοῦ φωτὸς καὶ ἵνα συλλάβωσιν ἔντομα. Φωνάζουσι δέ; Ἀπὸ χαρὰν, οὐχὶ δὲ ὅπως κλαύσωσι τὸν ἄρρωστον.

Ἀλλὰ ἡ γλαῦξ δύνανται καὶ νὰ ἀκοῖν καλῶς τὸν θόρυβον, τὸν ὅποιον προξενοῦσιν αἱ κινήσεις τῆς λείας αὐτῆς. Ὁρθῶς δὲ εἶπετε, ὅτι ἔχει κατάλληλα πρὸς τοῦτο ὦτα. Πῶς δῆλα δὴ θὰ εἶνε τὰ ὦτα αὐτῆς; Αἱ κόγχαι θὰ εἶνε μεγάλαι καὶ ὁ ἀκουστικὸς πόρος θὰ εἶνε εὐρύς. Ἴδωμεν! Παρατηρήσατε ἐνταῦθα καλῶς τὸ οὖς τῆς γλαυκῆς! (Δεῖξτε εἰκόνας ἢ ἰχθυογράφους τοῦ πλαιῖου μέρους τῆς κεφαλῆς τῆς γλαυκῆς). Τί βλέπετε; Ὁ πόρος, ἂν καὶ εἶνε πολὺ εὐρύς, εἶνε κεκλεισμένος διὰ μιᾶς μεμβράνης, δὲν ὑπάρχει δὲ κόγχη. Ναί, ἀλλ', ὅταν πετᾷ ἡ γλαῦξ, αὐτὴ ἢ μεμβράνη θὰ μένῃ εἴτω; Τί θὰ συμβαίῃ; Θὰ ἀνοίγῃ. Καὶ

πρὸς ποῖον μέρος; Πρὸς τὰ ἔξω. Λοιπὸν; Ὁ εὐρύς πόρος τότε εἶνε ἀνοικτός, ἢ δὲ μεμβράνη σχηματίζει κόγχην, ἄρκετὰ μεγάλην. Μάθετε μάλιστα, ὅτι ἡ ἔκτασις τῶν κογχῶν αὐτῶν ἐπεκτείνεται κατὰ πολὺ δι' αὐτῶν τῶν πτερῶν, τὰ ὁποῖα βλέπετε ὑπάρχοντα περὶ τοὺς ἀκουστικοὺς πόρους καὶ ἐπεκτείνωμενα περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ ράμφος καὶ τὰ ὁποῖα, ὡς βλέπετε, σχηματίζουσιν ἐν εἶδος πέπλου. Τί συμπεραίνετε τώρα ἐκ τῆς τοιαύτης κατασκευῆς τῶν ὠτων; Ὅτι ἡ γλαῦξ ἔχει ἀκοήν ὀξυτάτην, δύνανται δὲ νὰ ἀκοῖν καὶ τοὺς ἐλαχίστους θορύβους.

Ἀναπαράστασις τοῦ τμήματος. Ἐπιγραφὴ: Ἀντίληψις τῆς λείας ἐν τῷ σκότει—ὄξεϊα ὄρασις καὶ ἀκοή—μεγάλοι, πρόσθιοι, διασταλτοὶ ὀφθαλμοί, ὦτα μὲ εὐρεῖς πόρους καὶ μεγάλας κόγχας.

4ος μερικὸς σκοπός. Ἀλλ' ἄς ἴδωμεν τώρα, πῶς αὐτὴ δύνανται νὰ διαφεύγῃ τὴν προσοχὴν τῶν ζώων, τὰ ὁποῖα συλλαμβάνει.

Ἀνάλυσις. Διότι φυσικὰ τί θὰ μοι εἶπτε ὀλοι; Καλά, ἡ γλαῦξ διακρίνει εὐκόλως τὴν λείαν αὐτῆς καὶ ἀκοῖται καὶ τὸν ἐλάχιστον θόρυβον, τὸν ὅποιον αὐτὴ δύνανται νὰ κάμῃ. Ἀλλὰ καὶ τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα θέλει νὰ συλλάβῃ, βλέπουσι καὶ ἀκούουσι καλῶς, δι' αὐτὸ δὲ δύνανται νὰ προσφυλαχθῶσιν ἀπὸ τὴν γλαῦκα. Ἐχετε δίκαιον! Καὶ ὁμοῦ ἐπαλαμβάνω, ὅτι ἡ γλαῦξ δύνανται νὰ διαφεύγῃ τὴν προσοχὴν αὐτῶν. Πῶς κατορθώνει τοῦτο; Θὰ ἔχη μερικὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποῖων δύνανται νὰ διαφεύγῃ τὴν προσοχὴν τῆς λείας.

Σύνθεσις. Μάλιστα! Παρατηρήσατε πρῶτον τὸ χροῖμα αὐτῆς. (Δεῖξτε εἰκόνας τοῦ κορμοῦ τῆς γλαυκῆς). Πῶς εἶνε; Εἶνε πολὺ σκοτεινόν. Λοιπὸν; Κατὰ τὴν νύκτα γίνεται δι' αὐτοῦ ἐντελῶς ἀθέατος.

Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον τινὸς μέσον διαφεύγει τὴν προσοχὴν τῆς λείας. Πετᾷ ἀθόρυβως. Λοιπὸν; Δὲν ἀκούεται ἡ προσέγγισις αὐτῆς. Πῶς δὲ κατορθώνει νὰ πετᾷ οὕτω; Τὸ πτέρωμα αὐτῆς θὰ εἶνε μαλακόν, ὡς ἡ μέταξα. Ὁρθῶς! Ψάψατε αὐτὸ μόνον, ἵνα πεισθῆτε περὶ τοῦτου. (Δεῖξτε τοῦ κορμοῦ ἐπισεσαγμένης ἢ ζώσης γλαυκῆς). Εἰς τί δὲ ἄλλο θὰ βοηθῆ βεβαίως αὐτὴν ἡ ἀθόρυβος πτήσις; Εἰς τὸ νὰ ἀκοῖν εὐκολώτερον τοὺς θορύβους, τοὺς ὁποῖους προξενεῖ ἡ λεία.

Ἀναπαράστασις τοῦ τμήματος. Ἐπιγραφὴ: Προφύλαξις ἀπὸ τῆς λείας—σκοτεινὸν χροῖμα, ἐλαφρὰ πτήσις: μαλακὸν πτέρωμα.

5ος μερικὸς σκοπός. Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα, πῶς δύνανται ἡ γλαῦξ νὰ συλλαμβάνῃ στερεῶς καὶ νὰ διαμελίξῃ εὐκόλως τὴν λείαν αὐτῆς.

Ἀνάλυσις. Ἡ γλαῦξ, παιδιὰ, ὡς εἶδετε, διακρίνει εὐκόλως τὴν λείαν αὐτῆς. Χωρὶς δὲ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ εἰς ταύτην, εὐρίσκειται αἴφνης πρὸ αὐτῆς καὶ συλλαμβάνει ταύτην. Ἀλλ', ὡς γνωρίζετε, ἡ γλαῦξ συλλαμβάνει καὶ μεγάλα ζῶα, ὡς οἱ πορτικοί. Πῶς πρέπει φυσικῶς νὰ συλλάβῃ ταῦτα, ἵνα μὴ δύνανται νὰ διαφύγωσι; Πρέπει νὰ συλλάβῃ αὐτὰ στερεῶς. Καὶ ἂν οὐ συλλάβῃ αὐτὰ

στερεῶς, τί πρέπει νὰ κάμῃ ταῦτα, ἵνα ἡμπορῇ νὰ καταβορῶσθῃ αὐτά ; Νὰ διαμελίῃ ταῦτα. Ὁρθῶς !

Σύνθεσις. Διὰ νὰ δύναται τώρα νὰ συλλάβῃ στερεῶς τοὺς ποντικούς, τί πρέπει νὰ ἔχῃ ἢ γλαῦξ ; Δακτύλους καὶ ὄνυχας καταλήλους. Μάλιστα. Ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς δακτύλους καὶ τοὺς ὄνυχας τοῦ αἵτου τὸν ὅποιον γνωρίζετε. Πῶς εἶνε λοιπὸν ; Οἱ δάκτυλοι, 4 τὸν ἀριθμὸν, τρεῖς ἔμπροσθεν καὶ εἰς ὀπίσθεν, εἶνε μακροὶ καὶ ἰσχυροί. Οἱ ὄνυχες εἶνε ὀξεῖς, κοπτεροί, μακροὶ καὶ γαμφοί. Λοιπὸν ; Οἱ μακροὶ καὶ ἰσχυροὶ δάκτυλοι συλλαμβάνουσι τὸ θῦμα στερεῶς, οἱ δὲ ὄνυχες εσχερόμενοι εἰς τὰς σάρκας αὐτοῦ κρατοῦσι τοῦτο ἀκόμη στερεώτερον. Καλῶς ! Τί δὲ θὰ ὑπάρχῃ ὑπὸ τοὺς δακτύλους κατὰ μήκος αὐτῶν ; Σφαιροειδῆ ἐξογκώματα. Πρὸς τί ; Ἐμποδίζουσι τοὺς ὄνυχας νὰ ἐγγίξωσι τὸ ἔδαφος καὶ νὰ ἀπαμβλύνωνται ἐκ τῆς προστριβῆς. Μάλιστα ! Παρατηρήσατε τώρα τοὺς δακτύλους καὶ τοὺς ὄνυχας τῆς γλανκός, ἵνα ἴδητε, ὅτι εἶνε, ὅπως παρεστήσατε αὐτοῖς ! (Δεῖξτε εἰκόνας ἢ ἰχθυογράφους ἐπὶ τοῦ πίνακος τῶν δακτύλων καὶ τῶν ὀνύχων τῆς γλανκός).

Διὰ νὰ ἡμπορῇ δὲ νὰ διαμελίξῃ εὐκόλως τὸ θῦμα, τί πρέπει νὰ ἔχῃ ἢ γλαῦξ ; κατάλληλον πρὸς τοῦτο ῥάμφος. Παρατηρήσατε τὸ ἀνώτερον ῥάμφος ! (Δεῖξτε εἰκόνας ἢ ἰχθυογράφους ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ ἀνωτέρου ῥάμφους). Πῶς εἶνε ; Εἶνε βραχὺ μὲν, ἀλλ' ἰσχυρόν, ὀξὺ καὶ ἀπὸ τῆς βάσεως γαμφόν, διὰ τοῦτο δὲ δύναται νὰ διαμελίξῃ εὐκόλως τὰς σάρκας.

Ἀναπαράστασις τοῦ τμήματος. Ἐπιγραφή : Σύλληψις τῆς λείας. — Δάκτυλοι μακροὶ καὶ ἰσχυροί, ὄνυχες ὀξεῖς, κοπτεροί, μακροὶ καὶ γαμφοί. Διαμελισμὸς τῆς λείας—ῥάμφος μέγα, ἰσχυρόν, ὀξὺ καὶ γαμφόν.

Ἔσθλιος μερικὸς σκοπός. Ἰδόμεν τώρα, πῶς ἢ γλαῦξ δύναται νὰ καταπίνῃ καὶ νὰ χωνεῖ τὴν τροφήν αὐτῆς.

Ἀνάλυσις. Ἡ γλαῦξ διαμερίζει τοὺς ποντικούς εἰς τεμάχια. Ἀλλὰ καὶ τὰ τεμάχια αὐτὰ εἶνε ἀρκετὰ μεγάλα. Ποῖα λοιπὸν ἀπορία σὰς γεννᾶται. Πῶς ἡμπορεῖ νὰ καταπίνῃ τόσον μεγάλα τεμάχια. Ἀλλὰ θὰ σὰς γεννηθῇ καὶ μία ἄλλη ἀπορία. Ἡ γλαῦξ τρώγει ἀρκετοὺς ποντικούς καθ' ἑκάστην, οἱ ὅποιοι εἶνε ἀρκετὰ μεγάλοι. Λοιπὸν ; Πῶς χωνεῖ τόσην τροφήν ;

Σύνθεσις. Διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ καταπίνῃ τόσον μεγάλα τεμάχια, τί θὰ ἔχῃ ἢ γλαῦξ ; θὰ ἔχῃ εὐρὴν φάρυγγα. Ὁρθῶς. Διὰ νὰ δύναται δὲ νὰ χωνεῖσιν τόσον πολλὴν τροφήν ; Θὰ ἔχῃ κατάλληλα πεπτικά ὄργανα. Ναί ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τοῦ γυπὸς, τὸν ὅποιον γνωρίζετε. Πῶς θὰ εἶνε λοιπὸν ὁ οἰσοφάγος τῆς γλανκός ; Ἰσχυρὸς καὶ διασταλτός. Πῶς δὲ ὁ στόμαχος ; Ὁμοιάζει πρὸς σάκκον καὶ δύναται νὰ διαστέλλεται. Τὰ τοιχώματα αὐτοῦ, ἂν καὶ ἰσχυρὰ, θὰ εἶνε λεπτά καὶ θὰ στερεῶνται τῶν μῦων, οἵτινες ἐπικαλύπτουσι τὸν στόμαχον τῶν κοκκοφάγων πτηνῶν. Διὰ τοῦτο ; Διότι παρὰ τῆς γλανκί, ὡς παρὰ τῶ γυπί, ἢ τροφή δὲν θὰ ἀλέθεται, ὡς παρὰ τοῖς κοκκοφάγοις πτηνοῖς, ἀλλὰ θὰ διαλύεται δι' ἀφθόνων πεπτικῶν χυμῶν. Τί δὲ θὰ ἔχῃ ὁ οἰσοφάγος κατὰ τὸ ἄκρον

αὐτοῦ ; Πρόλοβον, δηλαδὴ εὐρὴν σάκκον, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ ἐναποταμιεύονται πᾶσαι αἱ τροφαί, ὅσαι δὲν θὰ δύναται νὰ χωνεῖσιν ἐν τῷ στομάχῳ. Ὁρθῶς. Ἰδοῦ, πῶς εἶνε τὰ πεπτικά ὄργανα τῆς γλανκός ! (Ἰχθυογράφους ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ οἰσοφάγου, τοῦ πρόλοβου καὶ τοῦ στομάχου τῆς γλανκός).

Ἀναπαράστασις τοῦ τμήματος. Ἐπιγραφή : Τροφή—πέψις—εὐρὴς φάρυγξ, εὐρὴς καὶ διασταλτός οἰσοφάγος μετὰ μεγάλου, σακκοειδοῦς πρόλοβου, ἰσχυρὸς, διασταλτός στόμαχος μετὰ λεπτῶν τοιχωμάτων.

Ἔσθλιος μερικὸς σκοπός. Ἄς μάθωμεν τώρα, πῶς καὶ πῶς κίττει τὴν φωλεὰν αὐτῆς ἢ γλαῦξ καὶ πῶς πολλαπλασιάζεται.

Ἀνάλυσις. Κατὰ ταύτην ἐρευνᾶται, ἂν οἱ μαθηταὶ εἴτε ἐκ τῆς ἰδίας ἐμπειρίας, εἴτε ἐκ τῆς προηγουμένης διδασκαλίας (ἰδίᾳ τῆς ἀναγωγέως) γινώσκουσιν τινα, περὶ τοῦ ἴσους τῆς κατοικίας τῆς γλανκός. Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχουσι σχετικαὶ παραστάσεις παρ' αὐτοῖς, ἀρχεται εὐθὺς ἢ :

Σύνθεσις. Ἡ γλαῦξ, παιδιὰ, ζῆ καὶ θηρεῖε κατὰ τὴν νύκτα. Τὴν ἡμέραν τί κάμνει ; Κοιμᾶται ἐν τῇ φωλεᾷ αὐτῆς. Ἀφ' οὗ μένει κατὰ τὴν ἡμέραν ἐν τῇ φωλεᾷ, πῶς πρέπει ἐν γένει νὰ κίτξῃ αὐτήν, ἵνα μὲν ἀθέατος καὶ ἐν προφυλάξει ; Εἰς μέρη ἀσφαλῆ, ἀπόκρυφα. Ναί κίττει τὴν φωλεὰν αὐτῆς ἐντὸς κοιλωμάτων βράχων, παλαιῶν οἰκοδομημάτων, ἀποθηκῶν, κωδωνοστασίων κ.τ.λ. Εἶνε λοιπὸν ἀνάγκη νὰ κατασκευάζῃ ἢ γλαῦξ περὶτερον φωλεὰν, ὅχι ἢ φωλεὰ αὐτῆς θὰ εἶνε ὄλος ἀπλή καὶ ἄτεχνος, διότι, ὡς κειμένη ἐντὸς κοιλωμάτων, μένει ἐντελῶς ἀθέατος. Ὁρθῶς. Ἐν τῇ φωλεᾷ τώρα γεννᾷ τὰ φῶ αὐτῆς. Τὰ φῶ τῆς γλανκός εἶνε ὀλόλευκα, δὲν ἔχουσι προστατευτικὸν χροῶμα. Διὰ τί ; Δὲν ἔχουσι ἀνάγκην τοιούτου χροώματος, διότι, ὡς εὐρισκόμενα ἐν ἀποκρίφῳ φωλεᾷ, δὲν δύναται νὰ παρατηρηθῶσιν ὑπὸ τιος. Μάλιστα. Ἐκ τῶν φῶν τώρα, παιδιὰ, διὰ τῆς ἐπφάσεως ἐξέρχονται οἱ νεοσοοί, οἵτινες ἐξερχόμενοι εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν πρὸς τοὺς νεοσοοὺς τοῦ γυπὸς καὶ τοῦ ἰέρακος. Ἀἴα δὴ ; Εἶνε ἄπτεροι, ἀσθενικοὶ καὶ ἀνίκαροι νὰ βαδίζωσι πρὸς ἀνεύρεσιν τροφῆς. Μέχρις οὗ ἀναπτύσσονται ὑπὸ τῶν γονέων. Εἶνε ὀψὲ βαδιστικοί.

Ἀναπαράστασις τοῦ τμήματος. Ἐπιγραφή : Προφύλαξις—φωλεὰ—πολλαπλασιασμὸς (προφύλαξις—πολλαπλασιασμὸς).

Δεῖξτε ζώσης ἢ ἐπισσεσαγμένης γλανκός.

Ἀναπαράστασις τῆς ὄλης μεθοδικῆς ἐνότητος ὑπὸ τιος τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιγραφῶν καὶ μετὰ δεῖξεως τῆς ζώσης ἢ ἐπισσεσαγμένης γλανκός.

Καταγραφή ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ τετραδίου τῆς Ζωολογίας ὑπὸ τὴν ἐπικεφαλίδα «ἢ γλαῦξ» τῶν ἐπιγραφῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς δι' αὐτῶν κατ' οἶκον ἐπαναλήψεως τῆς προσκτηθείσης ἔλης καὶ καθόλου τῆς διὰ τούτων ἐν παντὶ χρόνῳ ἀναπλάσεως αὐτῆς.

Αν Βαθυτέρα ἐπεξεργασία (ζωολογική).

Εἰπατέ μοι τώρα, τί ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς τῆς γλανκὸς σὰς ἔκαμεν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν; Τὸ ἔτι ζῆ κατὰ τὴν νύκτα—τὸ ὅτι ἀρπάζει ἄλλα ζῶα καὶ τρώγει τὰς σάρκας αὐτῶν—τὸ ὅτι τὰ μικρὰ αὐτῆς εἶνε ὄψις βαδιστικά.

Τίνα δὲ ὄργανα τῆς γλανκὸς σὰς ἔκαμον μεγάλην ἐντύπωσιν; Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς. Πῶς τοῦτο; Εἶνε μεγάλοι καὶ διενθύνονται πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἄλλο τι; Τὸ ράμφος, τὸ ὅποιον εἶνε ὀξύ, βραχὺ, ἰσχυρὸν καὶ γαμψὸν ἀπὸ τῆς βάσεως. Ἀκόμη δὲ καὶ οἱ δάκτυλοι, οἱ ὅποιοι 4 ὄντες, 3 ἐμπρόσθιοι καὶ 1 ὀπίσθιος, εἶνε μακροὶ καὶ ἰσχυροὶ καὶ οἱ ὄνυχες, οἵτινες εἶνε ὀξεῖς, κοπιτεροί, μακροὶ καὶ γαμφοί. Διὰ τὴν ἡ γλαῖξ ἔχει τοιοῦτους δακτύλους, ὄνυχας καὶ ράμφος; Διότι ἀρπάζει ζῶα καὶ τρώγει τὰς σάρκας αὐτῶν.

Αν σύγκριστις. Ἐνθυμείσθε τώρα ἄλλα πτηνά, τὰ ὅποια ὁμοιάζουσι πρὸς τὴν γλαῖκα καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ βίου καὶ ὡς πρὸς τὰ ὄργανα, Ὅμοιάζουσι πρὸς αὐτὴν ὁ ἀετὸς καὶ ὁ γῆψ¹.

Κατὰ τί ὁμοιάζει ὁ ἀετὸς ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ βίου πρὸς τὴν γλαῖκα;

Καὶ αὐτὸς ἀρπάζει ἄλλα ζῶα καὶ τρώγει τὰς σάρκας αὐτῶν καὶ τοῦτον τὰ μικρὰ εἶνε ὄψις βαδιστικά.

Κατὰ τί ὁμοιάζει τώρα ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος; Τὸ ράμφος, οἱ δάκτυλοι καὶ οἱ ὄνυχες τοῦ ἀετοῦ εἶνε ὅμοια πρὸς τὰ τῆς γλανκὸς. Καὶ αὐτὸς δὲ ἔχει τὰ ὄργανα ταῦτα οὕτως, διότι ἀρπάζει ἄλλα ζῶα καὶ τρώγει τὰς σάρκας αὐτῶν.

Ἀλλὰ καὶ διαφοραὶ ἐπάρχουσι μεταξὺ τῶν δύο τούτων ζώων καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ βίου καὶ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν ὀργάνων. Τίνες; Ἐν ᾧ ἡ γλαῖξ εἶνε ζῶον νυκτόβιον, ὁ ἀετὸς εἶνε ἡμερόβιον. Ἐν ᾧ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς γλανκὸς διενθύνονται πρὸς τὰ πρόσω, οἱ τοῦ ἀετοῦ διενθύνονται πρὸς τὰ πλάγια.

Κατὰ τί δὲ ὁμοιάζει ὁ γῆψ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ βίου πρὸς τὴν γλαῖκα; Καθ' ὅ,τι καὶ ὁ ἀετὸς. Διαφέρει δέ; Καὶ αὐτὸς, ὡς ἀετὸς, εἶνε ζῶον ἡμερόβιον.

Ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν δὲ τῶν ὀργάνων τί παρατηρεῖτε; Καὶ ὁ γῆψ ἔχει ράμφος ἰσχυρὸν, ὀξύ καὶ γαμψόν. Ἄλλ' ἐν ᾧ τὸ ράμφος τῆς γλανκὸς καὶ τοῦ ἀετοῦ εἶνε βραχὺ καὶ γαμψόν ἀπὸ τῆς βάσεως, τὸ τοῦ γυπὸς εἶνε μακρὸν καὶ γαμψόν μόνον κατὰ τὴν κορυφὴν. Καὶ ὁ γῆψ ὡσαύτως ἔχει 4 μακροὺς δακτύλους, ἀλλ' οὗτοι δὲν εἶνε ἴσους ἰσχυροί, ὅσον οἱ τοῦ ἀετοῦ καὶ τῆς γλανκὸς. Ἀφ' ἑτέρου οἱ ὄνυχες τοῦ γυπὸς εἶνε μὲν γαμφοί, δὲν εἶνε δ' ὅμως μακροὶ καὶ ὀξεῖς, ὡς οἱ τοῦ ἀετοῦ καὶ τῆς γλανκὸς. Τέλος καὶ ὁ γῆψ ἔχει τὰ ὄργανα ταῦτα ἰσοῦτα διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν καὶ ἡ γλαῖξ καὶ ὁ ἀετὸς.

Κατὰ τί λοιπὸν ὁμοιάζουσιν ἡ γλαῖξ, ὁ ἀετὸς καὶ ὁ γῆψ; Παντα εἶνε ὄψις βαδιστικά πτηνά, ἀρπάζουσι δὲ καὶ τρώγουσι σάρκας ζώων, ἔχοντα πρὸς τοῦτο

1 Ὡς ἤδη ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, προϋποτίθεται, ὅτι ὁ ἀετὸς καὶ ὁ γῆψ εἶνε ἤδη γνωστὰ τοῖς μαθηταῖς.

τέσσαρας μακροὺς δακτύλους (3 ἐμπρόσθιους καὶ 1 ὀπίσθιον) μετὰ γαμψῶν ὀνύχων καὶ ράμφος ἰσχυρὸν, ὀξύ καὶ κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦλάχιστον γαμψόν.

Αν Σύλληψις. Πῶς δύναται γὰ ὀνομασθῆσι τὰ συγγενῆ αὐτὰ πτηνά, ἀφ' οὗ διὰ τῶν ὀργάνων, τὰ ὅποια ἔχουσιν ὅμοια, ἀρπάζουσιν ἄλλα ζῶα; Ἀρπακτικά πτηνά. Τίνα εἶνε λοιπὸν τὰ ἀρπακτικά πτηνά; «Πτηνὰ ὄψις βαδιστικά, αἵτινα ἀρπάζουσι καὶ τρώγουσι ἄλλα ζῶα, ἔχοντα πρὸς τοῦτο 4 μακροὺς δακτύλους (3 ἐμπρ. καὶ 1 ὀπίσθ.) μετὰ γαμψῶν ὀνύχων καὶ ράμφος ἰσχυρὸν, ὀξύ καὶ κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦλάχιστον γαμψόν.

Ἐπαράληψις τοῦ ὀρισμοῦ τῆς ζωολογικῆς ἐννοίας τοῦ ἀρπακτικοῦ πτηνοῦ ὑπὸ τινῶν τῶν μαθητῶν πρὸς στερεωτέραν ἐντύπωσιν αὐτοῦ.

Καταγραφή αὐτοῦ ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ τετραδίου τῆς Ζωολογίας.

Βα Βαθυτέρα ἐπεξεργασία (βιολογική). Βα Σύγκριστις καὶ Σύλληψις. Οἱ μαθηταὶ ἀγόμενοι ὑπὸ καταλλήλων ἐρωτήσεων τοῦ διδασκάλου α) συγκριτοῦσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν σχέσιν τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ τοῦ χρώματος τῆς γλανκὸς καὶ τῆς ἀπὸ τῆς λείας προφυλάξεως αὐτῆς, β) συγκρίνουσι τὴν σχέσιν ταύτην πρὸς τὴν αὐτὴν σχέσιν, ὡς παρατηρεῖται παρ' ἄλλοις γνωστοῖς πτηνοῖς καὶ καθόλου ζώοις καὶ γ) συλλαμβάνουσι καὶ καταγράφουσι ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ τετραδίου τῆς Ζωολογίας τὴν βιολογικὴν ἀλήθειαν «πολλὰ ζῶα διαφεύγουσι τὴν προσοχὴν τῆς λείας διὰ τοῦ χρώματος (τοῦ χρώματος, τοῦ πτερώματος κ.τ.λ.) αὐτῶν».

Ἀσκήσις 1. Περιγράψατέ μοι τὴν μορφήν τοῦ σώματος τῆς γλανκὸς!

2. Περιγράψατέ μοι τὸν τρόπον τοῦ βίου αὐτῆς!

3. Εἰπατέ μοι, τίνα ὠφέλειαν παρέχει ἡ γλαῖξ εἰς τὸν ἄνθρωπον!

4. Πῶς σὰς φαίνεται τώρα ἡ ἰδέα, ἣτις ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῆς γλανκὸς;

5. Πῶς θὰ φέρεσθε σεῖς πρὸς τὴν γλαῖκα; Τί θὰ κάμητε, ἐὰν βλέπητε ἄλλον γὰ βλάπτει αὐτὴν;

6. Ἰχνογραφήσατέ μοι τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὸ ράμφος, τοὺς δακτύλους, τοὺς ὄνυχας τῆς γλανκὸς!

7. Οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἐθεώρουσαν τὴν γλαῖκα ὡς σύμβολον τῆς σοφίας καὶ τῆς θεᾶς τῆς σοφίας Ἀθηνᾶς. Καὶ σήμερον δὲ ἡ γλαῖξ θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἀνεπτυγμένων ὡς σύμβολον τῆς σοφίας καὶ τῶν γραμμάτων. Πῶς ἐξηγεῖται τοῦτο;

8. Πῶς συμβαίνει ὁ λαὸς γὰ θεωρῆ τὴν «κουκουβάγια» ὡς σύμβολον τῆς μωρίας καὶ τῆς ρωθρότητος; ἔχει δίκαιον;

9. Ὁ λαὸς θεωρεῖ τὴν γλαῖκα ὡς ἄσχημον ζῶον. Σεῖς, οἵτινες τώρα γνωρίζετε, τίνα σκοπὸν ἔχει ἕκαστος τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος αὐτῆς, εὐρίσκετε ὀρθὴν τὴν ἰδέαν αὐτὴν τοῦ λαοῦ; Διὰ τί δὲν εἶνε ὀρθή;

10. Λοθέντων νέων εἰδῶν γλανκῶν ἀναγνώριστις αὐτῶν ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ διάκρισις αὐτῶν ἀπὸ τοῦ διδαχθέντος καὶ ἀπ' ἀλλήλων.

11. Δοθέντων νέων γνωστών ἢ ἀγνώστων ἀντιπροσώπων τῆς ἐννοίας τοῦ ἀρπακτικοῦ πιηροῦ ἐξεύρεσις ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς ἐννοίας, ὅφ' ἦν οὗτοι ὑπάρχοντες, καὶ περιγραφή τῶν ἀγνώστων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γνωρισμάτων τῆς ἐννοίας ταύτης.

12. Ἐξεύρεσις ὑπὸ τῶν μαθητῶν νέων γνωστών ἀντιπροσώπων τῆς ἐννοίας τοῦ ἀρπακτικοῦ πιηροῦ.

13. Ἐφαρμογή τῆς εὐρεθείσης βιολογικῆς ἀληθείας ἐπὶ ἄλλων γνωστῶν ζώων κ.τ.λ.

Δ. Ι. ΔΑΜΥΑΣ

ΣΟΥΗΔΙΚΗ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

[Δημοσιεύομεν εὐχαρίστως ὀλόκληρον γυμναστικὸν Σουηδικὸν σύστημα, ὅπερ ὁ διακεκριμένος καθηγητῆς τῆς Γυμναστικῆς καὶ Διευθυντῆς τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Γυμναστηρίου κ. Σπ. Ἀρβανίτης εὐηρεστήθη νὰ μᾶς ἀποστείλῃ. Πάντες οἱ πίνακες ἢ τὰ ἡμερήσια μαθήματα μετὰ τῶν ἀναγκαίων σημειώσεων καὶ ὁδηγιῶν θὰ δημοσιεύωνται διαδοχικῶς. Ἐχομεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι διὰ τῆς γυμναστικῆς ταύτης ἐργασίᾳ προσφέρεται μεγάλη ὑπηρεσία εἰς τὴν Δημοτικὴν Ἐκπαίδευσιν].

Ἄξιότιμε κ. Πρόεδρε,

Ὡς σᾶς ὑπεσχέθην, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀποστείλω πίνακάς τινας ἢ ἡμερήσια μαθήματα κατὰ τὸ Σουηδικὸν παιδαγωγικὸν γυμναστικὸν σύστημα μετὰ τινῶν ἀναγκαίων σημειώσεων, καὶ ὁδηγιῶν περὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν, πεποισθὼς ὅτι ἡ φιλοπονία τῶν ὑμετέρων συναδέλφων, ἦν πολλάκις ἔσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ θαυμάσω κατὰ τοὺς ἐν τῷ Σταδίῳ τελεσθέντας σχολικοὺς διαγωνισμοὺς, θέλει ὑπερνικήσῃ τὰς ἐκ τῆς ἐλλείψεως σχεδιαγραμμάτων καὶ σχημάτων δυσχερείας.

Ὁ ἐπιθεωρητῆς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τοῦ Λονδίνου δια-

κεκριμένος παιδαγωγὸς κ. Allan Broman ἰδοὺ τί γράφει περὶ τοῦ ὑπ' ὄψει θέματος.

«Ὡς γνωστὸν, ἡ ἀναγκαστικὴ ἀκίνησις τῶν παιδῶν κατὰ τὴν »διάρκειαν τῆς σχολικῆς ζωῆς, συνδυαζομένη μετὰ τῶν κακῶν στά- »σεων, ἃς οὗτοι λαμβάνουσι καθήμενοι ἐπὶ τῶν θρανίων ἐπὶ μα- »κρόν, εἶναι ἱκαναὶ νὰ προξενήσωσι πλεῖστα πλημμελήματα εἰς τὴν »φυσικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθητῶν, προδιαθέτονα εἰς διαταραχὰς »σπουδαίας τὴν ὑγίαν αὐτῶν. Ἐγείρεται λοιπὸν τὸ ζήτημα: Κέ- »κρηται τὸ σχολεῖον μέσον τι ἀντιδράσεως κατὰ τῶν δυσμενῶν τού- »των συνθηκῶν πρὸς ἐξουδετέρωσιν ἢ τοῦλάχιστον περιορισμὸν »τῶν ἐξ αὐτῶν κινδύνων; Ἄδιστακτως ἀπαντῶμεν μάλιστα τοιοῦ- »τον δὲ μέσον εἶναι αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις, ἀλλ' οὐχὶ αἱ ἐκτε- »λούμεναι πρὸς διασκέδασιν ἢ πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλ' »αἱ ἀποτελοῦσαι μέρος τῆς ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν μαθη- »τῶν Σχολικῆς Ὑγιεινῆς ἀσκῆσεις ἐνὶ λόγῳ συ- »στηματικαὶ καὶ ἀντάξια τοῦ τίτλου τῆς φυσικῆς »ἀγωγῆς».

Τὴν ἀλήθειαν τῆς κατηγορηματικῆς ταύτης ἀπαντήσεως ἀναμφιβόλως οὐδεὶς παιδαγωγὸς θέλει διανοηθῆν ἄμφισβητήσῃ. Ἡ δὲ προθυμία, μεθ' ἧς ἀπειροπληθεῖς καταφθάνουσι καθ' ἑκάστην παρ' ἑμοὶ αἰτήσεις παρὰ διδασκάλων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, μόλις ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ περισπουδάστῳ ὑμῶν περιοδικῷ ἢ πρόθεσίς μου πρὸς χορηγίαν ὑποδειγμάτων ἡμερησίων μαθημάτων κατὰ τὸ Σουηδικὸν σύστημα, εἶναι ἡ πιστοτέρα ἀπόδειξις τῆς ταύτοτητος τῶν γνωμῶν τῶν παιδαγωγῶν μας πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἀναφερομένας.

Ποῖον γυμναστικὸν σύστημα ἠσπάσθησαν οἱ Ἄγγλοι.

Ἐν Ἀγγλίᾳ μετὰ μακρὰς ἐρεῦνας προεκρίθη τὸ Σουηδικὸν παιδαγωγικὸν γυμναστικὸν σύστημα, ὡς πληροῦν ἐντελῶς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Σχολικῆς Ὑγιεινῆς. Ὡς δ' ἀπεδείχθη, εἶναι τὸ μόνον, οὐτινος καὶ αἱ ἐλάχισται λεπτομέρειαι ἔχουσι διευκρινισθῆ ὑπὸ τῶν μηχανικῶν, ἀτομικῶν, φυσιολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν πορισμάτων, καὶ οὐτινος τὸ θεωρητικὸν μέρος ὑφίσταται ἐπὶ ὀλόκληρον

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

ἤδη αἰῶνα θριαμβευτικῶς τὴν βάσανον τῶν ἐγκριτοτέρων ἐπιστημόνων τῆς ὑψηλίου. Τοιοῦτον δὲ κῦρος ἀπέκτησεν, ὥστε ἀνομολογεῖται ὑπὸ τῶν εἰδότην, ὅτι, οἰοσθήποτε θέλει εἶσθαι ὁ τύπος τῆς γυμναστικῆς τοῦ μέλλοντος, τὸ Σουηδικὸν σύστημα θέλει ἀποτελέσει τὸν σκελετὸν αὐτοῦ.

Σκοπὸς τοῦ ἐν λόγῳ συστήματος εἶναι ἡ ὑγεία καὶ ἡ τελειοποίησις τοῦ σώματος. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτου ἡ διδασκαλία ἐπιδιώκει τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος, ἣτις ἐπιτυγχάνεται ὅταν πάντα τὰ διάφορα μέρη καὶ ὄργανα αὐτοῦ (ὀστεῶδες σύστημα, μυϊκὸν καὶ ἐσωτερικὰ ὄργανα) ἀναπτύσσονται συμφώνως πρὸς τὸν φυσικὸν αὐτῶν προορισμὸν καὶ τὰς δυνάμεις.

Ἰδιαιτέρα προσοχὴ καταβάλλεται ἐν τῷ συστήματι τούτῳ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θώρακος, πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς καρδίας καὶ τῶν πνευμόνων, καὶ παροχὴν χώρου ἐπαρκοῦς διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν λειτουργίαν· καθόσον ἡ ἁρμονικὴ διάπλασις τοῦ σώματος ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τῆς ἰκανότητος καὶ τῆς κανονικῆς λειτουργίας τῶν πολυτίμων τούτων ζωϊκῶν ὀργάνων.

Ἡ σπονδαιότης τῆς ἐλευθέρας ἀναπνοῆς.

Μετὰ μεγίστης προσοχῆς δεόν νὰ μεριμνῶμεν ὅπως ἐκάστη ἄσκησις ἐπιτρέπη πλήρη καὶ ἐλευθέραν ἀναπνοήν, καθόσον ἐκτὸς τῶν ἐνεργητικῶν αὐτῆς ἀποτελεσμάτων ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θώρακος, οἱ μῆνες, καθ' ὃν χρόνον ἐργάζονται, ἔχουσιν ἀνάγκην πολὺ πλεονέτερον ὀξυγόνου, καὶ παράγουσι πολὺ πλεονέτερας περιττὰς ὕλας (προϊόντα τῶν καύσεων), παρὰ καθ' ὃν χρόνον ἡσυχάζουσι· τὸ δὲ ὀξυγόνον εἰσέρχεται διὰ τῶν πνευμόνων δι' ὧν ἐπίσης ἀποβάλλονται τὰ προϊόντα τῶν καύσεων. Ἐὰν ὅθεν ἡ ἀναπνοὴ δὲν χορηγεῖ ἀφθόνως τὸ πρῶτον, καὶ δὲν ἀποβάλλει ταχέως τὰ δεύτερα, θέλει ἐπακολουθήσει καταπύνησις καὶ βλάβη τῆς καρδίας ὡς συνέπεια τῆς ἀτελοῦς καθαριότητος τοῦ αἵματος.

Ἡ καλλίστη διὰ τὰς ἀσκήσεις ἡλικία.

Διὰ τῆς Γυμναστικῆς ἐπιτυγχάνονται τὰ τελειότερα ἀποτελέσματα, ὅταν αὕτη θεραπεύεται καθ' ὃν χρόνον συντελεῖται ἡ φυσικὴ τοῦ σώματος ἀνάπτυξις· διότι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ζωῆς,

διὰ τῆς προσηκούσης ἐφαρμογῆς τῶν καταλλήλων ἀσκήσεων, δυνάμεθα ἰσχυρῶς νὰ βοηθήσωμεν τὸ ἔργον τοῦτο τῆς φύσεως, καὶ νὰ κατευθύνωμεν αὐτὸ εἰς δημιουργίαν σώματος καλοῦ, ἀλκίμου καὶ ὑγιοῦς.

Αἱ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς σωματικῆς σωματικαὶ ἀτέλειαι.

Ἡ παραμέλησις τῆς φυσικῆς ἀγωγῆς κατὰ τὴν νεότητα συχνότατον ἀποτέλεσμα ἔχει στήθος ἐπίπεδον, ὠμους κυρτοὺς μετὰ κυφώσεως, ἔλλιπὴ φυσικὴν σύστασιν καὶ ἀπειροκάλους κινήσεις· ὡς συνέπεια δὲ τούτων ἐπακολουθοῦσιν ὀργανικὴ ἀδυναμία, προδιάθεσις εἰς νόσους καὶ ἔλλειψις ἐνεργητικότητος. Αἱ ἀτέλειαι δ' αὐταὶ δὲν ὑποχωροῦσιν εὐχερῶς, ἐὰν ἡ φυσικὴ ἀγωγή ἐπιβληθῇ εἰς μεταγενεστέραν ἡλικίαν.

Ἄλλ', ἐὰν ἡ παραμέλησις τῆς φυσικῆς ἀγωγῆς εἶναι ἐπιβλαβής, καὶ ἡ ἀκατάλληλος αὐτῆς ἐφαρμογὴ εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγει. Ἡ διδασκαλία ἀσκήσεων δυσχερῶν σχετικῶς πρὸς τὴν διανομομένην περίοδον τῆς ἀναπτύξεως, ἡ ταχέα καὶ βεβιασμένη πρόοδος, ἢ ἡ ἐπιδιώξις ἀναρμόστων ἀποτελεσμάτων, ἀπεργάζονται τελικῶς μᾶλλον βλάβην ἢ ὠφέλειαν.

Ποῦ πρέπει νὰ στραφῇ ἡ προσοχὴ τοῦ διδασκάλου.

Τὰ ἐκ τῆς καλῆς γυμναστικῆς διδασκαλίας προερχόμενα εὐεργετήματα δυνατὸν νὰ μὴ ὦσιν ἀμέσως καταφανῆ, ἰδίως κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ἐὰν ὅμως ἡ διδασκαλία διεξάγεται δεξιῶς, τὰ εὐεργετήματα ταῦτα εἶναι βέβαια. Προσπάθειαι πρὸς μυϊκὴν ἀνάπτυξιν κατὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν ἔχουσιν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παρεμπόδισιν τῆς φυσικῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως, ἐπειδὴ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ζωῆς ὁ σχηματισμὸς καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ σκελετοῦ προσελκύει πρωτίστως τὴν προσοχὴν τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ δ' ἐπίτευξις τῆς ἀναπτύξεως τούτου μετὰ τῶν ἐξωτερικῶν αὐτοῦ σημείων—εὐρύ, ὑγιὲς στήθος καὶ εὐθεῖα σπονδυλικὴ στήλη—εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων.

Ἐκλογή τῶν ἀσκήσεων καὶ διαίρεσις αὐτῶν.

Αἱ ἀσκήσεις τοῦ Σουηδικοῦ συστήματος ἐξελέγησαν ἀποκλειστικῶς ἕνεκα τῆς ἐπὶ τοῦ σώματος ἐνεργείας καὶ τῆς ἀπλότητος αὐτοῦ τούτου, διηρέθησαν εἰς ἀθροίσματα ἀναλόγως τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῶν καὶ κατετάχθησαν ἐν αὐτοῖς βαθμολογικῶς ἀπὸ τῶν ἀπλουσιτάτων καὶ εὐχερεσιτάτων.

Τὰ ἀθροίσματα ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς :

1. Ἀσκήσεις εἰσαγωγικαί, ἀσκήσεις τῶν κάτω ἄκρων.
2. Κάμψεις τοῦ κορμοῦ ὀπίσω (τοξοειδεῖς κάμψεις).
3. Ἀσκήσεις ἑξαρτήσεως.
4. Ἀσκήσεις ἰσορροπίας.
5. Ἀσκήσεις τῶν ὀμοπλατῶν.
6. Ἀσκήσεις τῶν κοιλιακῶν μυῶνων.
7. Ἀσκήσεις τῶν πλαγίων τοῦ κορμοῦ.
8. Ἀσκήσεις βαδιστικαί.
9. Ἀσκήσεις ἁλματος.
10. Ἀσκήσεις ἀναπνευστικαί.

Ἡ κατάταξις αὕτη τῶν ἀθροισμάτων ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν ἀσκήσεων τοῦ ἡμερησίου μαθήματος. Ἐτάχθησαν δὲ οὕτω τὰ ἀθροίσματα, διότι κατὰ τὴν τάξιν ταύτην ἕκαστη ἀσκήσις προπαρασκευάζει τὴν ὁδὸν διὰ τὴν ἐπομένην, καὶ ἀντενεργεῖ συγχρόνως κατὰ τῶν ἐπιβλαβῶν ἀποτελεσμάτων τῆς προηγουμένης· ἀπεδείχθη δ' ἐκ πείρας, ὅτι οὕτω ἀκολουθοῦσαι ἀλλήλας ἀποβαίνουναι ἰσχυρότερα καὶ συνεπῶς ἀποτελεσματικώτερα.

Ἀναγράφομεν ἐνταῦθα βραχείας τινὰς σημειώσεις περὶ τοῦ προορισμοῦ ἕκαστου ἀθροίσματος, ἐπιφυλασσόμενοι ἄλλοτε νὰ παρασχῶμεν πληρεστέρας περὶ αὐτοῦ λεπτομερείας.

Αἱ εἰσαγωγικαὶ ἀσκήσεις ἀποτελοῦσιν οὕτως εἰπεῖν τὴν γέφυραν τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς διανοητικῆς εἰς τὴν σωματικὴν ἐργασίαν. Αἱ κάμψεις τοῦ κορμοῦ ὀπίσω θεραπεύουσι κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ἀναπνοήν, εὐρύνουσαι τὸν θώρακα. Αἱ ἑξαρτήσεις καὶ στηρίξεις ἀναπτύσσουσι τὴν ἀναπνευστικὴν δύναμιν, διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν μυῶνων. Ἀμφότερα τὰ ἀθροίσματα ταῦτα ἐτάχθησαν ἐν ἀρχῇ τοῦ

μαθήματος, διότι ἡ ἀναπνοὴ ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὴν βάσιν πάσης ἀσκήσεως. Αἱ ἀσκήσεις ἰσορροπίας ἐξυπηρετοῦσι τὴν γενικὴν ἰσορροπίαν τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ ἐλαττοῦσι τοὺς καρδιακοὺς παλμοὺς (ἔξισοῦσι τὴν πίεσιν τοῦ αἵματος), ἐπιταχυνθέντος ὑπὸ τῶν προηγουμένων κινήσεων. Αἱ ἀσκήσεις τῶν ὀμοπλατῶν ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν μόνωσιν τῶν κινήσεων τῶν ὄμων, τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν βραχιόνων, διορθοῦσι δὲ καὶ τὴν κύφωσιν τῶν μαθητῶν. Αἱ ἀσκήσεις τῶν κοιλιακῶν μυῶνων ἐνισχύουσι τοὺς ὑποστηρίζοντας τὴν γαστέρα μυῶνας καὶ βελτιοῦσι τὴν πέψιν. Αἱ ἀσκήσεις τῶν πλαγίων τοῦ κορμοῦ ἐπιταχύνουσι τὴν κυκλοφορίαν τῶν μεγάλων τοῦ κορμοῦ ἀγγείων καὶ ἀναπτύσσουσι τοὺς μυῶνας τῆς ὀσφύος. Αἱ βαδιστικαὶ σκοποῦσι τὴν μεθοδικὴν διδασκαλίαν τῶν ἀσκήσεων τούτων τῶν χρησιμωτάτων εἰς τὸν βίον. Τὰ ἄλματα καλλιεργοῦσι τὴν ἐλασικότητα, ταχύτητα, συνεργασίαν τῶν κινήσεων, τὸ θάρρος καὶ λοιπὰς σπουδαίας γενικὰς ιδιότητας τοῦ σώματος. Αἱ δὲ ἀναπνευστικαὶ ἐπαναφέρουσι τὴν διὰ τῶν ἀλμάτων ἐπιταχυνθεῖσαν ἀναπνοὴν εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῆς λειτουργίαν, καὶ παρασκευάζουσι τὸ σῶμα διὰ τὴν ἀνάπαυσιν.

Τὸ ἡμερήσιον μάθημα.

Χαρακτηριστικὸν τοῦ συστήματος τούτου γνώρισμα εἶναι οἱ πίνακες τῆς διδασκαλίας, ἧτοι τὸ ἡμερήσιον μάθημα. Ἴδου τί περὶ τούτου γράφει ὁ διάσημος παιδαγωγὸς καὶ πτυχιούχος τῆς Σουηδικῆς γυμναστικῆς Ἀκαδημίας Baron Nils Posse.

«Τὸ διδάσκειν ἐπ' ἀπειρον μεμονωμένας τινὰς ἀσκήσεις τοῦ παιδαγωγ. γυμναστ. συστήματος τῆς Σουηδίας, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀλληλουχίας πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐξελίξεις, οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὴν παιδαγωγικὴν γυμναστικὴν. Ἡ γυμναστικὴ εἶναι παιδαγωγικὴ, ἐφ' ὅσον παρακολουθεῖ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀγωγῆς· εἶναι δὲ Σουηδική, ἐφ' ὅσον διδάσκεται συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς «Γενικῆς Κινησιολογίας» (ἐπιστήμη τῶν κινήσεων):

Διὰ νὰ εἶναι συστηματικὴ ἡ ἀσκήσις, αἱ κινήσεις δεόν ν' ἀκολουθῶσιν ἀλλήλας κατὰ τινὰ σαφῆ καὶ ἔλλογον κανόνα. Ὅχι μόνον αἱ ἀσκήσεις ἕκαστου ἡμερησίου μαθήματος δεόν ν' ἀκολουθῶσιν

ἀλλήλας συστηματικῶς, ἀλλ' ἀπὸ μαθήματος εἰς μάθημα (ἀπὸ ἐβδομάδος εἰς ἐβδομάδα) αἱ κινήσεις δέον νὰ βαίνωσι βαθμηδὸν ἀπὸ τῶν ἀπλουστάτων καὶ εὐχερεστέων πρὸς τὰς συνθετιότερας καὶ δυσχερεστέρας, καθόσον αἰξάνονται ἡ ἐρεθισιμότης τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἡ μυϊκὴ δύναμις. Παρατηρήθη δέ, ὅτι οὐδέποτε ἐπιτυγχάνονται ἐπωφελεῖ ἀποτελέσματα ἀπὸ τινος ἀσκήσεως, ἐὰν αὕτη ἤθελε διδαχθῆναι πρῶτως, δύναται μάλιστα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ν' ἀποβῆναι ἐπιβλαβής.

Σύνθεσις τοῦ ἡμερησίου μαθήματος.

Πρὸς καθαρισμὸν τοῦ ἡμερησίου μαθήματος, ὁ διδάσκαλος λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν σωματικὴν κατάστασιν τῶν μαθητῶν, ἐκλέγει τὰς ἀναλόγους ἀσκήσεις ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω αναφερομένων ἀθροισμάτων, (διὰ τοὺς μικροὺς παῖδας 6-7 ἐτῶν τὸ μάθημα ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν στοιχειωδεστέρων ἀσκήσεων, δὲν ἀντιπροσωπεύονται δ' ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἀθροίσματα). Τὸ μάθημα τοῦτο διδάσκεται καθ' ἑκάστην ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα. Ἡ καθημερινὴ ἀσκήσις θεωρεῖται ἀπαραίτητος, ὅπως δυνηθῆναι ν' ἀνταποκριθῆναι ἡ σωμασκία εἰς τὰς ὑγιεινὰς ἀνάγκας τοῦ Σχολείου. Ἐν μάθημα γυμναστικὸν καθ' ἐβδομάδα σημαίνει ἀπλῶς ἀπόλειαν χρόνου, ἐν δὲ τέταρτον καθημερινῆς ἀσκήσεως εἶναι πολὺ ἀποτελεσματικώτερον μιᾶς ὥρας ἀπαξ ἢ δις τῆς ἐβδομάδος.

Ἐκάστη κίνησις τοῦ ἡμερησίου μαθήματος ἐπαναλαμβάνεται τρίς, ἀποφεύγεται δὲ ἡ ἐπὶ πολὺν παράτασις τῶν ἔχουσῶν ἰσχυρὰ ἀποτελέσματα ἀσκήσεων (κάμψις τοῦ κορμοῦ ὀπίσω).

Ἐκαστον ἡμερησίον μάθημα διδάσκεται, ὡς εἴπομεν, εἰς μίαν ἐβδομάδα, αἱ δὲ ἐν αὐτῷ ἀσκήσεις δὲν ἀντικαθίστανται πᾶσαι συγχρόνως ἀλλὰ βαθμηδόν, τοῦτέστιν ἅμα ὡς ὁ διδάσκαλος παρατηρήσῃ ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος ὅτι ἀσκήσις τις κατενοήθη καὶ ἐκτελεῖται μετ' ἀκριβείας, ἀντικαθιστᾷ ταύτην διὰ τῆς ἀντιστοίχου τοῦ ἐπομένου ἡμερησίου μαθήματος· οὕτω δὲ ἕκαστον μάθημα εἰσέρχεται βαθμηδόν καὶ ἐξαντλεῖ τὸ προηγούμενον.

Ὁ ἄριστος χρόνος πρὸς σωμασκίαν.

Τὸ ὑπαιθρον εἶναι ὁ προτιμότερος τόπος διὰ γυμναστικὸν μά-

θημα, ἐὰν καὶ ἄλλαι περιστάσεις ἐπιτρέπωσιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ συνήθης αἴθουσα τῆς τάξεως εἶναι ἀρκετὰ καλὸν Γυμναστήριον ὑπὸ τῆν διοίκησιν δεξιῶν διδασκάλου. Ὄταν τὸ μάθημα διδάσκηται ἐν τῇ αἴθουσῃ, δέον νὰ ἀνοίγωνται τὰ παράθυρα, ὅπως εἰσέρχεται νέος ἀήρ, ὅστις εἶναι ἀναγκαϊότατος οὐχὶ μόνον κατὰ τὰς ἀσκήσεις, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτάς.

Συντακτικαὶ ἀσκήσεις.

Αἱ ἀσκήσεις αὗται δέον νὰ διδάσκωνται ἐπιμελῶς. Ὁ δὲ αὐτὰς ἀφιερούμενος χρόνος καὶ αἱ προσπάθειαι κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς διδακτικῆς περιόδου θέλουσιν ἀνταποδοθῆναι πολλαπλασιῶς βραδύτερον, ὅταν ἔνεκα τῆς σχεδὸν αὐτοματικῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν θὰ δυνάμεθα νὰ συγκεντρώσωμεν πᾶσαν τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς ἐτέρας ἀσκήσεις μείζονος ὑγιεινῆς ἀξίας. Ἡ ἀξία τῶν ἀσκήσεων τούτων εἶναι πειθαρχικὴ, δηλαδὴ παιδαγωγικὴ μᾶλλον ἢ ὑγιεινὴ.

Παραγγέλματα.

Τὰ παραγγέλματα συνίστανται, ὡς γνωστόν, ἐκ δύο μερῶν, τοῦ προειδοποιητικοῦ καὶ τοῦ ἐκτελεστικοῦ, μετὰ δὲ τούτων δέον νὰ παρεμβάλληται διακεκριμένον διάστημα χρόνου, τὸ μὲν, ὅπως ὀξύνηται ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν, τὸ δὲ, ὅπως δοθῆναι καιρὸς διὰ τὴν ἀκριβῆ καὶ σύγχρονον ἐκτέλεσιν τῆς κινήσεως.

Ὁ χρόνος τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀσκήσεων δὲν εἶναι δι' ἀπάσας ὁ αὐτός. Ἡ ἐκφώνησις τοῦ ἐκτελεστικοῦ παραγγέλματος εἶναι τὸ σημεῖον τὸ καθορίζον τὴν στιγμήν τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκτελέσεως, δέον δὲ νὰ ὑποσημαίνῃ καὶ τὴν ταχύτητα, μετ' ἧς ἡ κίνησις θὰ ἐκτελεσθῆ. Ἐὰν π. χ. ἡ ἐκτελεσθησομένη κίνησις εἶναι ταχεῖα, τὸ ἐκτελεστικὸν ἀπαγγέλλεται βραχέως, ὀξέως καὶ εἰς τόνον ὑψηλότερον τοῦ προειδοποιητικοῦ, ἐὰν δὲ βραδεῖα, τὸ ἐκτελεστικὸν ἀπαγγέλλεται συρομένης ὀλίγον τῆς φωνῆς, καὶ εἰς τόνον χαμηλότερον τοῦ προειδοποιητικοῦ.

Βηματισμοί.

Ὄταν διδάσκωμεν βηματισμοὺς, δηλ. ἐν, ἢ δύο, ἢ τρία βήματα ἔμπρός, ἢ ἐπὶ τὰ πλάγια, ἢ ὀπίσω, τὸ ἄλλ, κοί τινος τῶν ἀπλου-

στέρων κινήσεων, καλὸν εἶναι νὰ ἐπιτρέπωμεν εἰς τοὺς μαθητὰς κατ' ἀρχὰς ν' ἀριθμῶσι μεγαλοφώνως.

Πρόοδος.

Ἡ πρόοδος ἐπιτυγχάνεται κατὰ διαφόρους τρόπους, ἐνίοτε διὰ ταχύτερας ἐκτελέσεως μιᾶς βραδείας κινήσεως ὡς εἰς τὰς ἐκτάσεις τῶν βραχιόνων, αἵτινες κατ' ἀρχὰς διδάσκονται βραδέως, ὅπως κατανοήσωσιν οἱ μαθηταὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἐκτελέσεως, βραδύτερον ὅμως αὐξάνεται ἡ ταχύτης τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν· ἢ τοῦναντίον διὰ βραδυτέρας ἐκτελέσεως ταχείας τινὸς κινήσεως, ὡς λ. χ. εἰς τὴν κάμψιν τῶν γονάτων, ἣτις ἀποβαίνει δυσχερεστέρα καθ' ὅσον αὐξάνομεν τὴν βραδύτητα τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς. Εἰς τὰς κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἡ πρόοδος ἐπιτυγχάνεται τὸ μὲν δι' αὐξήσεως τοῦ βαθμοῦ τῆς κάμψεως, τὸ δὲ δι' ἀλλαγῆς τῆς θέσεως τῶν βραχιόνων ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ἰσχιῶν εἰς τὴν ἐπὶ τὸν τράχηλον, καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν ἄνω κατακορύφως· μεταφέροντες οὕτω τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος ὑψηλότερον καθιστῶμεν τὴν κίνησιν ἰσχυροτέραν.

Ἐπανόρθωσις σφαλμάτων.

Πρωτίστως δεόν νὰ φροντίζωμεν νὰ μὴ παραμῆνῃ ἡ τάξις εἰς κοπιώδεις θέσεις. Προτιμότερα εἶναι ἢ ἐπὶ πλέον ἐπανάληψις τῶν κινήσεων ἀπὸ τὴν προσπάθειαν πρὸς διόρθωσιν διὰ λόγων καθ' ὃν χρόνον οἱ μαθηταὶ εὐρίσκονται εἰς δύσκολόν τινα ἐνδιάμεσον θέσιν.

Συχνὰ δεόν νὰ παραγγέλλωμεν ἀνάπαυσιν. Τὰς δὲ ἀτομικὰς διορθώσεις νὰ ἐκτελῶμεν ἄνευ λόγων περιπατοῦντες διὰ μέσου τῆς τάξεως, ἐὰν εὐρίσκηται ἐν ἀναπτύξει, ὑψοῦντες ἐνταῦθα μὲν τὸν πῶγωνα, ἐκεῖ δὲ τείνοντες τὸν ἀγκῶνα, οὕτως ὥστε νὰ μὴ περισπᾶται ἡ προσοχὴ τῶν ἄλλων ἀπὸ τὸ ἐκτελούμενον ἔργον.

Ὅταν εἶναι μέγας ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν (πλέον τῶν 20), τὰ σφάλματα τῆς καθόλου στάσεως, τῶν θέσεων καὶ τοῦ ῥυθμοῦ, κατὰ γενικὸν κανόνα ἐπανορθοῦνται διὰ τῆς χρήσεως ὀρισμένων τινῶν ἀσκήσεων. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐπιφέρει ὀλιγωτέραν κόπωσιν ἀπὸ τὴν συχνὴν ὑπόμνησιν τῶν σφαλμάτων, τὸ δὲ ποθούμενον ἀποτέλεσμα ἐπιτυγχάνεται πολὺ ἀσφαλέστερον καὶ ταχύτερον.

Πρὸς ἐπανόρθωσιν ἐσφαλμένης θέσεως τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ τράχηλου μεταχειρίζομεθα τὰς ἀσκήσεις «Κάμψις τῆς κεφαλῆς ὀπίσω» καὶ «Στροφή τῆς κεφαλῆς».

Πρὸς ἐπανόρθωσιν πλημμελοῦς γωνίας μεταξὺ τῶν ποδῶν παραγγέλλομεν τὴν ἀσκήσιν »Προσαγωγή τῶν πελμάτων καὶ ἀπομάκρυνσις τῶν ἄκρων τῶν ποδῶν».

Πρὸς ἐπανόρθωσιν ἐσφαλμένης θέσεως τῶν ὤμων παραγγέλλομεν τὴν ἀσκήσιν «Κάμψις τῶν βραχιόνων» (βραδέως).

Ὅταν ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν ἢ ἡ καθόλου στάσις τοῦ σώματος αὐτῶν ἐχαλαρώθῃ ἢ ὅταν αἱ κινήσεις αὐτῶν δὲν ἔχωσιν ἀκρίβειαν χρόνου, παραγγέλλομεν ἀσκήσεις, αἵτινες προκαλοῦσι τὴν συγκέντρωσιν τῆς προσοχῆς· αὗται εἶναι δύο εἰδῶν.

Πρῶτον. Ἀπλὰι τακτικαὶ κινήσεις π. χ. κλίσεις, μεταβολαί, ἔν, ἢ δύο, ἢ τρεῖς βήματα ἔμπρός, ὀπίσω ἢ ἐπὶ τὰ πλάγια, διαδοχικὴ ἐκτέλεσις τῶν παραγγελμάτων «προσοχὴ» καὶ «ἀνάπαυσις».

Δεύτερον. Ἐκτέλεσις ἀσκήσεώς τινος ἀπαιτούσης ἀκρίβειαν χρόνου π. χ. «Διάστασις τῶν ποδῶν καὶ ἔκτασις τῶν βραχιόνων ἄνω» καὶ τὸ ἀντίστροφον «Προσέγγισις τῶν ποδῶν καὶ ἔκτασις τῶν βραχιόνων κάτω», «Διαδοχικαὶ ἐκβολαί,» «ἐκτάσεις τῶν βραχιόνων» κλπ.

Σπουδαία δόγματα.

Τὸ μάθημα τῆς γυμναστικῆς δεόν νὰ εἶναι πλήρες ζωηρότητος καὶ τάξεως. Ἐὰν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν παιδῶν χαλαρῶται, ἐὰν εὐρίσκωσιν ἀνιαρὸν τὸ μάθημα τοῦτο, τὸ σφάλμα ἀνήκει οὐχὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις οὐδὲ εἰς τὸ σύστημα, ἀλλὰ εἰς τὸν διδάσκοντα. Ἐὰν οὗτος ἀδιαφόρως ἔχη πρὸς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διδασκαλίας, προτιμότερον εἶναι νὰ ἀνταλλάσῃ τοῦτο μετὰ τινος συναδέλφου, ὅστις αἰσθάνεται ζωηρὰν πρὸς τοῦτο συμπάθειαν.

Τὸ ἄσμα κατὰ τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις.

Τὸ ἄδειν, τὸ μεγαλοφώνως ἀναγινώσκειν καὶ ἀπαγγέλλειν εἶναι ἐξαίρετοι φυσικαὶ ἀσκήσεις θέτουσαι εἰς ἐνέργειαν ἑκατοντάδα περιπίου μυῶνων. Ὅταν δὲ διδάσκονται συστηματικῶς, καθιστῶσι

τοὺς παῖδας ἱκανοὺς νὰ παράγωσιν ὠρισμένους τόνους, νὰ παρατείνωσι καὶ νὰ ρυθμίζωσι τοὺς φθόγγους, καὶ νὰ ἀναπνέωσι καὶ νὰ ἐκπνέωσιν ἐν τῷ προσήκοντι χρόνῳ, συντελοῦσι δὲ καὶ εἰς τὴν καλὴν στάσιν τοῦ σώματος. Ἐπίσης εἶναι χρήσιμος πρὸς ἀποτροπὴν ἢ θεραπείαν τοῦ τραυλισμοῦ καὶ ἐτέρων κωλυμάτων τοῦ λόγου. Κατὰ τὰς ἀσκήσεις ταύτας τὸ σῶμα ἴσταται εὐθυτενές, ὁ τράχηλος φέρεται πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐπίσης καὶ οἱ ὄμοι χάριν τῆς ἐλευθέρως ἀναπνοῆς καὶ τῆς ἀπαγγελίας τῶν λέξεων καὶ τῶν τόνων.

Τὸ κύριον ἔργον τοῦ διδασκάλου τοῦ ἄσματος εἶναι νὰ διδάξῃ τὸν μαθητὴν, πότε δεόν νὰ εἰσπνέῃ, ὅπως παραγάγῃ ὠρισμένα ἀποτελέσματα, ὅπως ἀποφεύγῃ αἰφνιδικὰ καὶ ἀσυμφόρους διαλείψεις καὶ νὰ ἀναπνέῃ ἐσκεμμένως καὶ μεθοδικῶς. Ἐντεῦθεν τὸ ἄδειν πρὸς σήμανσιν τοῦ ρυθμοῦ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν γυμναστικῶν ἀσκήσεων δὲν εἶναι ἄδειν ἐν τῇ κυρίᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ.

Τὸ ἄσμα ὡς ἀσκήσις τοῦ στήθους εἶναι ἀνωφελές, ὅταν συνοδεύηται μετ' ἀσκήσεων, αἵτινες ἀπαιτοῦσι μυϊκὴν τινα προσπάθειαν τῶν βραχιόνων ἢ τῶν κάτω ἄκρων· δύναται ὄντως νὰ γίνῃ χρῆσις τοῦ ἄσματος εἰς τοὺς παιδικοὺς κήπους, ἐπειδὴ εἶναι εὐχάριστος ἐνασχόλησις διὰ παῖδας κάτω τῶν 5 ἢ 6 ἐτῶν, παρὰ τῶν ὁποίων οὐδὲν σπουδαῖον φυσικὸν ἔργον ἀπαιτεῖται.

Ἄλλὰ τὸ συνοδεύειν ἐνεργητικὰς σωματικὰς κινήσεις δι' ἄσματος εἶναι οὐχὶ μόνον ἀνωφελές ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβές, ἐπειδὴ διὰ τούτου παρακωλύονται τὰ ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀσκήσεων προσδοκώμενα ἀποτελέσματα, τὸ ἄσμα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀποβαίνει σπασμωδικόν, τὸ δὲ μυϊκὸν ἔργον ἀτελές καὶ διακεκομμένον. Ὁ θώραξ, ὡς γνωστόν, εἶναι τὸ ἔρεισμα ἢ τὸ στερεὸν σημεῖον, ἐφ' οὗ ἐνεργοῦσιν οἱ μυῶνες τῶν ἄνω ἄκρων τοῦ κορμοῦ καὶ κατὰ μέγα μέρος τῶν κάτω ἄκρων. Ὅταν δὲ βιαία τις μυϊκὴ προσπάθεια πρόκειται νὰ ἐκτελεσθῇ ὡς π. χ. κατὰ τὴν ὑψωσιν μεγάλου τινὸς βάρους, ὁ θώραξ εὐρύνεται εἰς τὸ μέγιστον τῆς χωρητικότητος αὐτοῦ διὰ βαθείας εἰσπνοῆς, ἣτις κρατεῖται ἐντὸς τῶν πνευμόνων διὰ τῆς κατακλίσεως τῆς γλωττίδος. Ἐπὶ τοῦ στερεοῦ δὲ τούτου θώρακος οἱ μυῶνες οἱ συνδέοντες πρὸς αὐτὸν τὰ ἄνω ἄκρα, ὡς π. χ. οἱ μείζονες θωρακικοί, ὧν σύννηθες ἔργον εἶναι νὰ βοηθῶσι τὰς ἀναπνευ-

στικὰς κινήσεις, ἐνεργοῦσι κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν βοηθοῦντες τοὺς βραχιόνας πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ παρ' αὐτῶν ζητουμένου προσθέτου ἔργου (ὑψωσις τοῦ βάρους). Ἄλλ', ἐὰν κατὰ τὸν χρόνον τούτον τὰ φωνητικὰ ὄργανα τεθῶσιν εἰς ἐνέργειαν, ὁ θώραξ παύει νὰ εἶναι τὸ ἔρεισμα διὰ τῆς ἀφέσεως τοῦ εἰσπνευσθέντος ἀέρος καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν θωρακικῶν μυῶνων εἰς τὸ ἀναπνευστικὸν αὐτῶν ἔργον, τούτων δὲ συνέπεια εἶναι ἡ ἀποτυχία τῆς πρὸς ὑψωσιν τοῦ βάρους μυϊκῆς προσπάθειας. Ὅ,τι συμβαίνει εἰς πᾶσαν βιαίαν μυϊκὴν προσπάθειαν ἐπακολουθεῖ ἐπίσης καὶ τὰς ἐλάσσονος βαθμοῦ μυϊκὰς προσπάθειας· εἶναι ὅθεν καταφανές, ὅτι τὸ ἄσμα καὶ ἡ μυϊκὴ προσπάθεια εἶναι ἔργα ἀσυμβίβαστα, καθόσον παρεμποδίζουσιν ἀλληλα, ἢ δ' ἐκτέλεσις αὐτῶν δὲν δύναται νὰ εἶναι σύγχρονος.

Τὸ ἄσμα καὶ ἡ ἀπαγγελία εἶναι φυσικαὶ ἀσκήσεις ἀξία πολὺ μείζονος προσοχῆς ἐκείνης, ἣς ἀξιοῦνται, ἀλλ' ὅπως ἀποβῶσιν ἐνεργητικαὶ καὶ ὠφέλιμοι, δεόν νὰ διδάσκωνται καθ' ἑαυτὰς, οὐδέποτε δὲ νὰ συνοδεύωσιν οἰοδήποτε εἶδος γυμναστικῆς διδασκαλίας.

Συντακτικαὶ ἀσκήσεις.

Τὸ μάθημα ἄρχεται πάντοτε διὰ τινων τακτικῶν κινήσεων ἐχουσῶν κυρίως πειθαρχικὴν ἀξίαν καὶ διδασκομένων ὅπως καθίσταται δυνατὴ ἡ σύγχρονος ἀσκήσις μεγάλου ἀριθμοῦ μαθητῶν. Τοιαῦτα εἶναι αἱ ἐξῆς.

Ὁ σχηματισμὸς τῆς τάξεως διὰ τοῦ παραγγέλματος εἰς γραμμὴν, ἢ ἐτέρου τινὸς σημείου διδομένου διὰ συρίκτρας ἢ κρούσεως τῶν χειρῶν. Ὁ διδάσκαλος ἐκλέγει καὶ τοποθετεῖ τὸν πρῶτον τοῦ δεξιοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ τάσσονται κατ' ἀνάστημα ἀριστερὰ ἐκείνου ταχέως καὶ ἄνευ ὠθησεων.

Ἡ προσοχή. Οἱ μαθηταὶ λαμβάνουσι ταχέως τὴν θέσιν τῆς προσοχῆς ἐπὶ τῷ παραγγέλματι «προσοχή» ἐντελής δὲ σιγῆ καὶ ἀκίνησις ἐπικρατεῖ εἰς τὴν τάξιν. Ἡ θέσις τῆς προσοχῆς, ἢ καὶ θεμελιώδης θέσις καλουμένη, εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἀρχικὴ θέσις, ἐξ ἣς προέρχονται πᾶσαι αἱ λοιπαί, ἐκ τῆς ἀκριβείας δ' αὐτῆς ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος καὶ ἡ ἀκρίβεια τῶν ἄλλων. Εἶναι θέσις ἐνεργητικὴ δηλ. κοπιώδης· δεόν συνεπῶς νὰ τηρῶμεν ἐν αὐτῇ τοὺς μαθη-

τάς μόνον ἐφ' ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐκτέλεσιν ἐτέρας τινὸς ἀσκήσεως. Κατ' αὐτὴν αἱ πτέρναι εἶναι συνηνωμένα καὶ ἐν τῇ αὐτῇ εὐθείᾳ, οἱ πόδες σχηματίζοντες ὀρθὴν γωνίαν διευθύνονται ἐξ ἴσου πρὸς τὰ ἔξω, τὰ γόνατα εἰσὶ τεταμένα ἄνευ βίας, ὁ κόρμος εὐθυτενὴς ἐπὶ τῶν ἰσχίων, τὸ στήθος (οὐχὶ ἡ κοιλία) καλῶς προτεταμένον, οἱ ὄμοι ἰσοῦψεῖς πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ κάτω, οἱ βραχίονες ἀβιάστως διὰ τοῦ βάρους τῶν ἐγγύς τοῦ σώματος τεταμένοι, αἱ παλάμαι ἔχουσιν πάντας τοὺς δακτύλους συνηνωμένους καὶ μόλις κεκαμμένους εἶναι ἐστραμμένα πρὸς τοὺς μηρούς ἐφαπτόμεναι αὐτῶν. Ἡ κεφαλὴ ἀνορθωμένη, ὁ τράχηλος ἐν τῇ αὐτῇ εὐθείᾳ μετὰ τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ὁ πώγων πρὸς τὰ ἔσω, οἱ ὀφθαλμοὶ ἀτενίζουσιν εὐθέως ἐμπρὸς οὐχὶ πρὸς τὰ κάτω, τὸ δὲ βάρος τοῦ σώματος στηρίζεται ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους τῶν ποδῶν, συνεπῶς ὁλόκληρον τὸ σῶμα εὐθυτενὲς εἶναι ἐλαφρῶς κεκλιμένον πρὸς τὰ ἐμπρός. Μετ' ἀνάπαισιν ἢ θέσις αὕτη λαμβάνεται διὰ τοῦ παραγγέλματος «προσοχή», μετὰ πᾶσαν δ' ἐτέραν ἀσκήσιν διὰ τοῦ παραγγέλματος «θέσις».

(Ἐκολουθεῖ)

ΣΠ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Τῇ προτάσει τοῦ κ. Μιχαηλίδου, μέλους τῆς Ἐπιτροπείας τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ, ἀποφασίζεται ὁμοφώνως νὰ ἐκφρασθῶσιν αἱ εὐχαριστίαι τῆς ἐπιτροπείας τοῦ Περιοδικοῦ πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Συνδέσμου κ. Ἀλέξ. Μουμούρη διὰ τοὺς ἀτρήτους αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Σωματείου πόνους καὶ τὴν ἐν γένει δράσιν πρὸς ἀνύψωσιν αὐτοῦ εἰς τὴν δέουσαν περιωπὴν. Ὁσαύτως διὰ τὴν πρὸς τὸ περιοδικὸν πολυτιμον αὐτοῦ ἐργασίαν, δι' ἧς ὄντως τοῦτο κατέστη ἀληθὲς ἐντῶπιον τοῖς δημοδιδασκάλοις, τὰ μέγιστα ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ σπουδαίων παιδαγωγικῶν θεωριῶν ὠφελουμένοις.

Ἀποφασίζεται ὅτι νὰ δημοσιευθῶσι ταῦτα ἐν τῷ δ' τεύχει τοῦ περιοδικοῦ.

Ἡ Ἐπιτροπεία

Θεόδ. Μπακόπουλος, Λουκάς Ἀ. Ἰωάννου, Ἰωάν. Μιχαηλίδης, Ἰωάν. Φιλιππίδης, Κωνστ. Μερτζιώτης, Γεώργ. Ἀνδρουλιεδάκης.

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Συνεδρία Συνελεύσεως

Ἡ Συνέλευσις συνῆλθε δις εἰς συνεδρίαν.

ΙΕ' Συνεδρία (28 Νοεμβρίου) 4-6 μ. μ. Γίνεται συζήτησις περὶ τῶν ἀδείσεων τῶν μισθῶν τῶν δημοδιδασκάλων τοῦ δήμου Ἀθηναίων. Ὁ κ. Πρόεδρος ἀνακοινοῖ, ὅτι ἐπέβαλεν αἰτησὶν πρὸς τὸν κ. Νομάρχην Ἀττικῆς, ἵνα ἀναγράψῃ πίστωσιν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ δήμου Ἀθηναίων πρὸς πληρωμὴν τῶν ἀδείσεων τοῦ 9βρίου καὶ 10βρίου 1907. Ἀνακοινοῖ προσέτι, ὅτι καὶ ὁ κ. Νομάρχης καὶ ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς Ἀττικῆς, πρὸς ὃν ἀπεστάλη ὁ προϋπολογισμὸς, ἐνέκριναν τὴν προσθήκην τῆς αἰτηθείσης πιστώσεως. Μετὰ συζήτησιν περὶ τούτου καὶ ἄλλων τινῶν ζητημάτων ἐλύθη ἡ συνεδρία.

×

ΙΓ' Συνεδρία (22 Δεκεμβρίου) 4-6 μ. μ. Γίνεται συζήτησις ἐπὶ τῆς ἐφέσεως, ἣτις ἐγένετο καὶ ὡς πρὸς τὸ τεθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Νομάρχου κοινὸν τῆς αἰτηθείσης πιστώσεως τῶν ἀδείσεων. Ἀποφασίζεται, ἵνα ὑποβάλλῃ ὁ κ. Πρόεδρος αἰτησὶν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν διὰ τὴν μὴ διαγραφὴν τῆς πιστώσεως.

×

Συνεδρία Συμβουλίου

Συνεδρία τῆς 24 Νοεμβρίου 1907.

Γίνεται συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἐγγράφου τῆς Λαϊκῆς Τραπέζης περὶ τῶν καθυστερούντων διάφορα ποσά. Ἀποφασίζεται νὰ εἰδοποιηθῶσιν ἐγγράφως οὗτοι, ἵνα μέχρι τῆς 14 Δεκεμβρίου ε. ἔ. τακτοποιήσωσιν τὸν λόγον των, ἄλλως ἢ Τραπέζα, εἰδοποιουμένη, θὰ κρατήσῃ τὴν ὀφειλὴν των. Τὸ Συμβούλιον ἀνατίθησι τῷ κ.

Προέδρω νὰ ἀπαντήσῃ ἐγγράφως καὶ καταλλήλως πρὸς τὴν Λαϊκὴν Τράπεζαν. Διορίζεται εἰσπράκτωρ διὰ τὰ ἐν Πειραιεῖ μέλη ὁ κ. Γ. Μπουσινάκης. Τὸ Συμβούλιον ἀνατίθησι τῷ κ. Προέδρω νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Τράπεζαν, ὅπως μὴ προεξοφλῇ εἰς τοὺς μὴ πληρωσάντας τὴν β'. ἐξαμηρίαν.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Τὸ μέτρον τῶν παιδαγωγικῶν διαλέξεων, ὅπερ ἔλαβε τὸ νῦν Διοικητικὸν Συμβούλιον, ἐξακολουθεῖ πραγματοποιούμενον ἐν τῇ εὐγενῶς παραχωρουμένῃ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρασός».

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς διαλέξεως ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου κ. Μουμούρης, ἀνελθὼν τὸ βῆμα, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Αἱ ἔνεκα τοῦ θέρους διακοπεῖσαι παιδαγωγικαὶ διαλέξεις, αἵτινες ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Ἀθηρῶν κ. Λάμπρα καὶ αἱ ὁποῖαι ἔχυσαν τοσοῦτον πολύτιμον παιδαγωγικὸν φῶς, ἐπαναλαμβάνονται. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ κρίνω καθήκον μου νὰ γείνω διερμηνεὺς τῆς εὐγνωμοσύνης, ἣν ὁ Σύνδεσμος ἔχει πρὸς τε τὸν ἔγκριτον κ. Λάμπραν, ὅστις διὰ τῆς πολυτίμου συνδρομῆς του ἠθικῶς καὶ παιδαγωγικῶς ἐνισχύει τὸν Σύνδεσμον, καὶ πρὸς τὸν Σύλλογον «Παρασός», ὅστις στεγάζει καὶ φιλοξενεῖ τὸν Σύνδεσμον, ἐξυψῶν οὕτως αὐτὸν εἰς τὸ πρέπον σημεῖον. Παρακαλῶ δὲ τὸν κ. Λάμπραν νὰ κάμῃ ἔναρξιν τῶν παιδαγωγικῶν του διαλέξεων».

Ὁ κ. Λάμπρας ἀρχόμενος τῶν διαλέξεων αὐτοῦ εἶπε τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου:

«Μετὰ μεγάλης χαρᾶς δέχομαι τὴν εὐγενῆ πρόσκλησιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ὅπως κάμω καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος σειρὰν παιδαγωγικῶν διαλέξεων πρὸ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Εἶνε δ' ἡ χαρά μου μεγάλη, διότι παρετήρησα, ὅτι ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν τὸ πρῶτον προσεκλήθη ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, μέχρι τοῦ

νῦν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἔκαμε τοῖς πᾶσιν ἀντιληπτάς, δύναμαι δ' εἰπεῖν μεγίστας προόδους, ὀφειλομένας εἰς τὴν φιλοτιμίαν, τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν προοδευτικότητα πάντων τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ τοῦ διοικοῦντος αὐτὸν Συμβουλίου. Εὐχόμενος, ὅπως ὁ Σύλλογος ἡμῶν ἐγκλείῃ ἔσασαι ζωὴν καὶ διαφέρων πρὸς πρόοδον, ἐπιλαμβάνομαι τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ ἀνατεθέντος μοι ἔργου».

Μεθ' ὃ ὁ κ. Λάμπρας ἐν δυσὶ διαλέξεσιν ἀπέπτυξε τὸ στάδιον τῆς προσφορᾶς τοῦ νέου.

ΝΕΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Κατέβαλον τὴν δίδαρχμον συνδρομὴν τὰ ἑξῆς μέλη τῶν ἐπαρχικῶν Συλλόγων.

1. Ἑρκύρας. Ἰ. Φωτεινός, Ἀ. Κολόμβος, Δ. Λαβράνος, Π. Μάνδυλας, Σ. Ζουπάνος. Σ. Κουρτελέσης, Δ. Ἀρμένης, Ἀ. Μαυρομαμάτης, Ἀ. Μουσατηριώτης, Ἀν. Μώρον, Π. Τσίρος (11).

2. Ὑδρας. Ἀ. Καραγεωργόπουλος, Β. Θεοφανόπουλος, Γ. Σπηλιόπουλος, Ἀθ. Χαλκιοπούλου, Μ. Λουκά, Ἐλ. Περωτοπαπᾶ, Ἰ. Φίλιππου καὶ Ἐλ. Ρεβίδου (8).

3. Κυθήρων. Π. Ἀρώνης, Π. Κορωνάιος, Θ. Κασιμάτης, Γ. Παπαγεωργίου, Σ. Κασιμάτης, Γ. Στάθης, Κ. Βατικιώτης, Καλ. Κυπριώτου, Γρ. Δηλαβέρης, Μ. Οἰκονομοπούλου, Δ. Στρατηγός (11).

4. Ζακύνθου. Σ. Προβῆς, Σ. Κόμης, Ἀ. Καλογερόπουλος, Π. Διονυσιάδης, Δ. Μπονίκος, Ἰ. Αἰγυσιτῆς, Ἰ. Μαρίνος, Π. Στραβοπόδης, Δ. Καμπάσης, Γ. Μεντένης, Κ. Ῥένεσις, Ἐλ. Γεωργακοπούλου, Ἰω. Κούσης, Ἰω. Λεντάκης, Ν. Πυριόχος (15).

5. Μήλου. Αἰκατ. Ναυπλιώτου, Ἀν. Λάζου (2).

6. Λαμίας. Π. Γιωτόπουλος, Σ. Κατσανός, Ἡλ. Ζωητός.

7. Μεγάρων. Π. Δαμπολιάς, Ἰ. Παπαδόπουλος, Γ. Ἀσοῦρας, Σ. Πύλλιας, Ἀ. Σαλαπάτας (5).

8. Μεσσήνης. Ε. Κουλέτης, Ἀ. Κωτσάκης, Ι. Μπουττός, Ἀλ. Ἰωαννίδου, Α. Καραγιαννοπούλου, Ε. Βασιλάκου, Ἀ. Λαουτάρη, Σ. Κουλέσης, Φ. Κουρουνιώτης, Ἰ. Κατσούλη (10).

9. Πόρου. Ἀθ. Μπουζάνης, Π. Στεφανάκος, Ἀν. Μπουζάνη, Γ. Σπυρόπουλος, Κ. Καστρίτου. (5)

10. Αἰγίου. Γ. Γαρθαιιώτης, Κ. Οἰκονομόπουλος, Γ. Μαυροειδῆς, Ἰ.

Λύσσαρης, 'Α. 'Αντωνίου, Δ. Διαμαντόπουλος, Χ. Διαμαντόπουλος, Χ. Τσάμης, Φ. Καϊκάνης, Χ. Καλλιτρούπουλος, Σ. Καραζέρης, Σ. Παξιμάδης, Π. Χατζώτης, Κ. Παπανικολάου, 'Ι. 'Ασημακόπουλος, Γ. Κούσης, Β. Βουγιλιόπουλος (17).

11. Λακεδαιμόνος. Γ. Παπαγιαννόπουλος, 'Ι. Κερασόπουλος, Θ. Σταθάκος, Γ. Κοκκορός, Κ. Πολυμενάκος, Β. Παπαδάκος, 'Αναστασόπουλος, Α. Θεοφίλης, Σ. Δήμας Κ. Δαμάσκος, Κ. Χούπης, 'Α. Τοιγκόννης, 'Α. Γιαννακούρος, Θ. Ζαραβίνος, 'Ι. Λούβης, Π. Πολίτης, Χ. Βουκίδης (17 και 14. ὧν τὰ ὀνόματα δὲν ἀπεστάλησαν εἰσέτι ἐν ὄλφ 31).

12. 'Εξωτερικοῦ. 'Ι Γεωργιάδης (Τάντας) δραχ. 5.

'Ητοι ἐν ὄλφ συνδρομηταὶ 274.

ΧΡΗΜΑΤΙΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΑΙ

Κατὰ τὸ ἀπὸ τῆς 18ης 8βρίου μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1907 διάστημα ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Συνδέσμου κ. 'Αλέξ. Μουμούρηνη καὶ κατετέθησαν ἐν τῷ Ταμείῳ τὰ ἐξῆς ποσά :

1) Δραχ. (6) ἐξ Αἰγίνης διὰ συνδρομὴν τῆς β'. ἐξαμηνίας τῶν κκ. Πελεκάνου, Γρηγοροπούλου καὶ Ρούση.

2) Δραχ. (2) ἐξ Αἰγίου διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ κ. Β. Βουγιλοπούλου.

3) Δραχ. (2) ἐκ Σκοπέλου διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ τῆς β'. ξαμ. τοῦ κ. Σ. Καθβάσιλα.

4) Δραχ. (5) ἐκ Βραχυνείκων διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ κ. Β. Παπαγεωργίου.

5) Δραχ. (10) ἐξ Αἰγύπτου διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδ. τῶν κκ. Καρανδρέα καὶ Γεωργιάδου.

6) Δραχ. (6) ἐκ Λαμίας πρὸς τοῦ κ. Λάζου διὰ συνδρομὴν τριῶν νέων μελῶν τοῦ περιοδικοῦ.

7) Δραχ. (10) ἐκ Πόρου πρὸς τοῦ κ. Μπουζάνη διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδ. 5 μελῶν.

8) Δραχ. (20) ἐκ Χιλκίδος πρὸς τοῦ κ. 'Αβραάμ διὰ συνδρομὴν τῆς β'. ἐξαμην. 10 μελῶν.

Πρὸς δὲ τὸν Ταμίαν κ. Ν. Καρνέσην ἀπεστάλησαν τὰ ἐξῆς ποσά :

1) Δραχ. (32) ἐξ Αἰγίου διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδ. 16 μελῶν.

2) » (10) ἐκ Μεγάρων » » » » 5 »

3) » (62) ἐκ Σπάρτης » » » » 31 »

4) » (20) ἐκ Κυθήρων » » » » 10 »

5) » (20) ἐκ Μεσσήνης » » » » 10 »

6) » (16) ἐξ Ὑδρας » » » » 8 »

7) Δραχ. (4) ἐκ Λεθαδεΐας » συνδρομὴν τοῦ 1907 τοῦ κ. 'Ηλ. Διαούρτα.

9) Δραχ. (99,50) πρὸς τοῦ κ. Γ. Κ. πρὸς ἐξόφλησιν τῆς ὀφειλῆς του.

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΙΣ

Τὰ δύο πρῶτα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀπεστάλησαν ὡρεῶν εἰς δέματα ταχυδρομικὰ πρὸς τὰ Προεδρεῖα τῶν Ἐπαρχ. Συλλόγων, πρὸς πάντας τοὺς δημοδιδασκάλους Ἀιτικῆς ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ πρὸς πάντας τοὺς Διευθυντὰς τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐκάστου δήμου δημοτικῶν σχολείων. Τὰ δὲ δύο τελευταῖα μόνον πρὸς τοὺς καταβαλόντας τὴν συνδρομὴν των.

'Αντίτυπον ὅλων τῶν τευχῶν ἀπεστάλη καὶ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Γ. Θεοτόκην, τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας, τὸν κ. Γεν. Γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τὸν κ. Γεν. Ἐπιθεωρητὴν, τοὺς κ. κ. Ἐπιθεωρητὰς τῆς Δημ. καὶ Μεσ. Ἐκπαιδεύσεως, τοὺς κ. κ. Διευθυντὰς τῶν Διδασκαλείων, τοὺς Δημάρχους Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, τοὺς Παιδαγωγούς, τοὺς Γυμνασιάρχας καὶ Σχολάρχας Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, τὰς Βιβλιοθήκας, τοὺς ἐν Ἀθηναῖς κυριωτέρους Συλλόγους, τὴν Στρατιωτικὴν Λέσχην, τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ περιοδικὰ, τὸ Ἀρσάκειον καὶ τὰ πρωτεύοντα ἰδιωτικὰ σχολεῖα καὶ ἄλλους.

'Εκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ, περιλαμβάνων πάντα τὰ κατὰ τὸ 1907 ἐκδοθέντα τεύχη (σελίδες 162) τιμᾶται δραχ. 2.

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ

Λαθῶν γνῶσιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἐπιτροπείας τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συνδέσμου, δι' ἧς μοι ἐκφράζονται εὐχαριστίαι ταύτης ἐπὶ τῆ ἐργασία μου ὡς Προέδρου τοῦ Συνδέσμου, ἀντευχριστῶ καὶ εὐγνωμονῶ μάλιστα τὰ ἀξιότιμα μέλη τῆς Ἐπιτροπείας διὰ τὴν πολυτιμοτάτην ταύτην συνεργασίαν, ἧς προτὸν ὑπῆρξεν ἡ ἔκδοσις περιοδικοῦ τιμῶντος τὸν Σύνδεσμον. Ἡ ἀνάμνησις τῆς τε συνεργασίας τῆς ἐπιτροπείας καὶ τῶν κολακευτικῶν δι' ἐμέ λόγων τῆς θά μοι εἶνε πάντοτε ζωηρά.

Ἄλ. Ν. Μουμούρης.

Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλλ. Δημοδιδασκάλων

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

— Ὁ διαπρεπὴς συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ κ. Ν. Ἐξαρχόπουλος, Ἐπιθεωρητὴς τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ἐξέδωκε σύγγραμμα παιδαγωγικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὅποῖος πρέπει νὰ ᾖναι ὁ δημοδιδάσκαλος». Συνιστᾶται ἐνθέρμως ὡς βιβλίον ἀπαράιτητον παντὶ δημοδιδασκάλῳ.

— Ὁ διαπρεπὴς Καθηγητὴς τῆς Μουσικῆς κ. Θεμ. Πολυκράτης, Φιλολόγος, ἐξέδωκε νέον βιβλίον ᾠμάτων διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκλογή ᾠμάτων». Μέσα εἰς τὴν ἔλλειπιν τοιούτων βιβλίων τὸ ἐκδοθὲν ἀναπληροῖ μέγα κενόν, ἡ δὲ τιμὴ αὐτοῦ εἶνε δραχμὴ μία καὶ εἴκοσι πέντε λεπτά.

Γίνεται γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι ἐν τοῖς γραφεῖσι τοῦ Συνδέσμου ὑπάρχουσιν ἀντίτυπα τοῦ Α' τόμου τοῦ περιοδικοῦ περιλαμβάνοντος πάντα τὰ ἐκδοθέντα τεύχη εἰς σελίδας 162.

Ἐκαστος τόμος τιμᾶται δραχ. 2 κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπείας τοῦ περιοδικοῦ, ἀποστέλλεται δὲ ἐλεύθερος ταχυδρομικῶν τελῶν παντὶ τῷ αἰτοῦντι, ἂν οὗτος σὺν τῇ αἰτήσει ἀποστείλῃ καὶ τὴν δίδραχμον τιμὴν τοῦ τόμου.

ΒΙΒΛΙΕΜΠΟΡΕΙΑ

“ΑΥΓΗΣ ΑΘΗΝΩΝ”
ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

(Μεταφερθέντα ἄρτι εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ κτισθὲν μέγαρον)

Α'.—ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ

Κατὰ τὴν ἀκροτελεύτιον διάταξιν τοῦ ΓΣΑ νόμου τῆς 4 Ἀπριλίου 1907 τὰ διδακτικὰ βιβλία τοῦ παιδευτικοῦ συστήματος Θ. Ν. Ἀποστολοπούλου, ἀναγνωστικὰ καὶ λοιπὰ, ἐγκριθέντα αὐθις κατὰ τὸν τελευταῖον διαγωνισμὸν, ἰσχύουσιν ἐπὶ 4 ἀκόμη ἔτη, δηλ. μέχρι τοῦ ἔτους 1911. Ἐπομένως οἱ κ. Διδάσκαλοι δύνανται ἐλευθέρως νὰ εἰσάγῃσιν ἐν τοῖς σχολείοις τῶν αὐτῶν διακρινόμενα, ὡς γνωστὸν, ἐπὶ ἐμμεθοδία, φιλοκαλία, εὐωνοία καὶ προτιμώμενα ὑπὸ τῶν κ. διδασκάλων. Ἴδου ταῦτα:

ΤΑΞΙΣ Α'.—Ἀλφαβητάριον, τευχ. Α', τετράκις ἐγκριθέν.

Β',

ΤΑΞΙΣ Β'.—Ὁ «Καλὸς Μαθητὴς», ἀναγνωστικὸν ἄρτι ἐγκριθέν.

—Ἀριθμητικαὶ ἀσκήσεις, ἐγκριθέισαι τελευταῖον.

ΤΑΞΙΣ Γ'.—Ὁ «Χρηστὸς Ἄνθρωπος», ἀναγνωστικὸν ἐσχάτως ἐγκριθέν.—Γραμματικὴ, τελευταῖον ἐγκριθέισαι.—Ἰστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.—Ἰστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.—Γεωγραφία μετὰ εἰκόνων καὶ πινάκων.—Εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ μετὰ σχολίων.—Ἀριθμητικαὶ ἀσκήσεις.—Χάρτης τῆς Ἑλλάδος, μέγας, πολύχρωμος.—Χάρτης τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου.—Χάρτης τῆς Εὐρώπης.—Ἀριθμητικαὶ ἀσκήσεις καὶ προβλήματα.—Καλλιγραφία, νέα μεγάλη.—Ἰχνογραφία, τευχ. Α'.

ΤΑΞΙΣ Δ'.—Ὁ Ἕλληνας Πολίτης, ἔθνικόν ἀναγνωστικόν.—Ἡρόδοτος, ἕτερον ἀναγνωστικόν, πολλάκις ἐγκριθέν ὡς ἄριστον.—Γραμματικὴ.—Γεωγραφία.—Εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ μετὰ σχολίων.—Ἰστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης.—Χριστιανικὴ Κατήχησις.—Ἰστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.—Ἀριθμητικὰ προβλήματα.—Καλλιγραφία μεγάλη.—Ἰχνογραφία.—Ζωολογία μετὰ πλείστον εἰκόνων.—Χάρτης τῆς Ἑλλάδος μέγας, τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, τῆς Εὐρώπης, τῆς Παλαιστίνης, τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀμερικῆς, τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἠμισφαιρίου, τοῦ Ἀντικοῦ Ἠμισφαιρίου.

ΤΑΞΙΣ Ε'. καὶ Σ'.—Χρηστομάθεια, Σπ. Λουκάκη.—Ξενοφώντος Κύρου Ἀνάβασις, Σίμ. Χιωτέλλη.—Ἀνώμαλα ὄματα, Σίμ. Χιωτέλλη.—Γεωγραφία, Θ. Ν. Ἀποστολοπούλου.—Εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ, Ἀποστολοπούλου.—Ἰχνογραφία, Ἀποστολοπούλου.—Καλλιγραφία μεγάλη Ἀποστολοπούλου.—Ζωολογία, Ν. Ἀποστολίδου.—Ὄρνιθολογία καὶ Γεωλογία Σπ. Παπανικολάου.—Φυσικὴ Ἰστορία, Ἑλληνικῶν Σχολείων, ὑπὸ Ν. Ἀποστολίδου, ἐγκεκριμένη.—Συντακτικόν, Ἑλλ. Σχολείων, Π. Παῦζα.—Συντακτικὸν Ἑλλ. Σχολείων, Χ. Πουλλίου.—Χάρται, Ἀποστολοπούλου, Ἑλλάδος, Ἑλλ. Χερσονήσου, Παλαιστίνης, Εὐρώπης, Ἀσίας, Ἀμερικῆς, Ἀνατολικοῦ Ἠμισφαιρίου, Ἀντικοῦ Ἠμισφαιρίου, πάντες ἐγκεκριμένοι ἐπὶ 5 ἔτη.

ΠΑΛΗΝ τῶν ἀνωτέρω ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων οἱ διδάσκαλοι, ἴδιως οἱ ἐν Ἐξωτερικῷ εἰσάγουσιν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν καὶ ταῦτα: Προσευχὰς τῶν παιδῶν, φερούσας ἐγκρίσιν, εἰς πάσας τὰς τάξεις τοῦ δημοτ. Σχολείου.—Προσευχητάριον, μικρόν.—Ἀπόλλωνα, ἦτοι ἐγκε-

κομμένην συλλογήν ποιημάτων διά πάσας τὰς τάξεις.—*Προπαιδείαν*.—*Παιδογραφίαν* ἀρίστην.—*Παιδαγωγείαν* τῆς Ἑλλάδος.—*Γραμματικὴν*, μικρὰ τῆς Β' τάξεως.—*Ἀνθρωπολογίαν*, διά τὰς τάξεις Α', Ε' καὶ Σ'.

Β'.—ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ

Κινητὴ ἀλφάβητος Δοχ. 8.—Κινητοὶ ἄριθμοὶ Δοχ. 8.—Κινηταὶ εἰκόνες δο. 8.—Ἀναγνωστήρια κενὰ δο. 45, πλήρη δο. 69.—Ἀριθμητήρια α' ποιότητος δο. 25, β' ποιότητος δο. 15.—Πίνακες Ἀναγνωστέως ἐπὶ χαρτονίῳ δοχ. 6.—30 Εἰκόνες Παλ. Διαθήκης χροματισταὶ δο. 15.—30 Εἰκόνες Καιν. Διαθήκης χροματισταὶ δο. 15.—24 Πίνακες Ζωολογίας ἔγχρωμοι δο. 15.—30 Πίνακες μεγάλοι Ζωολογίας ὁμοῦ καὶ Βοτανικῆς δο. 25.—Σειρὰ πινάκων ἀνατομικῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς φυσικὸν μέγεθος δοχ. 70.—Υδρογαιοὶ ὁφαῖται ἑλληνιστὶ διαφόρων μεγεθῶν ἀπὸ δο. 6-150.—Σχηματὰ Στερομετρίας, πλήρης σειρὰ δοχ. 20.—Μαθητολόγιον δο. 3,50.—Γενικὸς Ἐλεγχὸς δοχ. 3,50.—Μυνιαῖος καὶ καθημερινὸς Ἐλεγχος δο. 3,50. κλπ. κλπ.

Γ'.—ΒΙΒΛΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

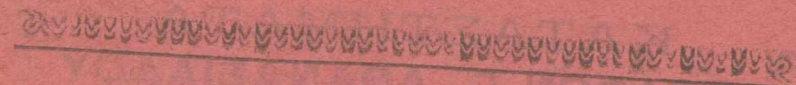
Ὁδὸς τῶν Δημοδιδασκάλων μετὰ ἀποδείξεων διδασκαλίας κλ. Δο 2,30
 Τὸ Δίκαιον τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, πραγματεία νομικῆ 2,50
 Στοιχειώδης τῆς συγχρόνου ποιήσεως, ἔργον φιλολογικόν. 2,30
 Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Κυβερσίαν περὶ νόμου διδασκαλικῶν βιβλίων 2.—
 Μελέτη περὶ σταθιδευτορίας, ἀφορμὴ ἐν τῷ Α' Σταφιδεῖν
 Συνεδρίῳ Πατρῶν 1.—
 Ἀναλύσις παιδαγωγικοῦ συστήματος Θ. Ν. Ἀποστολοπούλου
 Σελίδες ἑνενήκιοι 424 3.—
 Διάφοροι δημοσιεύσεις ἐν ἐφημερίῳ, περιοδικῶς καὶ ἰδιαίτεροις
 φυλλοῖς.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΥΤΗΡΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Τὰ ἀπμοκίνητα Στοιχειοχητήρια Ἀποστολοπούλου, γνωστὰ εἰς τὸ Πανελλήνιον ὡς τὰ τελειώτατα καὶ πλουσιώτατα εἰς πάντα τὰ εἶδη τῶν τυπογραφικῶν χαρακτήρων, ἔχουσιν ἐν ἀποθήκῃ στοιχεῖα περὶ καὶ κεφάλαια ἐκ πάντων τῶν εἰδῶν, ἀξίας ἀνω τῶν 130 χιλιάδων δραχμῶν, ὡστε δύναται τὰ ἐκτελεῖσθαι ἀμέσως παραγγελίας ὁσονδήποτε μεγάλας, ὁμοίως δὲ καὶ μικρὰς.

Τὰ δὲ ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ἔργαστῆρια Ἀποστολοπούλου, ὁμοίως πλουσιώτατα εἰς πάντα τὰ εἶδη τῶν στοιχείων, ἀναλαμβάνουσι τὴν φιλοκαλὸν καὶ ταχέαν ἐκτέλεσιν πάσης τυπογραφικῆς ἐργασίας, καὶ συγγραμμάτων—βυζαντινῆς μοναχικῆς—εἰς τιμὰς εὐθηγοτάτας.

Ζήτει μείζονας λεπτομερείας ἐν τοῖς Εἰδικοῖς Καταλόγοις τῶν Κατοστημάτων «Ἀγῆς Ἀθηνῶν» καὶ ἐν τῷ τόμῳ τῆς Ἀναλύσεως τοῦ Παιδαγωγικοῦ Συστήματος τοῦ κ. Θεολόγου Ν. Ἀποστολοπούλου· ἐτι δὲ ἐν τῷ ὀκτώδελῳ τόμῳ τοῦ Λεξιματολογίου τῶν *Τυπογραφικῶν Ἐργαστῆριων* καὶ τῶν μοναδικῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ *Στοιχειοχητηρίων* «Ἀγῆς Ἀθηνῶν».

ΜΕΓΑ ΓΑΛΛΙΚΟΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΩΝΣΤ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

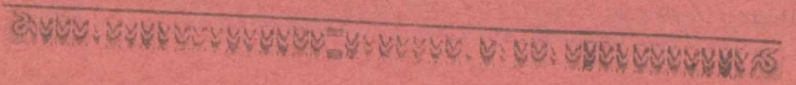
Προμηθευτοῦ
 τῆς ἰδιαίτερας Βιβλιοθήκης τῆς Α. Μ.
 καὶ ἀπάντων τῶν Πανεπιστημιακῶν φροντιστηρίων
 ΠΛΑΤΕΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ
 ΑΘΗΝΑΙ

C. ELEUTHEROUDAKIS
 Librairie Française et Internationale
 ATHÈNES

Ἀναλαμβάνει τὴν προμήθειαν παντὸς συγγραμματος εἰς οἰανδήποτε γλώσσῳν.
 Ἐγγράφει συνδρομίας εἰς ἅλα τὰ περιοδικὰ καὶ ἀκαδημαϊκὰ δημοσιεύματα τοῦ κόσμου.
 Πλουσία καὶ διαρκῆ παρακαταθήκη Ἐπιστημονικῶν καὶ Φιλολογικῶν συγγραμμάτων εἰς ὅλας τὰς γλώσσας.

ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
 ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΟΝ

Κατάλογοι καὶ πᾶσα πληροφορία ΔΩΡΕΑΝ.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΑΙ „ΜΟΥΣΑΙ“

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

13 ὁδὸς Ἑρμοῦ — EN ΑΘΗΝΑΙΣ — ὁδὸς Ἑρμοῦ 13

Ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου βιβλιοπωλείου τὰ κάτωθι βιβλία ἐγκεκριμένα ἐπὶ πενταετίαν :

α'. Ἀναγνωστικά.	ΖΥΓΑΛΑΚΗ Γ. Ἐναγγ. περικ. πλήρων
ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ Μ. Ἀλφαβητάριον μ. Β'	δ' Ἱστορικά.
ΜΑΚΡΥΝΑΙΟΥ Α. Ἀλφαβητάριον μ. Α'	ΓΚΙΝΟΠΟΥΛΟΥ Ν. Ἱστορία τῆς Ἀρ-
— Ἀναγνωσματάριον τὰξ. Β'	χαίος Ἑλλάδος
— Ἀναγνωσματάριον > Γ'	— Ἱστ. τῆς Νεωτ. Ἑλλάδος
— Ἀναγνωσματάριον > Δ'	ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ Α. Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας
ΖΥΓΑΛΑΚΗ Γ. Ἀλφαβητάριον μέθ. Α'	Ἑλλάδος
ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ Α. Ἀναγνωσματάριον τ. Β'	— Ἱστ. τῆς Νεωτ. Ἑλλάδος
— Ἀναγνωσματάριον τὰξ. Α'	ΜΑΚΡΥΝΑΙΟΥ Α. Ἱστορία τῆς Ἀρ-
ΚΟΔΟΚΟΤΣΑ Ἀλφαβητάριον μ. Β'	χαίος Ἑλλάδος
— Ἀναγνωσματάριον τὰξ. Γ'	— Ἱστ. τῆς Νεωτ. Ἑλλάδος
β'. Γραμματικά.	ε'. Γεωγραφικά.
ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ Π. Γραμμα-	ΜΑΚΡΥΝΑΙΟΥ Α. Γεωγραφία πλήρων
ματιῆ κοινῶν	(μετὰ χαρτῶν)
ΠΡΟΦΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Γ. Γραμματικὴ	ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. Γεωγραφία κοι-
κοινῶν	νῶν Σχολείων
ΜΑΚΡΥΝΑΙΟΥ Α. Γραμματικὴ κοινῶν	ΣΙΔΕΡΗ Ι. Χάρτης τῆς Ἑλλάδος
ΚΥΡΙΑΚΑΤΟΥ Χ. Γραμματικὴ κοινῶν	— Χάρτης τῆς Ἑλλ. Χερσον
ΠΑΓΕΖΗ Π. Γραμματικὴ κοινῶν	στ'. Φυσικομαθηματικά.
γ'. Θρησκ. υτικά.	ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Α. Φυσικὴ Ἱστορία
ΚΟΔΟΚΟΤΣΑ Δ. Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς	ΜΑΛΤΕΖΟΥ Κ. Φυσικὴ πειραματικὴ
Διαθήκης	ΚΥΠΡΙΩΤΟΥ Η. Προβλήματα τὰξ. Β'
— Ἱστ. τῆς Καινῆς Διαθήκης	— Προβλήματα τὰξ. Γ'
ΜΟΣΧΑΚΗ Ι. Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς	— Προβλήματα τὰξ. Δ'
Διαθήκης	ΠΡΟΦΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Γ. Προβλήματα
— Ἱστ. τῆς Καινῆς Διαθήκης	τὰξ. Β'
— Χριστιανικὴ Κατήχησις	— Προβλήματα τὰξ. Γ'
— Εὐαγγέλ. περικοπ. κοινῶν	ΨΑΡΑΝΤΗ Β. Προβλήματα Ε' καὶ ΣΤ'
— Εὐαγγέλ. περικοπ. πλήρων	ΔΑΜΙΑΝΟΥ Ι. Καλλιγραφία
ΜΑΚΡΥΝΑΙΟΥ Α. Ἱστορία τῆς Και-	ΒΑΡΟΥΣΑΚΗ ΑΙΚ. Οἰκιακὴ Οἰκονομία
νῆς Διαθήκης	

Βραβείον Χονδρῶν διὰ τοὺς φαιέλλους Δ. Χ. ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΥ διὰ τὰ Κατάστημα ΑΘΗΝΑΙ

ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΚΑΤΑΣΤΙΧΩΝ καὶ ΦΑΚΕΛΛΩΝ
 Ἴσομορφίαι καὶ Καλλιτεχνικὸν Τυπογραφείον
 Ἰδιοκτήτην Κεντρικὸν Κατάστημα Ὑποκατάστημα
 14— Ὀδὸς Καλαμιώτου— 4 16— Ὀδὸς Σταγίου— 46
 (Πλησίον Κομπιναρίου) (Γωνία Ἀροακείου)

Ἀποθήκη χάρτων ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιῖ
 Ἀποθήκη πωτῶν εἰδῶν Γερμανικῆς ἑλμῆς
 Μεγάλη παρακαταθήκη τετραδίων παρὶς εἰδῶν καὶ ἀξήματις
 Πρωτετύπησαν ἐγγάτως :
 Πέννες διαρκείας Ἀμερικανικαὶ τελειόταται.
 Φωτογραφικὰ εἶδη Λουριέρ.

Πώλησις Τιμαί
 Χονδρική καὶ Λιανική Ἀσυναγώνιστοι

ΠΑΙΔΙΚΗ ΒΒΛΙΟΘΗΚΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΦΕΞΗ Πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Μετὰ εἰκόνων

Τεύχος πρῶτον. Περιεχόμενα : Αἱ δύο θύραι (Διήγημα). — Αἱ φίλωνι-
 κίαι (Μονόλογος). — Ἡ Σία (Διήγημα). — Σπουδαῖον ζήτημα (Μονόλ.) Δ. 35.
 Τεύχος δεύτερον. Περιεχόμενα : Τὸ θναῖον τοῦ Παύλου (Διήγημα).
 Ἡ Χημεῖα (Μονόλ.). — Ἡ παραμύθια Μαργαρίτα (Διήγ.) — Τὸ ξύλινο ἀλο-
 γάκι (Διάλογος). Δεπ. 35
 Τεύχος τρίτον. Περιεχόμενα : Ἡ Ἰπανάσασι (Κωμῳδία). — Τὰ χου-
 νέλια (Διήγημα). — Τὸ Ταμείον (Μονόλ.). — Τὸ Καίνουργιον ὄρεμα (Διήγη-
 μα). — Δεκαπέντε ἐτῶν (Μονόλ.) Δεπ. 35
 Τεύχος τέταρτον. Περιεχόμενα : Ἡ ἀνατροφή τῶν τέκνων. — Ὁ εὐ-
 γνώμων σκύλος (Διήγ.). — Τί θὰ γένηται, ὅταν μεγαλώσῃς (Διάλογος). — Ἄγ!
 τί καλὰ πού εἶμαι μικρὴ! (Ποίημα) Δεπ. 35
 Τεύχος πέμπτον. Περιεχόμενα : Περίπατος εἰς τὸ δάσος (Διήγημα).
 — Τὸ τραγοῦδι τῆς γιαγιάς (Δραμάτιον). — Νηστεία! (Μονόλογος). — Ὑπο-
 μνή (Διάλογος). — Ταξιδίον ἀναφυγῆς (Μονόλογος). Δεπ. 35
 Τεύχος ἕκτον. Περιεχόμενα : Ἡ καλοῦσα τοῦ δάσους (Διήγ.). — Τὰ κε-
 ράσια (Μονόλ.). — Τὸ εὖρημα (Διάλ.). — Φοῦ-Φοῦ (Παιδικὴ σκηνή). Δεπ. 35
 Τεύχος ἑβδομον. Περιεχόμενα : Τὰ Βαρφισαῖα τῆς κοῦκλας (Παιδικὴ
 σκηνή). — Τὰ γυαλῖνα μάτια (Παιδικὴ σκηνή). Δεπ. 35
 Τεύχος ὄγδοον. Περιεχόμενα : Ἡ ὑπνοβάτις (Κωμικὴ σκηνή). — Τὸ
 ὄχι τοῦ γόλατος (Παιδικὴ σκηνή). Δεπ. 35
 Τὰ ἄνωτέρω ἐξεδόθησαν καὶ πωλοῦνται παρὰ τῷ Ἐκδοτικῷ Οἴκῳ Γ. Φέξη.

Η ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ἔχει κεφάλαιον μετοχικόν

ΕΞ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΔΡΑΧΜΑΣ—6,000,000

ΕΚ ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΕΧΟΥΣΙ ΚΑΤΑΒΑΛΗΘΗ

ΕΝ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΟΝ ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΑΙ ΧΙΛΙΑΔΕΣ—1,500,000

ΣΥΝΕΣΤΗΘΗ ΑΠΟ ΤΗΝ

ΕΘΝΙΚΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΟΥΣ

Ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἰδικόν της ἀντιπρόσωπον, ὁ ὁποῖος παρακολουθεῖ τὰς ἐργασίας καὶ λαμβάνει μέρος εἰς τὰ Συμβόλια τῆς Λαϊκῆς Τραπεζῆς.

Ἔργασίαι τῆς Λαϊκῆς Τραπεζῆς

Α') Δάνεια ἐπὶ ἐνεχθῶν ἐμπορευμάτων παντὸς εἶδους.— Δάνεια ἐπὶ ἐνεχθῶν ζωοτροφῶν, ἀργύρου, κοσμημάτων κλπ.— Δάνεια ἐπὶ ἐνεχθῶν Λογιστικῶν Ὀμολογιῶν Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ ἐν γένει χρεωγράφων παντὸς εἶδους.

Β') Προεξοφλήσεις Ἐμπορικῶν γραμματίων.

Γ') Προεξοφλήσεις μεθοδοσιῶν Δημοδιδασκάλων, Ἑλληνοδιδασκάλων καὶ Καθηγητῶν.

Δ') Προεξοφλήσεις συντάξεων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν.

Ε') Ταμιευτήριον.— Ἡ Λαϊκὴ Τράπεζα δέχεται καταθέσεις εἰς τὸ Ταμιευτήριον ἀπὸ **μιάς Δραχμῆς** καὶ ἄνω καὶ δίδει τόκον 4 1/4 οἰο.

Ὁ καταθέτης, ὅποταν θέλῃ, λαμβάνει τὰ χρήματά του ὅπῃσιν εἴτε ὅλα εἴτε μέρος.

ΣΤ') Ἐντοκοὶ καταθέσεις.

Ἡ Λαϊκὴ Τράπ.	διὰ καταθέσ.	ἀποδοτείας μετὰ 3 μηνῶν	πληρώνει τόκον	3 1/2 %
»	»	»	μετὰ 6 μηνῶν	» 3 3/4 %
»	»	»	» ἐν ἔτος	» 4 1/4 %
»	»	»	» δύο ἔτη καὶ πλέον	» 5 1/4 %

Ζ') Ἡ Λαϊκὴ Τράπεζα ἀναλαμβάνει τὴν εἰσπραξὶν γραμματίων, τοκομεριδίων κλπ. Ἀγοραῖε καὶ πωλεῖ παντὸς εἶδους χρεωγράφα κατ' ἐπιτολὴν τρίτων καὶ ἐν γένει ἐκτελεῖ κάθε ἄλλην τραπεζικὴν ἐργασίαν, ἣ ὅποια γὰρ ἔχῃ σκοπὸν τὴν ἀνακούφισιν τῆς λαϊκῆς τάξεως.

Με προκαταβολὴν δραχμῶν δεκαπέντε ἀποκτᾶ τις ἀπὸ τὴν Λαϊκὴν μὲ ἐπιτολὴν συνδιασπῶν μίαν Λογιστικῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῶν 100 δραχμῶν. Ἢ ἐν ταῖς ἐπιτολαῖς ἀπευθύνονται εἰς τὰ ὑποκαταστήματα τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς.

Γραφεῖα Τραπεζῆς ἐντὸς Στοιᾶς Ἀρσακείου.

καθόλου πᾶν τὸ τείνον εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ δημοδιδασκάλου. Ὑποδειγματικαὶ διδασκαλίαι παρὰ Παιδαγωγῶν ἢ Δημοδιδασκάλων δὲν ἀποκλείονται, ὅταν εἴνε ἑντομοὶ καὶ καλῶς κατηρημένοι.

Ἄρθρον 13ον.— Τὸ περιοδικὸν δημοσιεύει εἰκόνας καὶ ζῆματα.

Ἄρθρον 14ον.— Τὰ ἔξοδα τῆς ἐκδόσεως καὶ ἀποστολῆς τοῦ περιοδικοῦ, ἢτοι τυπογραφικά, χάρτης, ταχυδρομικά, ταίρια, ἀμοιβὴ διεκπεραιωτοῦ, ἀγορὰ ξένων περιοδικῶν καὶ συγγραμμάτων σχετικῶν πρὸς τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν, μεταφραστικά, ἔξοδα ἀλληλογραφίας καὶ ἐν γένει πᾶν ἕτερον περὶ τοῦτον ἔξοδον, καταβάλλονται ὑπὸ τοῦ Ταμείου τοῦ Συνδέσμου δι' ἀποδείξεως ὑπογεγραμμένης ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ δύο μελῶν τῆς ἐπιτροπείας τοῦ περιοδικοῦ, ὁριζομένων δι' αὐτῆς ταύτης ὡς ἐλεγκτῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ ἐπισυνάπτονται καὶ αἱ μερικαὶ τῶν ἔξοδων ἀποδείξεις.

Ἄρθρον 15ον.— Τὰ ἔξοδα ταῦτα ἀναγράφονται ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ἐκάστον ἔτους.

Ἄρθρον 16ον.— Ἐπιτρέπεται, ἵνα ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ ἢ καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι δημοσιεύωνται ἀγγεῖλαι περὶ διδασκικῶν βιβλίων ἢ ἐπιστημονικῶν ἢ διδασκικῶν ὀργάνων ἐπὶ πληρωμῇ, ὁριζομένη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας.

Ἄρθρον 17ον.— Ἡ ἐπιτροπεία δύναται γὰρ ἀναθέσθαι τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ εἰς παιδαγωγόν, ἐποπτεύουσα ὅμως αὐτὴ τὰ τῆς ὕλης.

Ἄρθρον 18ον.— Τὴν ἐπιτροπείαν καλεῖ εἰς συνεδρίαν ὁ Πρόεδρος ἀπαξ τοῦλάχιστον κατὰ διμήνας.

Ἄρθρον 19ον.— Τὸ πρῶτον φύλλον ἀποστέλλεται δωρεὰν πρὸς πάντας τοὺς Δημοδιδασκάλους τῶν ἐπαρχικῶν Συλλόγων καὶ τοὺς Διευθυντὰς τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐκάστον δήμῳ Δημοτικῶν Σχολείων, ὅπου δὲν ἰδρῶθησαν Σύλλογοι.

Ἄρθρον 20ον.— Ἐὰν εὐδοκίμησῃ τὸ περιοδικόν, ἐκδίδεται τοῦτο καὶ ἀπαξ τοῦ μηνὸς καὶ ἐν εὐρύτερῳ κύκλῳ, κανονιζομένων πασῶν τῶν λεπτομερειῶν ὡς καὶ πάσης ἄλλης τοιαύτης, μὴ καθοριζομένης ὧδε, ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Φεβρουαρίου 1907.

Ὁ Πρόεδρος

Α.Δ. Ν. ΜΟΥΜΟΥΡΗΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Κων. Δ. Οἰκονομίδης

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Ὁ πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου κ. Ἀλ. Ν. Μουμούρης κατοικεῖ κατὰ τὴν ὁδὸν Τσαμαδοῦ ἀριθ. 18, ἐνθα κεῖται καὶ τὸ γραφεῖον τοῦ Συνδέσμου.

Γίνεται γνωστὸν πρὸς πάντα ὅτι αἱ παρὰ τῶν Ἐπαρχικῶν Συλλόγων ἐπιστολαὶ τῶν συνδρομῶν ὡς καὶ αἱ τυχόν μονομερεῖς ὑπὸ δημοδιδασκάλων τοιαῦτα γίνονται πρὸς τὸν ταμίαν τοῦ Συνδέσμου κ. Ν. Καρνέσην, Διευθυντὴν τοῦ 7ου σχολείου, ὁδὸς Μακεδονίας 4.

Τύποις «Πανελληνίου Κράτους»

Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου

---

1. Ἀλ. Ν. Μουμούρης,	Πρόεδρος
2. Βασ. Βογιᾶς,	Ἀντιπρόεδρος
3. Κ. Οἰκονομίδης,	Γεν. Γραμματεὺς
4. Ἰω. Φιλιππίδης,	Σύμβουλος
5. Θ. Μπακόπουλος,	»
6. Ε. Ἀβραμέας,	»
7. Γ. Καλαρᾶς,	»
8. Π. Λαμπρόπουλος,	»
9. Δ. Νικολαΐδης	»

Ἡ ἐπιτροπεία τοῦ Περιοδικοῦ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν κ. κ.

1. Ἀλ. Μουμούρη	Πρόεδρος
2. Ἰ. Φιλιππίδου	Συμβούλου
3. Θ. Μπακοπούλου	»
4. Γ. Ἀνδρουλλιδάκι	Τακτικοῦ μέλους
5. Δ. Ἰωάννου	» »
6. Κ. Μερτζιώτου	» »
7. Ἰ. Μιχαηλίδου	» »